Türkiye Cumhuriyeti
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

TÜRKİYE
TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ
STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI

2015–2018

SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ 4
GRAFİKLER LİSTESİ 4
KISALTMALAR LİSTESİ 5
YÖNETİCİ ÖZETİ 6
TÜRKİYE THD SEKTÖRLERİNİN PROFİLİ 7
TÜRKİYE TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ STRATEJİ BELGESİ ÖZETİ 8
1. GİRİŞ 9
1.1. TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ 10
1.2. SEKTÖRLERİN TANIMI VE KAPSAMI 11
1.2.1. Tekstil Sektörü 11
1.2.2. Hazırgiyim Sektörü 11
1.2.3. Deri Ürünleri Sektörü 11
2. MEVCUT DURUM 12
2.1. DÜNYADA MEVCUT DURUM 12
2.1.1. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri 12
2.1.2. Deri Ürünleri Sektörü 14
2.2. TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM 15
2.2.1. Üretim 15
2.2.1.1. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri 15
2.2.1.2. Deri Ürünleri Sektörü 16
2.2.2. Dış Ticaret 16
2.2.3. İç Ticaret 20
2.2.4. İstihdam 20
2.2.5. İşyeri Sayısı ve Kapasite Kullanımı 21
2.2.6. Üretim Maliyetleri 22
2.2.7. Temel Hammadde Değerlendirmesi 23
2.2.7.1. Pamuk 23
2.2.7.2. Yapay Lifler 25
2.2.7.3. Ham Deri 26
2.2.8. THD Sektörlerinin Makine Parkı ve Yatırım Değerlendirmesi 27
2.2.9. Sektörün Bölgesel Yapısı ve Kümelenme 28
2.2.10. Ar-Ge Faaliyetleri 29
2.2.11. Sektörlerin Küresel Üretim Eğilimleri 30
2.2.12. Diğer Sektörler ve Yan Sanayi İle İlişkiler 32
2.2.13. THD Sektörleri Rakip Ülkeler Analizi 32
2.2.14. THD Sektörleri Hedef Pazarlar 35
2.2.15. Sektörün Rekabet Gücü Değerlendirmesi 38

2.3. DESTEKLER 41
2.3.1. Yatırım Teşvikleri 41
2.3.2. Dahilde İşlemi Rejimi (DİR) 41
2.3.3. İhracatta Devlet Yardımları 41
2.3.4. KOBİ Destekleri 42
2.3.5. Ar-Ge Destekleri 42
2.3.6. Kümelenme 42
3. DURUM ANALİZİ 43
3.1. GZFT (GÜÇLÜ YÖNLERİ, ZAYIF YÖNLER, FIRSATLAR, TEHDİTLER) ANALİZİ 43
3.2. SORUN ALANLARI 44
3.2.1. Rekabet Gücü Politikaları 46
3.2.2. Üretim Altyapısı ve Girdi Maliyetleri 46
3.2.3. Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik ve Nitelikli İşgücü 47
3.2.4. Pazarlama ve Tanıtım 48
3.2.5. Sektörel Mevzuatlar ve Denetim 49
4. VİZYON, GENEL AMAÇ, HEDEFLER VE EYLEMLER 50
4.1. VİZYON 50
4.2. GENEL AMAÇ 50
4.2.1. Genel Amaç 50
4.3. SORUN ALANLARI VE HEDEFLER 50
4.3.1. Hedefler 50
4.3.2. Eylemler 50
5. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI 51
6. STRATEJİ BELGESİNİN TEMEL POLİTİKA BELGELERİ İLE İLİŞKİSİ 52
6.1. TEMEL POLİTİKA BELGELERİ 52
6.1.1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) 52
6.1.2. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) 52
6.1.3. Orta Vadeli Program (2015-2017) 53
6.1.4. 2014 Yılı Programı 54
6.1.5. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) 54
6.1.6. Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011-2014) 55
6.1.7. GİTES ve Eylem Planı (2013-2015) 55
6.1.8. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi 56
6.1.9. MYK Stratejik Planı (2011-2015) 56
7. EYLEM PLANI 57
8. KATILIMCILAR 72
KAYNAKLAR 74

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: THD Sektörleri Temel Göstergeleri....10
Tablo 2: Dünya Tekstil İhracatı (milyar dolar)....12
Tablo 3: Dünya Hazırgiyim İhracatı (milyar dolar)....13
Tablo 4: Dünya Deri Ürünleri İhracatı (milyar dolar)....15
Tablo 5: Türkiye'nin 2013 Yılı THD Sektörleri Dış Ticareti (milyar dolar)....16
Tablo 6: Ülkemizin En Fazla Tekstil İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)....19
Tablo 7: Ülkemizin En Fazla Hazırgiyim İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)....19
Tablo 8: Ülkemizin En Fazla Deri Ürünleri İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)....19
Tablo 9: THD Sektörlerinde İstihdam Sayıları (kişi)....20
Tablo 10: İmalat ve Tekstil Sektörlerinde Çalışanların Eğitim Durumları Karşılaştırılması....21
Tablo 11: Sektörlerde İşyeri Sayıları (firma)....21
Tablo 12: THD Sektörlerinde Yaklaşık Maliyet Bileşenleri (%)....22
Tablo 13: İşgücü Maliyetinin Dağılımı (2012)....22
Tablo 14: Bazı OECD Ülkelerinde İşçilik Maliyetleri Üzerindeki Vergi Yükleri (2013)....23
Tablo 15: Türkiye Pamuk (Lif) Üretimi ve Tüketimi (bin ton)....24
Tablo 16: Türkiye Pamuk Dış Ticareti....25
Tablo 17: Türkiye Suni-Sentetik Dış Ticareti (2013, milyon dolar)....25
Tablo 18: Yıllar İtibariyle Türkiye'de Kesilen Hayvan Sayısı (milyon adet)....26
Tablo 19: Türkiye Deri Dış Ticareti (2013)....26
Tablo 20: Tekstil Makineleri İthalatı (milyon dolar)....28
Tablo 21: THD Sektörleri Yıllar İtibariyle Yatırım Teşvik Belgeleri....28
Tablo 22: THD Sektörleri Üretim Haritası....29
Tablo 23: Genel İstihdam ve Ar-Ge Personeli İstihdam Oranları Karşılaştırması (2012)....30
Tablo 24: Teknik Tekstillerin Son Kullanım Alanlarına Göre Sınıflandırılması....31
Tablo 25: THD Sektörleri Açısından Türkiye'nin AB Pazarındaki Payı (2013)....36
Tablo 26: THD Sektörleri Açısından Türkiye'nin ABD Pazarındaki Payı (2013)....36
Tablo 27: Türkiye'nin Rekabet Gücü Değerlendirmesi....40
Tablo 28: GZFT Analizi....43
Tablo 29: Sektörlerin Zayıf Yönleri ve Tehditleri....44
Tablo 30: Eylem Planı Açıklaması....57

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllar İtibariyle Tekstil Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)....17
Grafik 2: Tekstil Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2013, milyon dolar)....17
Grafik 3: Yıllar İtibariyle Hazırgiyim Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)....18
Grafik 4: Yıllar İtibariyle Deri Ürünleri Sektörü Dış Ticareti (milyon dolar)....18
Grafik 5: Deri Ürünleri Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2013, milyon dolar)....18

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği (27 üye ülke)
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BUTEKOM	Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi
DİR	Dahilde İşleme Rejimi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GİTES	Girdi Tedarik Stratejisi
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları
GZFT	Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
ITC	International Trade Center, Trademap (Uluslararası Ticaret Merkezi Ticaret Haritası)
İTKİB	İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	Kurumsal Sosyal Sorumluluk
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SAN-TEZ	Sanayi Tezleri Programı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STA	Serbest Ticaret Anlaşması
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THD	Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri
TİM	Türkiye İhracatçılar Meclisi
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TL	Türk Lirası
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TTA	Tercihli Ticaret Anlaşması
TTSİS	Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası
TTTP	Türkiye Tekstil Teknoloji Platformu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USDA	Amerikan Tarım Bakanlığı
ÜR-GE	Ürün Geliştirme
YPK	Yüksek Planlama Kurulu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri (THD) sektörleri birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de öncelikli sektörler arasında yer almaktadır. THD sektörleri, imalat sanayi içinde istihdamda, üretimde ve ihracatta ilk sıralarda bulunmaktadır. Bu sektörler özellikle 1980'li yıllardan itibaren dışa açık ekonomik büyüme modeli içinde ihracat odaklı gelişerek dünya ticaretinde önemli bir üretici ve tedarikçi konumuna ulaşmıştır.

THD sektörleri toplam olarak **65 milyar dolar cirosu**, **29 milyar dolar ihracatı** ve **1 milyon kişiye sağlamış olduğu (kayıtlı) istihdamla** ülkemizdeki en önemli sektörlerden biri durumundadır. Sektörlerin kalite, moda ve tasarım anlamında bugün ulaştığı nokta küçümsenemez boyuttadır. Ancak emek yoğun faaliyetlerin yüksek düzeyde olduğu THD sektörleri, özellikle Uzakdoğu'dan gelen düşük fiyatlı ve düşük kaliteli ürünlerin pazar payının artması sonucunda, sürekli bir rekabet baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle bu sektörde rekabet gücünün arttırılması ve sürdürülebilirliği büyük önem taşımaktadır. Günümüzde artık sadece üretmek değil en kaliteliyi en uygun maliyetlerle ve en hızlı şekilde üretmek de rekabetin temel şartı haline gelmiştir.

Küresel düzeyde bir dönüşümün gerçekleştiği bu yeni rekabet ortamında, THD sektörlerinin gücünü devam ettirebilmesi ve sürdürülebilir bir rekabet sağlayabilmesi ancak; ar-ge ve yenilik içeren katma değeri yüksek ürünlerle mümkün olacaktır. Katma değeri yüksek üretim için ise ülkemizde sektörlerin yapısal değişim sürecini geliştirerek sürdürmesine ihtiyaç vardır.

Bu kapsamda, sektörün rekabet gücü ve katma değeri yüksek üretim yapmasını sağlamak, sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek için ilgili tüm tarafların katılımıyla iki adet çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaylar sonunda ortaya çıkan eylemler düzenlenerek hazırlanan taslak belge ilgili kurum ve kuruluşların yazılı görüşlerine sunulmuştur.

İlgili kurum ve kuruluşların görüşleri doğrultusunda nihai hale getirilen belgenin birinci bölümünde; sektörlerin kapsamının belirlendiği ve genel değerlendirmenin yapıldığı bir *"Giriş"* bulunmaktadır.

Belgenin ikinci bölümünde *"Mevcut Durum"* değerlendirmesinde; sektörün dünyada ve Avrupa Birliği'ndeki (AB) durumu ile Türkiye'deki üretim, ihracat, iç talep, istihdam ve kapasiteleri, girdiler ve üretim maliyetleri, kümelenme ve Ar-Ge faaliyetleri, üretim eğilimleri, pazarlar ve rakipler ele alınmakta ve sektörlerin rekabet gücü analizleri yer almaktadır.

Üçüncü bölüm; mevcut durum kapsamında sektörlerin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin ele alındığı *"Durum Analizi"* kısmından oluşmaktadır.

Dördüncü bölümde yer alan *"Vizyon, Genel Amaç, Hedefler ve Eylemler"* başlığı altında vizyon; ***"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri (THD) sektörlerinde teknoloji ve tasarım içeren ürünlerde dünya pazarlarında lider ülke olmak"*** ve bu vizyon çerçevesinde genel amaç; ***"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerini katma değeri yüksek, yenilikçi, bilgi ve ileri teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile rekabetçiliğini arttırarak dünya ticaretinden daha fazla pay alan sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak."*** olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda beş adet hedefin belirlendiği bu bölümde 32 adet eylem açıklamaları ile birlikte yer almaktadır.

Belgenin uygulama sürecinde takip edilecek *"Uygulama, İzleme ve Değerlendirme Mekanizması"* beşinci bölümde açıklanmıştır.

Belgenin altıncı bölümünde ise; *"Strateji Belgesinin Temel Politika Belgeleri ile İlişkisi"* değerlendirilerek, belgenin ülke politikalarıyla uyumu ele alınmıştır.

TÜRKİYE THD SEKTÖRLERİNİN PROFİLİ

THD SEKTÖRLERİ	2013 YILI
İHRACAT	29 milyar dolar
İTHALAT	14 milyar dolar
DIŞ TİCARET FAZLASI	15 milyar dolar
İSTİHDAM SAYISI	984 bin kişi
İŞYERİ SAYISI	60 bin adet
SEKTÖRÜN 2023 YILI İHRACAT HEDEFİ	80 milyar dolar

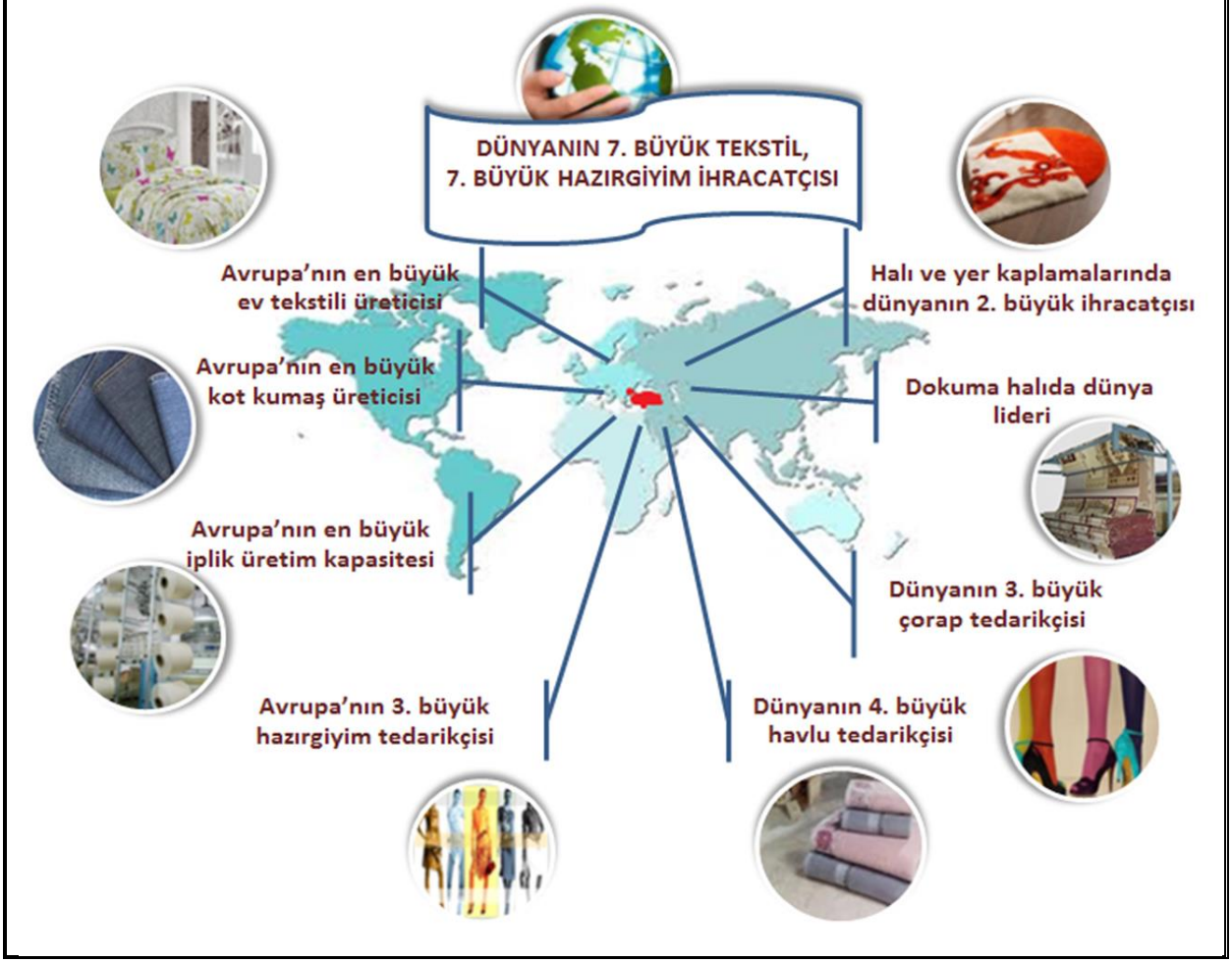

TÜRKİYE TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ STRATEJİ BELGESİ ÖZETİ

VİZYON

"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri (THD) sektörlerinde teknoloji ve tasarım içeren ürünlerde dünya pazarlarında lider ülke olmak."

GENEL AMAÇ

"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerini katma değeri yüksek, yenilikçi, bilgi ve ileri teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile rekabetçiliğini arttırarak dünya ticaretinden daha fazla pay alan sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak."

SORUN ALANLARI VE HEDEFLER

1-Rekabet Gücü Politikaları
Hedef: Sektörün uluslararası pazar payını ve rekabet gücünü arttırmak.

2-Üretim Altyapısı ve Girdi Maliyetleri
Hedef: Üretim altyapısının geliştirilmesi.

3-Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik ve Nitelikli İşgücü
Hedef: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.

4-Pazarlama, Tanıtım ve Dış Ticaret
Hedef: Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım - pazarlama faaliyetlerinin etkinleştirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi.

5-Sektörel Mevzuatlar ve Denetim
Hedef: Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.

EYLEMLER

UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI

1. GİRİŞ

Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşunun 100. yılına yaklaşılırken; gelişmiş ekonomisi, bilim ve teknolojisi ile her alanda dünyadaki saygınlığını ve etkinliğini daha da artırmış güçlü bir ülke olma yolunda kalkınma süreci yaşanmaktadır.

Bu süreçte, kamu yönetiminde stratejik yaklaşımı esas alan, bireylerin ekonomik ve sosyal gelişimlerini destekleyen, ülkemizin potansiyelini, bölgesel dinamiklerini ve insanımızın yeteneklerini harekete geçiren, ekonomik hayatta rekabet gücünü merkeze alan ve her alanda adaleti gözeten üretim odaklı bir yaklaşım uygulanmaktadır.

Bu çerçevede, bugüne kadar yürütülen temel politika belgelerinin ortak vizyonu Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda yer alan **"İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye"** olarak belirlenmiştir.

Benzer şekilde 2013 yılında uygulamaya giren Onuncu Kalkınma Planı'nın (2014-2018) kapsamı; **"Yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurlar."** olarak açıklanmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı'nın da yer alan "İmalat Sanayinde Dönüşüm" başlığı altında; **"Tekstil, hazır giyim ve deri sektörlerinin müşteri odaklı, hız ve esnekliği ile üretici özelliklerini geliştiren, tasarım, koleksiyon ve marka yaratabilen, yenilikçi, çevreye duyarlı, pazarlama ve üretim kanallarında etkin olan bir yapıya dönüşümü desteklenecektir."** hususu yer almaktadır.

Ülkemiz sanayinin yol haritasını belirleyen Türkiye Sanayi Stratejisinin uzun dönemli vizyonu ise **"Orta ve yüksek teknolojili ürünlerde, Avrasya'nın üretim üssü olmak"** tır. Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı çalışmaları bu vizyon doğrultusunda başlatılmıştır.

Türkiye'de THD sektörleri üretim büyüklüğü, yarattığı istihdam, üretim sürecinde yaratmış olduğu katma değer ve ihracat potansiyeliyle ekonomik kalkınma sürecinde rol oynayan önemli bir sanayi dalıdır.

Ülkemiz de 80'li yıllardan itibaren uygulanan, serbest piyasa ekonomisine dayalı dışa açılma ve ihracatı destekleme politikaları ile THD ihracatı önemli oranda artmış ve ihracatın en önemli kalemi haline gelmiştir. Bu süreçten sonra ülkemiz işgücü, hammadde ve pazarlama faktörleri açısından bu sektörlerde dünyanın en önde gelen ülkeleri arasında yer almaya başlamıştır.

Emek yoğun olarak tanımlanan THD sektörleri, daha çok gelişmekte olan ülkelerin yatırım yaptığı sektörler olarak bilinse de dünyanın en büyük ihracatçıları arasında halen AB ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Güney Kore'nin yer aldığı görülmektedir. Bu ülkeler üretmese de tasarım ve markada küresel pazarlarda söz sahibidir. Bu gelişmiş ülkeler halen THD sektörlerine yönelik yatırım yapmaya devam etmektedir.

1.1. TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ

THD sektörleri moda kavramıyla tüketiciye ulaşan ürünlerin oluşturduğu ve daha çok emek yoğun imalat sanayii dalları olarak nitelendirilen birbiriyle ilişkili sektörlerdir. Özellikle tekstil ve hazırgiyim sektörleri aynı değer zincirinde yer almalarından dolayı çoğu zaman birbiri yerine kullanılan iki kavram olarak da kabul görmektedir.

Bu sektörlerin bir diğer özelliği de tedarik zincirinde yer alan birçok sektörle iç içe olması ve mobilya, otomotiv gibi sektörler ile de endüstriyel uyum içinde olmasıdır. Bu ilişkiler sektörlerin önemini daha da artırmaktadır.

Tablo 1: THD Sektörleri Temel Göstergeleri

2013 Yılı	Üretim Değeri[1] (milyar TL)	İhracat[2] (milyar dolar)	İstihdam[3] Sayısı	İşyeri[3] Sayısı
Tekstil	69,40	12,76	441.357	18.434
Hazırgiyim	46,65	14,98	477.139	34.338
Deri Ürünleri	8,16	1,31	65.813	6.887
THD Toplam	**124,21**	**29**	**984.309**	**59.659**
Ülke Toplamı	**800,36**[4]	**151,8**	**12.484.113**	**1.611.292**

Kaynak: BSTB, TÜİK ve SGK İstatistik Yıllığı

THD sektörleri, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payı, sağladığı istihdam ve yüksek ihracat potansiyeli ile ülke ekonomisinin lokomotif sektörlerinden birisidir. Sektörler birlikte değerlendirildiğinde imalat sanayinde yaratılan katma değerin yaklaşık %18'ini ve etkileşim halinde olduğu diğer sektörler de dikkate alındığında ülkenin GSYH'sinin yaklaşık %10'unu sağlamaktadır.

Türkiye tekstil ve hazırgiyim sektörlerinin bugünkü gelişim düzeyi AB pazarına yapılan ihracat ağırlıklı üretimle gerçekleştirilmiştir. Türkiye, 1996 yılında AB ile gerçekleştirdiği Gümrük Birliği Anlaşması sayesinde, bu tarihten itibaren bu pazara kotasız ihracat yapma imkânını elde etmiştir. Ayrıca, AB'nin Ortak Ticaret Politikasına uyum yükümlülüğü çerçevesinde AB ile üçüncü ülkeler arasındaki Tekstil Kısıtlama Anlaşmaları ülkemiz tarafından uygulanmaya başlamıştır. Bu ülkelerden yapılan tekstil ve hazır giyim ürünleri ithalatında başlatılan kota uygulaması 2005 yılına kadar sürdürülmüştür.

1995 yılında kurulan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşması kapsamında bulunan Tekstil ve Giyim Anlaşmasıyla, tekstil ve hazırgiyim ürünlerine uygulanan ithalat kotaları 10 yıllık süreç içerisinde (1 Ocak 2005 tarihine kadar) kademeli olarak kaldırılmıştır. Çin, 11 Aralık 2001'de DTÖ üyesi olarak, Tekstil ve Giyim Anlaşması uyarınca kaldırılmaya başlayan kotalardan 1 Ocak 2002 itibariyle yararlanmaya başlamıştır.

Türkiye, 2007 yılı sonrasında AB pazarına tekstil ve hazırgiyim sektöründe kotasız olarak ihracat yapmaya başlayan Çin karşısında, ciddi oranda rekabet ile karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle fiyatta rekabet etmenin güç olduğu Çin karşısında, moda ve marka eksenli ve katma değeri yüksek ürünler ile rekabet içinde olmanın önemi daha da artmıştır.

[1] BSTB verilerinden hesaplanmıştır.
[2] SITC Rev.4 ürün sınıflamasına göre belirlenmiş TÜİK verileridir.
[3] SGK kayıtlarıdır.
[4] NACE Rev.2'ye göre Toplam İmalat Sanayi Üretim Değeridir.

Bu süreç içerisinde Türkiye, bu sektörlerde rekabet etmenin yollarını öğrenmeye başlamış, ürün kalitesi, moda ve trendleri belirleme gücüne sahip tasarımları ve yüksek teknolojisiyle dünyada çok özel bir konum elde ederek kendine daha ileri düzeyde yeni hedefler belirlemeye başlamıştır.

1.2. SEKTÖRLERİN TANIMI VE KAPSAMI

1.2.1. Tekstil Sektörü

Her nevi ihtiyaca yönelik elyaf, iplik, örme dokuma kumaş, keçe ve tufting yüzeylerin dahil olduğu dokusuz yüzeyler, ev tekstili ürünleri ve halılar bu grupta değerlendirilmektedir. Bu belgede 50-60 arası Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları (GTİP) fasılları ve 63 GTİP fasılın bir kısmı bu grupta değerlendirilmektedir.

Tekstil sektörü elyaf işleme, iplik, örme, dokuma, boya-terbiye sektörleri olarak alt sektörlere ayrılmaktadır. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren bu sektörler makine yatırımları ile gelişen ve büyüyen hazırgiyim sektörüne göre daha sermaye yoğun sektörler olarak değerlendirilebilir. Bu alt sektörler içinde boya-terbiye işletmeleri enerji ve atık maliyetlerinin daha fazla yer aldığı bilgi yoğun bir sektör olarak tedarik zincirinin başında yer alan diğer alt sektörlerden biraz farklılaşmaktadır. Ancak zincirde yer alan alt sektörlerin her biri bir diğerini yoğun şekilde etkilemekte ve ayrılmaz bir bütün halinde değerlendirilmektedir.

1.2.2. Hazırgiyim Sektörü

Örme ve dokuma kumaştan imal edilmiş tüm giyim ürünleri bu grupta yer almakta olup, 61-62 GTİP fasılları bu grupta değerlendirilmektedir.

Hazırgiyim sektörü emek yoğun bir sektör olup, tekstil sektöründe imal edilen ürünlerin moda sektörüne yönelik olarak işlendiği, katma değer yaratan önemli bir sektördür. Ancak emek yoğun olması dolayısıyla genelde işçiliğin ucuz olduğu gelişmekte olan ülkelerin yatırım yaptığı sektör olarak değerlendirilmektedir.

1.2.3. Deri Ürünleri Sektörü

Her türlü hayvanın derileri ve kürkleri ile bu derilerden üretilmiş valiz, çanta, sandık, eldiven, kemer, koşum takımları gibi aksesuarlar ile deri ve kürkten imal edilmiş giyim ürünleri ve ayakkabılar bu grupta değerlendirilmektedir. Bu belgede 41-43 arası GTİP fasıl gruplarının bir kısmı ile 64 GTİP fasıl grubunda yer alan ayakkabıların sadece deri olanları bu grupta değerlendirilmektedir.

Tabaklama ve deri işleme, saraciye ürünleri, deri giyim eşyası, kürkten eşya ve ayakkabı sektörüne kadar geniş bir üretim alanında faaliyet gösteren bu sektör daha çok el emeğine dayanan ancak yüksek uzmanlık gerektiren bir sektördür. Sektörde kaliteli hammadde temini büyük önem arz etmektedir. Özellikle tabaklama ve deri işleme sektöründe ise atık yönetimi önem arz eden diğer bir konudur.

2. MEVCUT DURUM

2.1. DÜNYADA MEVCUT DURUM

2.1.1. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri

DTÖ nezdinde imzalanan "Tekstil ve Giyim Anlaşması" uyarınca 1 Ocak 2005 tarihinden sonra küresel düzeyde kotaların kaldırıldığı serbest bir ticaret dönemi başlamıştır.

Çin bu dönemde DTÖ üyesi olarak kotasız ticaret yapma imkânına kavuşmuş ve tüm sektörlerde olduğu gibi, THD sektörlerinde de lider konumuna ulaşmıştır. 2005 yılından sonra gelişmiş ülkelerin ikili ve bölgesel anlaşmalara öncelik vermesi nedeniyle küresel tekstil ve hazırgiyim ticaretinde rekabetçilik yeni bir boyut kazanmıştır.

Bu dönemde Bangladeş ve Vietnam gibi ülkeler üretim maliyetlerinin düşük olması ve bazı büyük ithalatçı ülkelerle imzaladıkları tercihli ticaret anlaşmaları (TTA) vasıtasıyla önemli üreticiler ve ihracatçılar olmaya başlamıştır.

2008 yılında ABD'de başlayan küresel kriz 2011 yılı itibariyle AB ülkelerini de etkileyerek dünyada tüketici talebinin azalmasına sebep olmuştur. 2009-2010 yıllarında bu sektörlerde küresel ticarette %15'lere varan bir düşüş gözlenmiştir.

2010-2011 yıllarında dünya ticaretinde genel bir toparlanma gözlenmiş, 2012 yılında AB'de etkisini tekrar hissettiren krizle beraber hafif bir düşüşe geçmiştir. Ancak 2013 yılı ikinci yarısından sonra ekonomideki olumlu gelişmeler sektörlere yansıyarak 2013 yılında sektörel açıdan ticaret tekrar yükselişe geçmiştir.

2012 yılında; tekstilde 334,4 milyar dolar olan küresel ticaret 2013'de 344,5 milyar dolara, hazırgiyimde 403,8 milyar dolar olan küresel ticaret 428 milyar dolara yükselmiştir. 2013 yılında iki sektörün dünya ticaretindeki payı % 4,2 olarak gerçekleşmiştir.

Çin hem tekstil, hem hazırgiyim ihracatında en büyük üretici ve ihracatçı konumunu 2013 yılında da devam ettirmiştir. Bu sektörlerde dünyanın ikinci büyük tedarikçisi olan AB ülkeleri ise üretimlerini Çin, Türkiye, Bangladeş, Hindistan gibi büyük üretici ülkelere yaptırarak aynı zamanda en büyük alıcı konumunu sürdürmektedir. AB içerisinde İtalya ve Almanya her iki sektörde de liderliği paylaşmaktadır.

Tablo 2: Dünya Tekstil İhracatı (milyar dolar)

		2011	2012	2013
1	Çin	97,30	97,78	108,96
	AB	84,38	79,02	80,90
2	Hindistan	19,63	19,78	24,49
3	ABD	24,28	21,75	21,77
4	Almanya	18,26	16,51	16,65
5	İtalya	15,38	13,72	14,04
6	Güney Kore	14,07	13,65	13,80
7	**Türkiye**	**11,44**	**11,65**	**12,75**
8	Tayvan	11,88	11,04	10,97
9	Pakistan	9,56	9,22	9,74
10	Japonya	9,41	9,14	8,21
	Dünya Toplam	**350,15**	**334,37**	**344,54**

Kaynak: International Trade Center, Trademap (Uluslararası Ticaret Merkezi, Ticaret Haritası) (ITC)

Tablo 3: Dünya Hazırgiyim İhracatı (milyar dolar)

		2011	2012	2013
1	Çin	143,23	148,26	165,08
	AB	112,26	105,24	113,60
2	Bangladeş	22,12	22,43	26,10
3	İtalya	21,40	20,31	21,63
4	Almanya	19,89	18,46	18,32
5	Vietnam	12,82	14,07	18,30
6	Hindistan	13,74	12,89	15,70
7	**Türkiye**	**13,51**	**13,86**	**14,97**
8	İspanya	8,85	9,27	11,06
9	Fransa	10,11	9,43	10,07
10	Hollanda	8,87	7,97	8,95
	Dünya Toplam	**410,39**	**403,77**	**428,03**

Kaynak: ITC

Dünya tekstil ve hazırgiyim ticaretini yönlendiren AB, imalat sanayinde yaratılan katma değerin %3'ünü bu sektörlerden sağlamaktadır. Dolayısıyla bu sektörlerde doğrudan üretici olmasa da faaliyetlerini geliştirerek sürdürme eğilimi devam etmektedir.

AB Tekstil Yüksek İhtisas Komisyonu tarafından 2006 yılında yayımlanan son raporda sektörün 2020 vizyonu *"emek yoğun faaliyetleri azaltacak yüksek verimlilik şartları üzerinde yoğunlaşarak, sektörden elde edilen ciroların ihracata dayalı olarak artırılması"* olarak belirlenmiştir.

Bu vizyon çerçevesinde;

- *Değer zincirinde uzmanlaşmış birimlerden oluşan işbirlikleri oluşturulması,*
- *Tekstilde teknoloji ve yenilikçi yaklaşımlarla rekabet etme,*
- *Giyim sektöründe teknoloji tabanlı yeni uygulamaların geliştirilmesi,*
- *Moda ve görsellik açısından teknolojinin takibi,*
- *Sınai mülkiyet haklarının korunması,*
- *Sektörün insan kaynağı açısından olumsuz imajının yok edilmesi,*
- *Çevresel ve sosyal standartların geliştirilmesi*

başlıkları altında hedefler ortaya konmuştur.

Değer zincirinde uzmanlaşmış birimlerden oluşan işbirlikleri oluşturulması hedefi kapsamında şirketlere; kendi yapılarına (pazar, müşteri kitlesi ve ürün grubuna vb.) uygun işbirliklerini, güvenilir iş planlarını ve kritik üretim planlarını yapmaları önerilmektedir.

Tekstilde teknoloji ve yenilikçi yaklaşımlarla rekabet etme hedefinde ise sektörlerde ucuz işçilikle mücadele etmek yerine katma değeri yüksek, ileri teknoloji tabanlı ürünlerle AB'nin dünyadaki mevcut gücünü koruması gerektiği düşüncesi yer almaktadır. Bu hedef çerçevesinde AB Komisyonunca tekstil ve hazırgiyim sektörüne yönelik olarak; üretimde yeni teknolojilerin kullanılması, ürüne fonksiyonel özellikler katan yeni lif teknolojileri ve kişiye özel üretim teknolojileri desteklenmektedir.

Giyim sektöründe teknoloji tabanlı yeni uygulamaların geliştirilmesi hedefi kapsamında ise giyim üretiminde emek yoğun faaliyetlerin azaltılması için geliştirilen projelere öncelik verilmektedir. Komisyon nezdinde özellikle elektronik ortamda kişiye özel giyim satışlarını sağlayacak özel bir projeye destek sağlanarak, bu alanda teknolojinin hazır olduğu ve giyim ticaretinde yeni bir dönem için uygulamaya bir an önce geçilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Moda ve görsellik açısından teknolojinin takibi hedefi altında sosyal medyanın önemi vurgulanırken, sınai mülkiyet haklarının korunması hedef başlığı altında ise AB markalarının taklit konusunda yaşadığı sıkıntılar ve uluslararası alanda bu hakların takibi konusu yer almaktadır.

Sektörlerin olumsuz çalışma şartları nedeniyle personel bulmakta zorluk çekmesi ve aşırı sirkülasyon neticesinde kalifiye eleman sıkıntısı yaşaması neticesinde AB komisyonunca insan kaynağı açısından olumsuz imajın yok edilmesi hedefi ortaya konmuştur. Bu sorunla mücadelede sosyal standartların düzenlemesi üzerinde durulurken kalifiye personel temini için AB eğitim kurumlarının çok uluslu öğrencilere yönelik programlar düzenleyerek sektöre eleman yetiştirmesi amaçlanmıştır.

Çevresel ve sosyal standartların geliştirilmesi hedefi yukarıda bahsedildiği gibi öncelikle sektöre kalifiye eleman sağlanmasıyla doğrudan ilgilidir. Diğer yandan tüketicilerin çevre ve insan sağlığına karşı duyarlı olması ürünlerin pazarda tercih edilmesine katkı sağlamaktadır. Bu iki faktör göz önüne alındığında ürün yaşam döngüsünün bir ucunda üreten, diğer ucunda tüketen insanın yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla sektörde sürdürülebilir bir yapı sağlamak için insanın merkeze alındığı kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) bilincinin yaygınlaştırılması temel hedeflerden biridir.

Özetle; AB uluslararası ticarette güçlü olduğu tekstil ve hazırgiyim sektörlerindeki mevcut pozisyonunu korumak için çeşitli yaklaşımlar belirlemeye devam etmektedir. Diğer yandan komisyon, 2010 yılında yayımladığı 2020 Strateji Belgesinde, *"küresel üretim zinciri dünyasında, en rekabetçi girdileri ithal yoluyla elde etmeden, başarılı bir ihracat politikası geliştirilmez"* diyerek ithalata dayalı bir ticaret politikası benimsediğini ortaya koymaktadır.

2.1.2. Deri Ürünleri Sektörü

1970'li yıllardan sonra işçilik ücretlerinin artması ve sektörün çevre kirliğine sebep olması gibi nedenlerle gelişmiş ülkelerin deri ürünleri sektöründen çekilmesi sonucu üretim Uzakdoğu'ya kayma eğilimi göstermiştir. Bu dönemde Uzakdoğu'da Çin, Vietnam, Endonezya gibi ülkeler önemli üretim merkezi haline gelmiştir.

1990 sonrası dönemde; AB'de topluluk düzeyinde uygulanan bölgesel kalkınma projeleri, Ar-Ge çalışmalarına destekler, istihdamın artırılmasına ve korunmasına yönelik yardımlar ile anti-damping ve ticaret engellerine karşı düzenlemeler, etiketleme gibi dış ticareti düzenleyen ve AB'ye yapılan ihracatı zorlaştıran hükümler, gelişmiş ülkelerde sektörün üretim eğilimini bir miktar arttırmıştır. Bu sürede çevre kirliliğini önlemede yeni proseslerin devreye girmesi bu süreci tetikleyen başka bir faktör olmuştur. Ancak halen gelir düzeyi yüksek olan ülkeler deri ürünlerine olan taleplerini halen daha az gelişmiş ülkelerde fason olarak yaptırma eğilimindedirler.

Her sektör gibi 2009 yılında yaşanan ekonomik krizden etkilenen deri ürünleri sektöründe talep azalması sonucu bir düşüş yaşanmış, ancak 2010 sonrası tekrar bir toparlanma gözlemlenmiştir.

2011 yılında sektörün ürün yelpazende yer alan deri ayakkabının dünya genelinde üretimi 4,5 milyar çift düzeyinde gerçekleşmiştir **[15].**

2012 yılında 146 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen dünya deri ürünleri ihracatı, 2013'de 5,5 milyar dolar artarak 152 milyar dolar olmuştur. En büyük deri ürünleri ihracatçısı %21,4 payla yine Çin olmuştur. Ülke bazlı ihracat sıralamasında Türkiye 21. sıradadır. Deri ürünlerinde en büyük ithalatçılar ise ABD, Çin ve AB'dir.

Tablo 4: Dünya Deri Ürünleri İhracatı (milyar dolar)

		2011	2012	2013
	AB	62,4	61,3	68,3
1	Çin	27,5	29,0	32,5
2	İtalya	21,1	20,7	23,3
3	Fransa	7,1	7,6	8,2
4	Vietnam	3,9	4,5	7,5
5	ABD	5,6	5,9	6,6
6	Almanya	6,3	5,7	6,2
7	Hindistan	4,8	4,7	5,9
8	İspanya	3,8	3,6	4,2
9	Hollanda	3,5	3,4	3,7
10	Belçika	3,0	3,0	3,4
11	Brezilya	3,1	2,9	3,3
12	Danimarka	2,4	2,6	3,0
13	Endonezya	2,6	2,6	2,7
	…			
21	Türkiye	1,1	1,1	1,3
	Dünya Toplam	**145,1**	**146,3**	**151,7**

Kaynak: ITC

2.2. TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM

2.2.1. Üretim

2.2.1.1. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri

Tekstil ve hazırgiyim sektöründe Türkiye, Gümrük Birliği Anlaşmasının getirdiği avantajlar, büyük pazarlara yakınlık, kalifiye insan kaynağı ve tedarik zincirinin güçlü olması gibi sebeplerle dünyanın en rekabetçi ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu gün güçlü tekstil sektörüyle beslenen hazırgiyim sektörü işçilik maliyetlerine rağmen başarıyla ayakta durmakta ve ülkeye önemli kazançlar sağlamaktadır.

Türkiye; tekstil sektöründe Avrupa'nın en büyük iplik, ev tekstili ve kot kumaş üretim kapasitesine sahiptir. Dünyada kot kumaş ihracatında 3'üncü sırada yer alan Türkiye, havlu konusunda dünyanın ilk 4 tedarikçisinden biridir. Brode ve gipür üretimi için kurulan makine parkı dünyanın en büyük makine parkıdır.

Türkiye son yıllarda halıya yaptığı yatırımlarla dünyanın en yeni makine parkuruna sahip olmuş, 2013 yılında dünyanın en büyük 2. halı ve yer kaplamaları ihracatçısı konumuna gelmiştir.

2013 yılı itibariyle, Çin ve Hindistan'dan sonra yuvarlak örme makinelerine yatırım yapan ülke konumundaki Türkiye, elektronik düz örme makine yatırımında da Çin ve Bangladeş'in ardından

3. sıradadır. Türkiye'de, örme sektöründe önemli bir kapasite fazlası oluşmuştur. Diğer yandan buna bağlı örme hazırgiyim ihracatı da artış göstermiştir.

Türk çorap sanayi ise özellikle 1990'lı yıllardan itibaren büyük bir gelişme göstermiş ve AB'nin pamuklu çorap pazarında lider konuma gelmiştir. Ancak 2005'den itibaren Çin'in AB pazarına Türkiye'deki maliyetlerin çok daha altında fiyatlarla girmesi sektörü zorlamaya başlamıştır.

Keçe ve dokusuz yüzeyler diğer sektörlere göre daha yeni olmakla beraber son yıllarda yapılan yatırımlarla yeterli üretim kapasitesi oluşmuştur. Ancak mevcut kapasite halen özellikle ucuz ve hacimli ürünler için mümkün olmaktadır.

Türkiye, hazırgiyim sektöründe AB'nin Çin ve Bangladeş'ten sonra üçüncü büyük tedarikçisi konumundadır.

Türk tekstil ve hazırgiyim sektörü 2009 yılındaki küresel krizinden tüm sektörler gibi olumsuz etkilense de alıcıların stoksuz çalışması ve küçük alımlara yönelmesi sebebiyle esnek üretim, hızlı teslimat avantajını kullanmış, Uzakdoğu'nun müşterilerini ülkemize çekmeyi başarmışlardır.

2.2.1.2. Deri Ürünleri Sektörü

Deri ürünleri sektörü, Türkiye'nin en köklü geçmişine sahip sektörlerinden biridir. Türklere özgü bir deri yapım yöntemi olan "sahtiyan", dünyaca kabul görmüş ve İngilizce literatüre "Turkish Leather" olarak girmiştir. Türkiye bugün özellikle küçükbaş deri işleme bakımından dünyada önemli üreticiler arasında yer almaktadır.

Daha çok Deri Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyetlerini sürdüren sektörün en önemli özelliklerinden biri Avrupa standartlarında, çevreye duyarlı ve modern üretim gerçekleştirmesidir. Bu durum uluslararası pazarlarda sektöre imaj kazandırmaktadır. Türk deri ürünleri küresel pazarda kaliteli ve uygun fiyatlı ürünler olarak tanınmaktadır.

Deri işleme işi özel bir uzmanlık ve yatırım gerektirdiğinden sektörde rekabet etmenin yolu kurumsal olmayı gerektirmektedir. Deri tabaklama ve işleme yapan üretici firmaların sayısında 2005 yılından bu yana önemli bir gerileme yaşanırken, büyük firmalar ayakta kalmayı başarmıştır.

2.2.2. Dış Ticaret

Tekstil ve hazırgiyim sektörleri verdiği dış ticaret fazlası ile ülkemizin ihracatına büyük katkı sağlamaktadır. Her üç sektör birlikte değerlendirildiğinde 2013 yılında Türkiye ihracatında %19'luk payla ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 5: Türkiye'nin 2013 Yılı THD Sektörleri Dış Ticareti (milyar dolar)

	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi
Tekstil	12,76	9,71	3,05
Hazırgiyim	14,98	2,8	12,18
Deri Ürünleri	1,31	1,57	-0,28
Toplam	**29,05**	**14,08**	**14,97**

Kaynak: TÜİK

Sektörlerin yüksek kapasitesini karşılayamayan ara malı ihtiyacı sebebiyle girdiler açısından sektörlerde dış ticaret açığı oluşmaktadır.

Yapılan bir araştırmaya göre 2010–2011 yıllarında Türkiye imalatının ithal ara malına bağımlılığı %40'tan %43'e yükselmiştir. 2011 yılında ithal ara malına bağımlılık tekstilde %43, hazırgiyimde %19, deri ürünlerinde ise %38 olarak gerçekleşmiştir.**[3]**

2013 yılı dünya tekstil ihracatında Türkiye, ülke bazlı sıralamada, %3,5 pay ile 7'nci büyük ihracatçı konumundadır. Tekstil sektöründe 2012 yılında 2,6 milyar dolar olan dış ticaret fazlası, 2013 yılında 9,71 milyar dolar ithalata karşılık 12,76 milyar dolar ihracat yapılmasıyla, 3,05 milyar dolara yükselmiştir.

Grafik 1: Yıllar İtibariyle Tekstil Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)

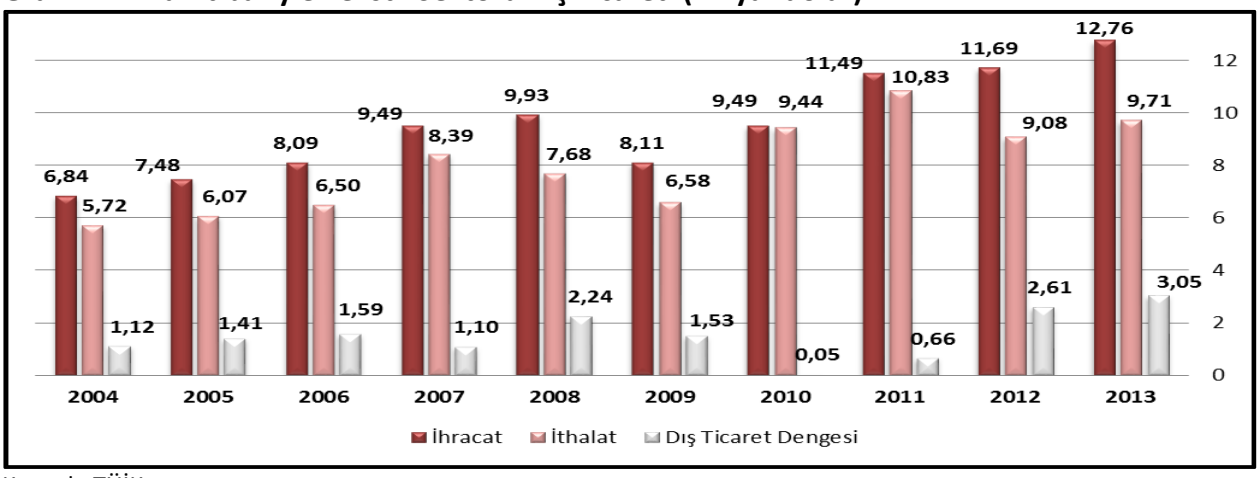

Kaynak: TÜİK

Alt kırılımlarına bakıldığında; lif, iplik ve kumaş toplam ihracatı 2012 yılındaki 6,8 milyar dolar seviyelerinden 2013 yılında 7,3 milyar dolara, ev tekstili, yer kaplamaları, teknik eşya ve etiket/tül toplam ihracatı 4,9 milyar dolardan 5,5 milyar dolara yükselmiştir.

Ürün bazlı ihracat ve ithalat rakamları karşılaştırıldığında, dış ticaret dengesi pozitif yönde olan ürünler sırasıyla; ev tekstili ürünleri, halılar, örme mensucat, suni-sentetik mensucat, pamuklu mensucat ve etiket/tül/teknik eşyalardır.

2013 yılında sektörde pamuk elyaf ve ipliği ile suni-sentetik elyaf ve ipliği en önemli ithalat kalemleridir.

Grafik 2: Tekstil Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2013, milyon dolar)

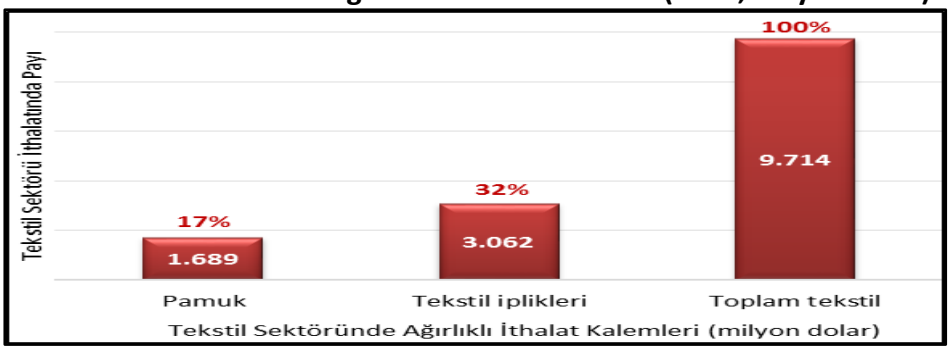

Kaynak: TÜİK

Türkiye, dünya hazırgiyim ihracatında 2013 yılında %3,7'lik pay ile 7'nci büyük ihracatçı ülke konumundadır. Türkiye'de imalat sanayi sektörleri içinde 2013 yılı "net ihracatçı" sıralamasında 1'inci sırada yer alan hazırgiyim sektöründe; 2012 yılında 11,5 milyar dolar olan dış ticaret fazlası, 2013 yılında 15 milyar dolar ihracata karşılık 2,8 milyar dolar ithalat yapılmasıyla 12,2 milyar dolara yükselmiştir.

Hazırgiyim sektöründe örülmüş fanila/tişört/iç giyim 3,3 milyar dolarla en yüksek ihraç kalemidir. 2013 yılında 1 milyar doları aşan ihracatla, dünya çorap ihracatının %9'unu Türkiye gerçekleştirmiştir.

Grafik 3: Yıllar İtibariyle Hazırgiyim Sektörü Dış Ticareti (milyar dolar)

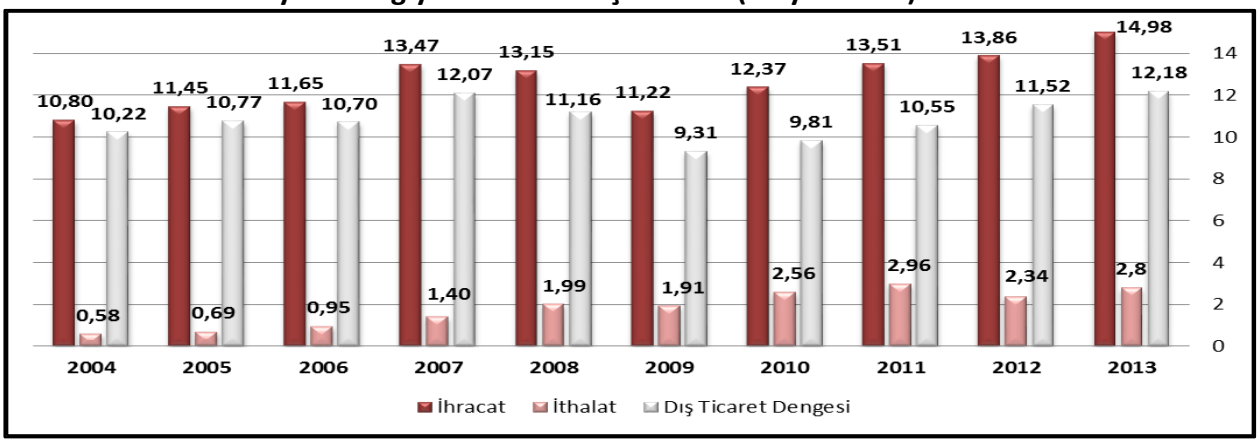

Kaynak: TÜİK

Deri ürünleri (ayakkabı dâhil sadece gerçek deri ürünleri) sektöründe 2013 yılı itibariyle 1,3 milyar dolarlık ihracata karşılık 1,6 milyar dolar ithalat yapılmış, 257 milyon dolarlık dış ticaret açığı verilmiştir.

Grafik 4: Yıllar İtibariyle Deri Ürünleri Sektörü Dış Ticareti (milyon dolar)

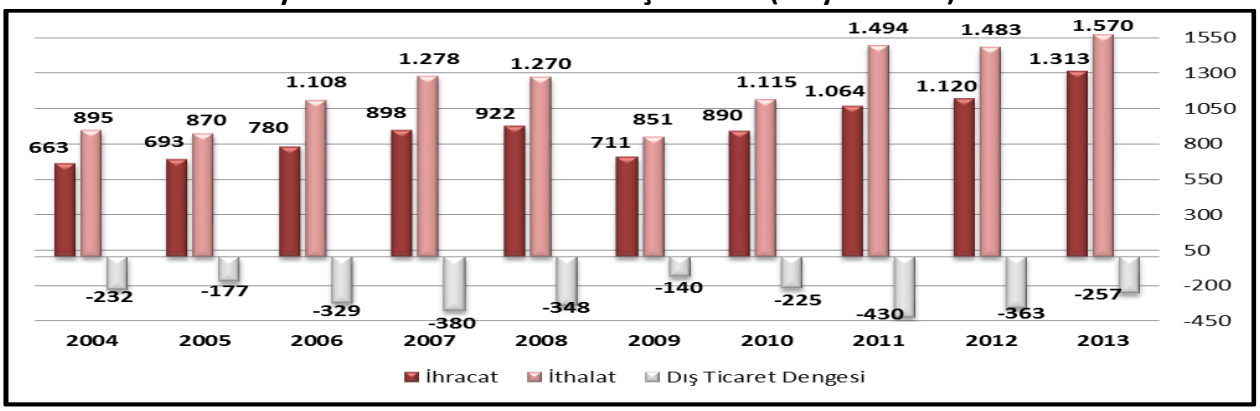

Kaynak: TÜİK

Sektör, deri ithalatı sebebiyle dış ticaret açığı vermektedir. Deri ihtiyacının büyük bölümünü ithalat yoluyla temin eden Türkiye, küçükbaş hayvan derisinde (ham, dabaklanmış ya da ara kurutmalı koyun/kuzu derisi) Çin'den sonra dünyanın 2'nci büyük ithalatçısı konumundadır.

Grafik 5: Deri Ürünleri Sektörü Ağırlıklı İthalat Kalemleri (2013, milyon dolar)

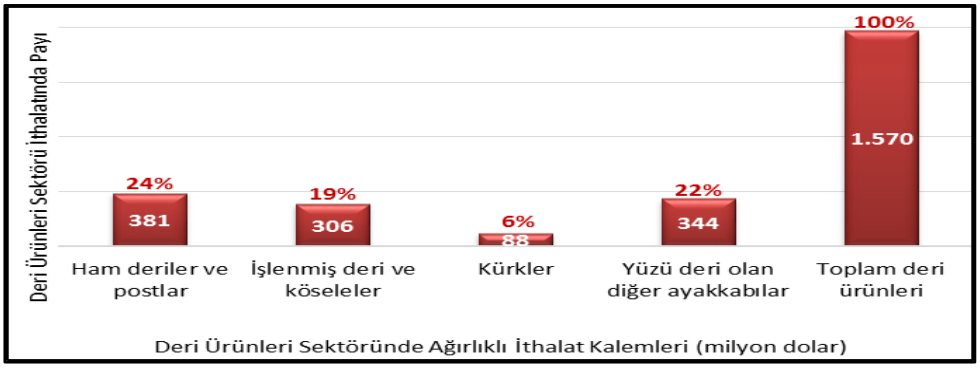

Kaynak: TÜİK

Deri ürünleri sektöründe dış ticaret dengesi pozitif olan ürünler arasında en büyük ihracat kalemini 154 milyon dolar net ihracat ile kürkten giyim eşyası/aksesuarları ve 92 milyon dolar net ihracat ile deri/köseleden giyim eşyası/aksesuarları oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tablolarda THD sektörlerinde ülkemizin en fazla ihracat yaptığı ülkeler yer almaktadır.

Tablo 6: Ülkemizin En Fazla Tekstil İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2012	2013
Rusya Federasyonu	1.262	1.163
Almanya	1.006	1.118
İtalya	783	964
ABD	670	738
İngiltere	439	474
Suudi Arabistan	441	437
Toplam	**11.693**	**12.756**

Kaynak: TÜİK

Tablo 7: Ülkemizin En Fazla Hazırgiyim İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2012	2013
Almanya	2.908	3.115
İngiltere	2.102	2.055
İspanya	1.374	1.452
Fransa	857	918
Hollanda	739	789
Toplam	**13.864**	**14.980**

Kaynak: TÜİK

Tablo 8: Ülkemizin En Fazla Deri Ürünleri İhracatı Yaptığı Ülkeler (milyon dolar)

İhracat Yapılan Ülke	2012	2013
Rusya Federasyonu	267	255
İtalya	110	118
Almanya	88	91
Çin	46	81
Litvanya	3	74
İngiltere	60	67
Fransa	56	59
Hong Kong	48	58
Yıl Toplamı	**1.120**	**1.313**

Kaynak: TÜİK

Türkiye, tekstil ürünlerinde AB'nin Çin'den sonra, hazırgiyim ürünlerinde ise Çin ve Bangladeş'ten sonra en büyük tedarikçisidir. Son yıllarda sektörlerde Rusya Federasyonu'na yönelik ihracatta önemli artışlar yaşanmıştır. İthalatta ise ağırlıkla Asya ülkeleri (özellikle Çin) yer almaktadır.

2.2.3. İç Ticaret

76 milyonluk nüfusu ile Türkiye'de ekonomik gelişmeler çerçevesinde nihai tüketiciye yönelik THD ürünleri iç pazarı büyüme eğilimindedir. Alışveriş merkezlerinin ülke geneline yayılması ve internetten alışveriş eğilimi, hazırgiyim pazarının büyükşehirlerin dışında genişlemesine imkân tanımaktadır **[4]**. Türkiye'de nüfusun yaklaşık %10'unu internetten alışveriş yapmakta ve bu şekilde 5,6 milyar TL büyüklüğünde bir pazar oluşmaktadır. Bu pazarda elektronik eşyadan sonra en çok hazırgiyim ve ev eşyaları satışı gerçekleşmektedir **[5]**.

TÜİK "üretim değeri, üretim endeksi, ithalat ve ihracat" rakamları temel alınarak, nihai ürün açısından iç pazarın toplam büyüklüğü hesaplandığında, 2012 yılında, hazırgiyimde 8 milyar TL, deri ürünlerinde (giysi, ayakkabı ve çanta) 3,5 milyar TL, ev tekstili ve halı/kilimde 2 milyar TL düzeyindedir. Diğer yandan 2012 yılı hanehalkı toplam tüketim harcaması içinde hazırgiyimin payı %4,2, ayakkabının payı %1,2, ev tekstilinin payı %0,6 ve mefruşat-halı-yer kaplamaları-mobilyanın payı %2,1'dir.

Türkiye'de ekonomik refah seviyesi arttıkça, hane halkı toplam tüketim harcaması artmakta ancak giyim harcamalarının hanehalkı toplam tüketim harcaması içindeki payı azalmakta, bu durum iç pazarda ciddi fiyat rekabeti doğurmaktadır.

2.2.4. İstihdam

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarına göre 2011 ve 2014 yılları arasında kayıtlı istihdamda her üç sektörde de artış gözlenmiştir. 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre zorunlu sigortalı sayıları baz alınmış istihdam rakamları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: THD Sektörlerinde İstihdam Sayıları (kişi)

	2011	2012	2013	2014*
Tekstil	392.550	430.213	441.357	441.766
Hazırgiyim	413.218	454.754	477.139	495.225
Deri Ürünleri	53.034	60.591	65.813	65.393
THD Toplam	**858.802**	**945.558**	**984.309**	**1.002.384**
İmalat Sanayi	3.135.957	3.331.768	3.476.261	3.564.602
Tüm Sektörler	**11.030.939**	**11.939.620**	**12.484.113**	**13.351.474**

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (*2014 yılı Haziran ayı verileridir)

Sektörlerde kayıt dışı çalışanlar ve ilişkili olduğu alt sektörler birlikte değerlendirildiğinde 2-2,5 milyon civarında kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir.

Yabancı ve çokuluslu şirketlere, fason üretim yapan bazı küçük işletmelerin maliyetleri düşürebilmek için kayıtdışı istihdam yoluna gittikleri görülmektedir.

Sektörün kayıtdışı istihdamda yoğunlaştığı bir diğer çalışma tarzı da eve iş verme şeklindedir. Ev eksenli çalışma olarak da adlandırılan bu tip çalışmalar, sosyal güvenlik masrafları dışında iş sağlığı ve güvenliği gibi maliyet kalemlerinin olmayışından dolayı işverene cazip gelmektedir.

Tekstil sektöründe en büyük istihdam büyük ölçekli işyerlerinde sağlanırken, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerinde istihdam küçük ölçekli işyerlerinde yoğunlaşmaktadır.

Tekstil sektöründe çalışanların eğitim durumları incelendiğinde (Tablo 10); sektörde eğitimli ve meslek liseli çalışan sayısı diğer sektörlere göre düşüktür. Bunun dikkate alınması sektörün gelecek hedefleri açısından oldukça önemlidir.

Tablo 10: İmalat ve Tekstil Sektörlerinde Çalışanların Eğitim Durumları Karşılaştırılması

Mezuniyet Durumu		Tekstil (%)	İmalat Sanayi (%)
Sadece Okur Yazar		0,3	0,1
İlkokul		24,6	17,2
Ortaokul	Düz	16,8	10,1
	Mesleki	3,4	0,9
Lise	Düz	33,3	17,1
	Mesleki	15,4	42,8
Yüksek Öğrenim		5,5	9,6
Araştırma Kapsamında Çalışan Sayısı		**18.088 kişi**	**205.006 kişi**

Kaynak: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), 2011

2.2.5. İşyeri Sayısı ve Kapasite Kullanımı

SGK kayıtlarına göre sektörlerde faaliyet gösteren işyeri sayıları Tablo 11'de yer almaktadır. 2011 ve 2013 yıllarında eski yıllara göre işyeri sayılarında artış görülmektedir. Sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin çoğu KOBİ niteliğindedir. Tekstil sektöründe kayıtlı işletmelerin sadece 312'si (%1,8), hazırgiyim sektöründe 208'i (%0,6) ve deri ürünleri sektöründe ise 10'u (%0,1) büyük işletme (250 ve üzeri çalışana sahip) statüsündedir.

Tablo 11: Sektörlerde İşyeri Sayıları (firma)

	2011	2012	2013	2014*
Tekstil	16.047	17.313	18.434	17.763
Hazırgiyim	30.325	33.977	34.338	34.977
Deri Ürünleri	5.682	6.425	6.887	6.797
THD Toplam	**52.054**	**57.715**	**59.659**	**59.537**
İmalat Sanayi	250.655	262.811	270.097	266.202
Tüm Sektörler	**1.435.879**	**1.538.006**	**1.611.292**	**1.647.764**

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (*2014 yılı Haziran ayı verileridir)

Bu işletmelerde kapasite kullanma oranlarında küresel krize denk gelen yıllarda düşme görülmekle beraber 2010 yılından sonra genel bir toparlanma gözlemlenmektedir.

Grafik 6: Yıllara Göre Kapasite Kullanım Oranları (%)

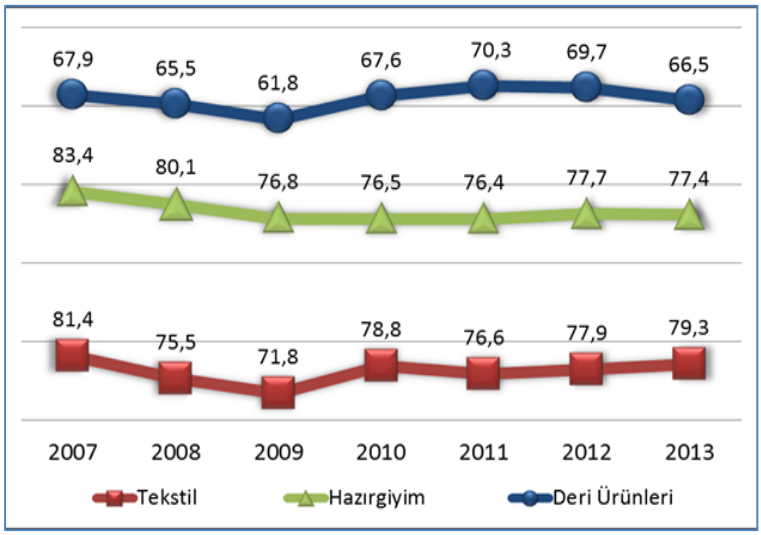

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)

2.2.6. Üretim Maliyetleri

Tekstil sektöründe çeşitli kuruluşların yapmış olduğu anketler neticesinde belirlenmiş maliyet bileşenleri incelendiğinde boya terbiye işletmeleri hariç en büyük maliyet bileşenlerinin hammaddeler (ana madde ve yardımcı maddeler) üzerinde yoğunlaştığı görülmekte, personel ve işçilik giderleri ise ikinci büyük maliyet kalemini oluşturmaktadır.

Diğer tekstil işletmelerine kıyasla boya terbiye işletmelerindeki enerji ve amortisman giderlerinin maliyetler içindeki payı daha yüksek olmakla beraber en büyük maliyet bileşeni insan kaynaklarıdır. Bu işletmeler büyük makine parkurlarına sahip olup, önemli bir yatırım gerektirmektedirler.

Tablo 12: THD Sektörlerinde Yaklaşık Maliyet Bileşenleri (%)

		Tekstil (Genel)	Tekstil (Boya-Terbiye İşletmeleri)	Hazırgiyim	Deri Ürünleri
Ana madde / Kimyasal malzeme*		33	15	47	56
Yardımcı madde	**Boyar madde**	4	10	-	12
	Diğer yardımcı madde	7	-	10	
İşçilik/İnsan kaynakları		25	26	27	19
Amortisman		7	17	-	-
Enerji		9	16	-	-
Finansman		3	2	6	5
Bakım onarım		2	3	-	-
Diğer masraflar		10	11	10	8
TOPLAM		100	100	100	100

Kaynak: Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası (TTSİS) (2005) ve İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB), (2007)
(*)Sadece boya-terbiye işletmelerine özeldir.

Emek yoğun bir sektör olan hazırgiyim sektöründe işçilik maliyeti ikinci sırada yer alırken, en büyük maliyet genelde kumaş olan ana madde üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Deri ürünleri sektöründe ise maliyetin yarıdan fazlasının işlenmiş deri olan ana maddeden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 13: İşgücü Maliyetinin Dağılımı (2012)

		TL/Saat	%
1	Çıplak Ücret (Fiilen Çalışılan Normal Süreler Karşılığı)	7,58	35,5
2	Tatil ve İzin Ücretleri	2,42	11,3
3	İkramiye, Prim, Sosyal Yardımlar vb.	6,28	29,4
A- Bürüt Giydirilmiş Ücret (1–3 arası toplam)		**16,28**	**76,2**
B- İşverence Devlete Yapılan Ödemeler		**3,57**	**16,7**
4	Tazminatlar (İhbar, kıdem)	1,03	4,8
5	İş Elbisesi, Korunma Malzemeleri, diğer	0,49	2,3
C- İşgücü İle İlgili Diğer Harcamalar (4–5 arası toplam)		**1,52**	**7,1**
Toplam İşgücü Maliyeti (A+B+C)		**21,37**	**100,0**

NOT: (*) 2012 yılında fiili çalışma süresi, ortalama 2006,85 saattir (167,24 saat/ay) Kaynak: TİSK
(**) Fazla çalışmaya ilişkin ödemeler kapsanmamıştır.

İşgücü maliyetinin dağılımı incelendiğinde; işgücünün işverene maliyetinin çalışana doğrudan doğruya ödenen net ücretten ve devlete ödenen kesintilerden (istihdam vergileri) oluştuğu görülmektedir. İşverence devlete yapılan ödeme tüm işçilik maliyetinin %16,7'sini teşkil ederken, fiilen çalışılan sürelere ilişkin ödeme ise tüm maliyetin %35,5'ini oluşturmaktadır. Türkiye'de toplam işgücü maliyeti içinde devlete yapılan kesinti oranı %39 olarak tespit edilmektedir.

Tablo 14: Bazı OECD Ülkelerinde İşçilik Maliyetleri Üzerindeki Vergi Yükleri (2013)

Ülkeler	Bürüt Asgari Ücret (yıllık, dolar)	Toplam Vergi Yükü (%)	Gelir Vergisi (%)	Sosyal Güvenlik Primi Katkıları (%)	
				İşçi Katkısı	İşveren Katkısı
Belçika	20.798,5	55,8	22,0	10,8	23,0
Almanya	14.742,0*	49,3	16,0	17,1	16,2
Macaristan	8.148,2	49,1	12,5	14,4	22,2
Fransa	19.346,6	49,0	10,4	9,9	28,7
İtalya	–	47,8	16,3	7,2	24,3
İsveç	–	42,9	13,7	5,3	23,9
Çek Cumhuriyeti	6.544,6	42,4	8,8	8,2	25,4
Yunanistan	9.478,0	41,6	7,1	13,0	21,5
Portekiz	9.721,6	41,2	13,1	8,9	19,2
Slovakya	7.015,2	41,1	7,1	10,2	23,8
İspanya	11.591,9	40,7	12,8	4,9	23,0
Türkiye	**8.976,8**	**38,7**	**11,6**	**12,9**	**14,2**
Danimarka	–	38,5	35,8	2,7	0,0
Hollanda	21.358,5	36,9	14,3	14,2	8,4
Polonya	9.860,3	35,6	5,9	15,3	14,4
Japonya	10.310,4	31,7	6,7	12,2	12,8
İngiltere	16.384,7	31,6	13,3	8,5	9,8
ABD	14.798,1	31,3	15,4	7,0	8,9
Kore	14.142,9	21,4	4,6	7,5	9,3
İsrail	11.857,0	20,7	8,4	7,5	4,8
Meksika	1.722,1	19,2	7,5	1,2	10,5
OECD ortalama	**12.931,1**	**35,9**	**13,3**	**8,3**	**14,3**

Kaynak: OECD, Centre for Tax Policy and Administration

*http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_minimum_wages_by_country#cite_note-CRHRP-2012-8 'a göre ortalama bir kasiyere saatlik 7 dolar, haftalık 40,5 saatten yapılan hesaplama ile belirlenmiştir.

Tablo 14'te toplam vergi yükü esas alınarak sıralama yapılmıştır. Asgari ücret üzerinden yapılan hesaplamalara göre, işgücünün işverene maliyeti içerisinde istihdam vergilerinin oranı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri ortalamasına yakın seyretmektedir. İşçilik maliyetleri açısından OECD ülkeleri içinde orta sıralarda yer alan Türkiye'de, Asya ve bazı Afrika ülkelerine göre 10–20 kat arasında bir maliyet farkı bulunmaktadır. Ancak bu ülkelerde işçilik ücretlerinde sosyal güvenlik maliyeti gibi maliyetler bulunmadığından bu fark oluşmaktadır.

2.2.7. Temel Hammadde Değerlendirmesi

2.2.7.1. Pamuk

Pamuk, ülkemiz dış ticaretine önemli katkı sağlayan tekstil ve hazırgiyim sektörlerinin temel hammaddelerinin başında gelmektedir. Bu sebeple dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesi ve etkilerinin doğru şekilde değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Dünya pamuk ekim alanlarının en geniş olduğu ülke Hindistan'dır. Pamuk ekim alanı açısından Hindistan'ı Çin, ABD ve Pakistan takip etmektedir.

Üretim açısından bakıldığında ise, dünyanın en büyük pamuk (lif) üreticisi olan Çin'i sırasıyla Hindistan, ABD, Pakistan, Brezilya, Özbekistan, Avustralya ve Türkiye izlemektedir. Amerikan Tarım Bakanlığı (USDA) verilerine göre Türkiye; Çin, Hindistan ve Pakistan'ın ardından 4'üncü büyük pamuk tüketicisidir.

Dünya pamuk fiyatları, üretici ülkelerin üretim miktarları, uluslararası pazarda izledikleri stratejik yaklaşımlar ve stok durumlarından etkilenmektedir. Dolayısıyla ABD, Çin ve Hindistan pazara sundukları pamuğun fiyatını kendileri belirlemektedirler.

Dünya pamuk stokları 2006/07 sezonundan 2009/10 sezonuna kadar düşüş seyri izlemiş, 2011/12 sezonuyla artış eğilimine girmiştir, bunda Çin etkisi büyüktür. Sonuç olarak 2009 yılı sonunda yükselmeye başlayan dünya pamuk (lif) fiyatları, 2010 yılı 6. ayında 3,3 TL/kg'a, 2011 yılının ilk dört ayında 6-8 TL/kg'a kadar yükselmiştir. 2011 yılı ortalarında düşmeye başlamış ve 2012 yılının ilk dört ayında 3,5-4 TL/kg gerilemiştir. Hindistan'ın 2012 Mart'ında pamuk ihracatına kısıtlama getirmek istemesi ve ardından gelen tedarikçi baskısıyla bundan bir hafta içinde vazgeçmesi pamuk tedarikinde yaşanan kırılganlığı ortaya koymuştur. 2013/14 sezonunda pamuk fiyatları 4,4 TL/kg civarında seyretmiştir. Dünyada üretilen pamuğun çok büyük bir kısmı yine bu ülkelerde tüketilmektedir.

Artan pamuk fiyatları, pamuk ihtiyacının önemli bir bölümünü ithalat yoluyla karşılamakta olan Türkiye'nin sektördeki rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'de pamuk üretiminde yaşanan dalgalanmalar, üretim maliyetlerinin (gübre, mazot) artışı (maliyet-fiyat farkı), küresel pamuk politikaları, farklı ürünlere verilen destekleme primleri ve pamuk ekim alanlarında pamuğa alternatif ürünlerin ekilebiliyor olması (üreticinin elde edilecek kârı alternatif ürünlerle karşılaştırması) ile ilişkilidir.

12 ay boyunca pamuğun kontrollü bir şekilde ve doğru koşullarda muhafaza edilmiş halde satışını mümkün kılacak, üreticiyi hasat sezonunda düşük fiyattan pamuk satışı yapmak zorunluluğundan kurtaracak ve pamuk ekim alanlarının istikrarlı bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlayacak olan lisanslı depoculuk üzerinde çaba sarf edilen bir konudur. Lisanslı depoculukta, depoya tevdi edilen pamuk balyaları, geçerli lisansa sahip laboratuvarlar tarafından tek tek analiz edilecek (tek balya usulüyle kontrol) ve sınıflandırılacaktır.

Tablo 15'te Türkiye pamuk üretimi ve tüketimi, Tablo 16'da pamuk dış ticaret rakamları verilmektedir.

Tablo 15: Türkiye Pamuk (Lif) Üretimi ve Tüketimi (bin ton)

Yıl	Üretim	Tüketim*	Fark	Üretimin Tüketimi Karşılama Oranı (%)
2006/07	976	1.668	-692	59
2007/08	864	1.748	-884	49
2008/09	674	1.227	-553	55
2009/10	638	1.355	-717	47
2010/11	817	1.676	-859	49
2011/12	955	1.505	-550	63
2012/13	858	1.365	-507	63
2013/14	878			

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve TÜİK (*) GTHB-Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tahminidir.

Tablo 16: Türkiye Pamuk Dış Ticareti

		2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
İTHALAT	**Bin TON**	956	619	760	896	612	618	877
	Milyon $	1.283	1.006	1.008	1.726	1.864	1.280	1.689
İHRACAT	**Bin TON**	137	110	86	83	106	119	115
	Milyon $	177	186	122	157	297	221	200

Kaynak: TÜİK ve ITC

Ülkemizde 2011/12 döneminde 542 bin, 2012/13 döneminde 488 bin, 2013/14 döneminde ise 451 bin hektarlık alanda pamuk tarımı yapılmıştır. Ülkemizin dünya pamuk üretimindeki payı 2006/07 sezonunda %3,7 iken, 2010/11 sezonunda %3,3'e düşmüş, 2011/12 sezonunda %3,5, 2012/13 sezonunda %3,2 ve 2013/14 sezonunda %3,4 civarında seyretmiştir.

2.2.7.2. Yapay Lifler

Ütü tutma, dayanım gibi özelliklerinden dolayı ve 2009'da yaşanan pamuk sıkıntısıyla beraber yapay ipliklerden üretilmiş kumaşlara eğilim artmaktadır. Yapay elyaflar petrol türevi sentetik elyaflar ve selülozik veya protein türevi suni elyaflar olarak iki gruba ayrılmaktadır.

2012 yılında 86 milyon ton olan dünya elyaf üretimi içinde yapay elyaf payı %68'dir (58,6 milyon ton). Yapay elyaf içinde sentetik payı 53,65 milyon ton, selülozik (suni) payı 4,95 milyon tondur. Yapay elyaf üretiminde Çin, Hindistan, ABD, Tayvan, Güney Kore, Endonezya ve Japonya ilk sıralardadır **[32]**.

Türkiye yapay elyaf üretimi bakımından yetersiz kalmaktadır. 2012 yılı Türkiye yapay elyaf tüketimine bakıldığında ise polyester 948 bin ton, akrilik 274 bin ton, poliamid 73 bin ton, diğer sentetikler 244 bin ton ve selülozikler 283 bin ton civarındadır **[32]**.

Tablo 17: Türkiye Suni-Sentetik Dış Ticareti (2013, milyon dolar)

	İhracat	İthalat
Akrilik/modakrilik devamsız lifler, filament demetleri, döküntüler	320	256
Poliester devamsız lifler, filament demetleri, döküntüler	72	209
Nylon/diğer poliamid devamsız lifler, filament demetleri, döküntüler	0,6	33
Polipropilen devamsız lifler	0,7	19
Diğer sentetik devamsız lifler (ileri işlem görmüş), filament demetleri, döküntüler	14	5,4
Suni devamsız lifler, lif demetleri, döküntüler	2,3	613
Devamsız Lifler, Lif-Filament Demetleri, Döküntüler Toplamı	**410**	**1.136**
Sentetik filamentlerden dayanıklı iplikler	111	75
Sentetik filamentlerden (tek kat- tekstürize- monofilament) iplikler,	493	1.400
Sentetik devamsız liflerden iplikler(dikiş ipliği hariç)	464	455
Suni elyaf filamentlerinden (tek kat dâhil) iplikler (dikiş ipliği hariç)	3	59
Suni devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç)	89	188
Suni-Sentetik filamentlerden diğer iplikler(dikiş ipliği hariç)	2,9	0,2
Sentetik-Suni devamlı-devamsız liften dikiş ipliği	40	72
Devamsız Liflerden, Filamentlerden İplikler Toplamı	**1.202**	**2.249**

Kaynak: TÜİK

Petrol türevi sentetik elyafın hammaddesi petrokimya sanayinin varlığına bağlı olduğundan Türkiye'deki tek tedarik birimi, ilk kuruluşu kamu eliyle olan Petkim Petrokimya Holding Anonim Şirketi'dir. Petkim rafinerisinden elde edilen kimyasal hammadde tüketimi karşılayamadığından ithalat yoluna gidilmektedir.

2011 yılında destekler kapsamında yeni bir rafinerinin İzmir'de temeli atılmış olup, 2015 yılında

faaliyete geçmesi planlanmaktadır. Ayrıca polyester elyaf üretiminde geri dönüştürülmüş pet şişe kullanımı da hammadde sıkıntısını bir miktar azaltmaktadır.

Ana maddesi ağaç olan selüloz içerikli suni elyafın orman ve su kaynaklarının bol olduğu coğrafyalarda üretimi daha kolaydır. Nem tutma kabiliyeti bakımından doğal liflere daha yakın olan suni lifler, diğer liflere oranla daha düşük mukavemete sahipse de yeni yöntemler geliştirilerek yüksek performanslı yeni nesil lifler elde edilmektedir. Nitekim AB'de suni elyaf sektöründe 2008 yılı yatırım harcamalarının %76'sı kadar da Ar-Ge harcaması yapılmıştır. Dünyada, sektördeki üretimin olası ekolojik etkilerini azaltacak ve geri dönüşümü destekleyici yatırımlar yapılmaktadır.

2.2.7.3. Ham Deri

Türkiye'de kesilen hayvan sayısının yetersiz olması, derinin kullanımı açısından kesimin istenen kalitede olmaması, kaçak et kesimi ve kesilen hayvanların derilerinin faturalandırılmaması sektörü hammadde açısından sıkıntıya sokmaktadır.

Deri ürünleri sektörümüz her yıl 6,5 milyon adet civarında büyükbaş, 60 milyon adet civarında küçükbaş hayvan derisine ihtiyaç duymaktadır. TÜİK hayvansal üretim istatistiklerine göre 2013 yılı itibariyle ülkemizdeki hayvan varlığı 14,4 milyon baş sığır, 29,3 milyon baş koyun ve 9,2 milyon baş keçidir. Kesilen hayvan sayısı ise Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18: Yıllar İtibariyle Türkiye'de Kesilen Hayvan Sayısı (milyon adet)

Hayvanın Cinsi	2009	2010	2011	2012	2013
Büyükbaş	1,5	2,6	2,6	2,8	3,4
Küçükbaş	4,6	8,1	6,7	5,5	6,3

Kaynak: TÜİK

Türkiye 2013 yılında 775 milyon dolarlık bedel ile 144 bin ton deri ithalatı yapmıştır (Tablo 19).

Tablo 19: Türkiye Deri Dış Ticareti (2013)

	İhracat		İthalat	
	Değer (milyon dolar)	Miktar (bin ton)	Değer (milyon dolar)	Miktar (bin ton)
Büyük baş ham deri ve post	0,7	0,6	45	29,6
Büyük baş dabaklanmış veya ara kurutmalı deri ve post	32	25,9	65	28,2
Büyük baş ileri işlem görmüş deri ve kösele	94	2,9	94	4,3
Büyük Baş Deri, Post ve Köselesi	**127**	**29,4**	**204**	**62,1**
Küçük baş ham deri	5	2,8	317	69,4
Küçük baş dabaklanmış veya ara kurutmalı deri	4	0,8	28	2,6
Küçük baş ileri işlem görmüş deri ve kösele	53	0,5	65	0,9
Küçük Baş Deri ve Köselesi	**62**	**4,1**	**410**	**72,9**
Diğer ham deri ve post	0	0,0	13	4,7
Diğer dabaklanmış veya ara kurutmalı deri ve post	0,7	0,3	11	1,6
Diğer ileri işlem görmüş deri ve kösele	5	0,1	37	1,0
Diğer Hayvanların Deri, Post, Köselesi	**6**	**0,4**	**61**	**7,3**
Güderi, rugan, metalize deri	0,1	0,0	4	0,2
Terkib yoluyla elde edilen deri ve kösele	4	2,4	3	0,9
Güderi, Rugan, Terkib Edilmiş Deri ve Kösele	**4**	**2,4**	**7**	**1,1**
Ham kürk	0,3	0,7	5	0,1
Dabaklanmış veya aprelenmiş kürk	107	1,4	88	0,9
Kürk	**107**	**2,1**	**93**	**1,0**
Toplam ham/işlenmiş deri, post, kösele, kürk	**306**	**38,4**	**775**	**144,2**

Kaynak: ITC ve TÜİK

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre Hindistan ve Çin canlı hayvan varlığının en yüksek olduğu ülkelerdir. 2010-2011 yıllarında dünya deri fiyatlarında yaşanan aşırı artışlar sektörü ciddi olarak zorlamıştır. Özellikle dünyada ev mobilyaları ve araç döşemelerinde deri kullanımının artıyor olması deriye olan talebin artmasına sebep olmakta ve bu durum fiyatlara da yansımaktadır.

Türkiye küçükbaş deri işlemede dünyanın lider ülkelerindendir. Bu alanda Çin, Hindistan ve İtalya'nın ardından, 2011 yılı dünya küçükbaş işlenmiş deri üretiminin %7,5'ini gerçekleştirerek 4'üncü sıraya yerleşmiştir. **[15]**

2.2.8. THD Sektörlerinin Makine Parkı ve Yatırım Değerlendirmesi

Türkiye, tekstil ve hazırgiyim sektörleri alanında yaptığı yatırımlarla dünyada ilk 10 içinde yer alarak, bu konumu itibariyle Çin'in arkasından dünyanın tekstil makinelerine yatırım yapan en büyük ikinci ülkesi haline gelmiştir.

Krizin etkileriyle, 2008-2009 yıllarında dünya tekstil makine ticaretinde yaşanan keskin düşüşün ardından tekrar 2010 yılında yükselme eğilimine girilmiş, aynı yıllarda Türkiye'de benzer bir durum gözlenmiştir (Tablo 20).

Türkiye iplik üretiminde oldukça yeni makine parkına sahiptir. İplikteki kadar olmasa da pamuklu dokuma sektöründe de makine parkı yenidir. Türkiye'de 10 yaşından eski olmayan makine parkının toplam içindeki payı, dünya ortalamasının iki katıdır. **[16]**

Türkiye;

- Kısa elyaf eğirme makineleri ticaretinde Çin, Hindistan ve Endonezya'nın ardından, 2012 yılında %4,2'lik (441 bin iğ) payla, 2013 yılında %4,9'luk (570 bin iğ) payla 4'üncü,
- Uzun elyaf eğirme makineleri ticaretinde, 2012 yılında %41,2'lik (60.300 iğ) payla 1'inci,
- Open-end makineleri ticaretinde Çin ve Hindistan'ın ardından, 2012 yılında %3,9'luk (17.500 rotor) payla, 2013 yılında %6,5'lik (28.600 rotor) payla 3'üncü,
- Polyester elyaf çekim-tekstüre makineleri ticaretinde Çin, Hindistan, Tayland ve Japonya'nın ardından, 2012 yılında %2,4'lük (17 bin iğ) payla 5'inci,
- Mekiksiz dokuma makineleri ticaretinde Çin, Hindistan ve Endonezya'nın ardından, 2012 yılında %3'lük (2.570 tezgâh) payla, 2013 yılında %3,6'lık (3.010 tezgâh) payla 4'üncü,
- Geniş en yuvarlak örme makineleri ticaretinde, 2012 yılında Çin'in ardından %3,9'luk (1.429 makina) payla 2'nci, 2013 yılında ise Çin ve Hindistan'ın ardından %4,1'lik (1.489 makina) payla 3'üncü,
- Elektronik düz örme makineleri ticaretinde Çin ve Bangladeş'in ardından, 2012 yılında %5,8'lik (2.660 makina) payla, 2013 yılında %7,9'luk (2.791 makina) payla 3'üncü büyük yatırımcıdır. **[16]** **[30]**

Tablo 20: Tekstil Makineleri İthalatı (milyon dolar)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dokuma makinaları (tezgah) ve parçaları	245	196	61	176	313	449	481
Elyaf hazırlama, sarım (atkı sarımı dahil), tarak, tarama, katlama, büküm, bobinleme vb. (iplik üretimi) makinaları	676	213	74	220	535	378	556
Örme, Trikotaj, Dantela vb. Makinaları ve parçaları	340	240	115	267	387	379	450
Yıkama, ağartma, boyama, apreleme, kurutma, ütüleme, sarım, katlama vb. makinalar ve parçaları	193	139	71	157	194	248	225
Endüstriyel Dikiş Makinaları, Parçaları ve İğneleri	138	97	49	94	119	139	122
Suni ve Sentetik lif imal makineleri	54	43	22	48	59	110	132
Elyaf hazırlama ve iplik üretim makinalarının, suni ve sentetik lif imal makinalarının parçaları	68	44	39	56	68	59	69
Elyaf hazırlama ve iplik üretim, suni ve sentetik lif imalatı, örme ve dokuma yardımcı makinaları	61	32	10	24	34	35	43
Keçe ve dokusuz yüzey makinaları ve parçaları	5	26	15	61	76	39	45
Deri ürünleri sektörüne ilişkin makinalar ve parçaları	31	24	13	21	30	30	31
Toplam	**1.811**	**1.054**	**469**	**1.124**	**1.814**	**1.867**	**2.164**

Kaynak: TÜİK

Diğer yandan Ekonomi Bakanlığı verilerine göre; THD sektörleri, 01.01.2006-31.07.2014 döneminde düzenlenen teşvik belgeleri bakımından imalat sanayi sektörleri içinde sabit yatırım tutarı olarak %16 pay ile kimya sanayiden sonra 2'nci sırada yer almıştır.

Tablo 21: THD Sektörleri Yıllar İtibariyle Yatırım Teşvik Belgeleri

	2012			2013			2014 (İLK 5 AY)		
	Belge Adedi	Sabit Yatırım Tutarı (milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım Tutarı (milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım Tutarı (milyon TL)	İstihdam
Dokuma ve Giyim	660	4.302,0	26.643	734	6.667,0	36.700	208	2.084,9	8.242
Deri ve Kösele	31	84,7	755	36	104,8	1.481	8	27,5	292

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı (Sabit Yatırım Tutarı ve İstihdam değerleri yatırım öncesi öngörülen değerlerdir)

2.2.9. Sektörün Bölgesel Yapısı ve Kümelenme

Tekstil sektöründe;

- İplik üretimi Kahramanmaraş, Adıyaman, Gaziantep, İstanbul, Bursa, Uşak'ta,
- Pamuklu dokuma kumaş üretimi Adana'da,
- Örme kumaş üretimi İstanbul'da,
- Dokusuz yüzey üretimi Gaziantep'te,
- Havlu, bornoz ve ev tekstili üretimi Denizli'de,

- Battaniye üretimi Uşak'ta,
- Makine halısı üretimi Gaziantep'te,
- Tekstil geri dönüşüm sektörü (pet şişe atıklarından polyester lif üretimi) Uşak'ta,
- Boya ve terbiye Çorlu, Çerkezköy ve Adana'da ön plana çıkmaktadır.
- Hazırgiyim üretimi yoğunluklu olarak İstanbul'da yapılmaktadır.

Tablo 22: THD Sektörleri Üretim Haritası

Deri ürünleri sektöründe;

- Deri işleme sanayi İstanbul-Tuzla, Tekirdağ-Çorlu, Bursa, Balıkesir-Gönen, Bolu-Gerede, İzmir-Menemen, Uşak, Isparta, Manisa-Kula, Hatay'da,
- Deri hazırgiyim firmaları İstanbul ve İzmir'de yoğunlaşmaktadır.
- Ayakkabı yan sanayi firmalarının yarıya yakını İstanbul'da olup, diğer firmalar İzmir, Konya, Gaziantep, Bursa gibi şehirlerde konumlanmıştır.

2.2.10. Ar-Ge Faaliyetleri

Dünya genelinde 1995–2010 yılları arasında Ar-Ge harcamaları yaklaşık 3 katına çıkmıştır. Ar-Ge yapan ülkeler arasında ABD, Kanada, Çin ve Japonya ilk sıralarda yer almaktadır. Milli gelirlerinin %2-3'ünü Ar-Ge'ye ayıran ABD gibi ülkelerin Ar-Ge'ye ayırdıkları payın Türkiye'nin gayrisafi milli hasılasına (GSMH) neredeyse eşit olduğu görülmektedir.

2011 yılında dünya genelinde Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranı %2,08 olarak gerçekleşmiştir. OECD ortalamasının %2,32, AB ortalamasının ise %2,13 olduğu görülmektedir. **[31]**

Türkiye'de ise 2012 yılında, 2011 yılındaki %0,86 oranından, 0,92'ye yükselmiştir. Hem ülkemiz 2023 hedeflerinde, hem Avrupa 2020 Strateji hedeflerinde bu oran %3 olarak belirlenmiştir.

2012 rakamları incelendiğinde ülkemiz Ar-Ge harcamalarının %53'ü imalat sanayi tarafından gerçekleştirilmiştir. İmalat sanayi içinde Ar-Ge harcamalarının oranı ise tekstilde %2,89, hazırgiyimde %0,49, deri ürünlerinde ise %0,09 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 23'te Ar-Ge personeli sayıları, genel istihdam oranları ile karşılaştırılmıştır. Sektörlerde kayıtlı istihdam oranları dikkate alındığında Ar-Ge personeli açısından bu oranların düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 23: Genel İstihdam ve Ar-Ge Personeli İstihdam Oranları Karşılaştırması (2012)

	İstihdam %	Ar-Ge Personeli İstihdamı %
Tüm Sektörler İçinde İmalat Sanayi	27,9	49,08
İmalat Sanayi	**100**	**100**
Tekstil	12,9	1,58
Hazırgiyim	13,6	0,58
Deri Ürünleri	1,8	0,1
Toplam THD	**28,3**	**2,26**

Kaynak: SGK ve TÜİK

OECD tarafından ISIC Rev.3 faaliyet sınıflaması çerçevesinde hazırlanmış olan teknoloji yoğunluğu listesine göre, "Tekstil, Hazırgiyim, Deri ve Ayakkabı Sektörleri" düşük teknoloji düzeyinde yer almaktadır. Ancak sektör makine ve kimya sanayinden fazlaca etkilendiğinden sektörlere yönelik olarak bu alanlarda yürütülen teknoloji yoğun faaliyetler doğrudan sektörü ilgilendirmektedir. **[17]**

Sektörlerde Ar-Ge faaliyetleri daha çok nano-teknoloji ile üretilmiş üstün performanslı ürünler, fonksiyonel tasarımlar, ekonomik çevreci yaklaşımlar, farklı kullanım sahalarına yönelik gelişmiş teknik tekstiller, geri-dönüştürülmüş ürünler gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kayıtlarına göre 2014 yılı içinde 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında muafiyetlerden yararlanan 163 firmanın 8'i THD sektörlerinde faaliyet göstermektedir.

Ayrıca Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında faal olan 34 adet teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyet gösteren 1859 firmanın 5'i tekstil sektöründe yer almaktadır.

2.2.11. Sektörlerin Küresel Üretim Eğilimleri

Küresel eğilimler incelendiğinde, her üç sektörde standart basit ürünlerin üretiminin sanayileşmekte olan ülkelere bırakıldığı, yüksek katma değerli moda-marka ürünlerle, üstün nitelikli teknik tekstillerin üretiminin gelişmiş ülkelerce yapıldığı görülmektedir.

Türkiye'de ise bir yandan yurtdışında güçlü marka imajı olan firmalara üretim yapılmaya devam edilmekte, diğer yandan markalaşma, pazarlama, tasarım ve ürün geliştirmeye her geçen gün daha fazla önem verilmektedir. Bilinen Türk markalarının dünyanın farklı ülke ve şehirlerinde mağaza sayıları giderek artmakta (yaklaşık 80 ülkede), bu mağazaların bulunduğu ülkelerin arasına sürekli yeni pazarlar eklenmektedir.

Son dönemde moda-marka konusuna ek olarak tasarıma yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Uluslararası üne sahip tasarımcılarımızın imzasını taşıyan ürünler yurtdışında aranır hale gelmekte, kaliteli ürünü hızlı şekilde temin etme konusunda Türkiye'nin gücü her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Kamu-özel sektör işbirlikleriyle gerçekleştirilen ve uluslararası katılım sağlanan etkinlikler (İstanbul Moda Konferansı gibi) ve proje temelli yarışmalar ile sektörlerin geleceğine yön verilmektedir.

Yüksek teknoloji ihtiva eden tasarımlara yönelik üretim çalışmaları yapılmakta, teknik ve fonksiyonel tekstilde yaşanan gelişmelerle sektör yeni alanlara taşınmaktadır.

Teknik tekstil konusu tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de katma değer üretmek adına desteklenen önemli bir alandır. Bununla beraber araç lastiği ve mekanik kauçuk ürün (MRG)

sektörlerine yönelik endüstriyel iplik, kord bezi, endüstriyel bez ve tek kord ürünlerinin lider tedarikçisi Türkiye'de bulunmaktadır. Kullanım alanlarına göre teknik tekstillerin sınıflandırması ise aşağıda yer almaktadır. **[18]**

Tablo 24: Teknik Tekstillerin Son Kullanım Alanlarına Göre Sınıflandırılması

Tanım	Kullanım Alanı
Tarım Teknik Tekstilleri	Tarım, su ürünleri, bahçecilik, ormancılık
Koruyucu Elbiseler	Personel ve malzeme koruması
Spor ve Boş zaman Tekstilleri	Spor ve boş zaman
Ekolojik ve Çevre Teknik Tekstilleri	Çevre
Ambalaj Tekstilleri	Paketleme
Taşımacılık Tekstilleri	Otomobil, deniz taşıtı, raylı taşıt, uzay aracı
Hijyen ve Tıbbi Tekstiller	Hijyen ve tıp
Endüstriyel Tekstiller	Filtrasyon, taşıma bandı, temizlik, endüstriyel kullanım
Ev Teknik Tekstilleri	Mobilya, ev tekstili, yer kaplamaları teknik parçaları
Jeotekstiller	İnşaat mühendisliği ve çevre düzenleme
Giyim Teknik Tekstilleri	Hazırgiyim ve ayakkabıdaki teknik parçalar
Bina ve İnşaat Sektörü Teknik Tekstilleri	Yapı ve inşaat sektörleri

Kaynak: Messe Frankfurt firması (Aktaran, Coşkun 2012)

Günümüzde Ar-Ge çalışmalarına konu olan teknik tekstiller arasında yer alan; iletken tekstiller, zararlı elektromanyetik etkilerden korunma, giyilebilir elektroniklerin üretimi ve bilgi depolama amacıyla kullanılmaktadır. İletken tekstillerin günümüzde en yaygın olarak kullanıldığı alan olan elektromanyetik koruyuculuk, savunma sanayi ve sağlık sektörü için önemlidir. Bu kumaşlar, nano teknolojik iplikler kullanılarak, özel bir örgü sistemi ve geometri ile üretilmektedir.

Benzer şekilde antimikrobiyal tekstiller, enfeksiyon riski taşıyan hastaların korunmasında kullanılmaktadır. Bazı kumaşlar ise (ortamın havasını temizleyen veya vücudun bio ritmini düzenleyen yatak kumaşları gibi) yaşam kalitesini arttırmaya yöneliktir.

Bugün bir otomobil içinde tekstil ürünü kullanım miktarı ortalama 20 kg seviyesindedir (kapı ve yan panel kumaşları, hava yastığı, koltuk yüzey kumaşları, tavan kaplaması, yer halısı). Araç içi kumaş kullanımı 2009 yılında dünyada 165 bin ton, Avrupa 40 bin ton civarındadır. **[19]**

Tıbbi tekstillere yönelik çalışmalar örneğin vücut içi (yapay eklem ve organ) ve vücut dışı (bandaj) tıbbi tekstil uygulamaları önemlidir.

Son yıllarda dünyada performans kumaşları kullanım oranı artmıştır. Performans tekstilleri içinde en yaygın kullanım nem yönetimi sağlayan kumaşlardır. Performans tekstillerine yönelik çalışmalar, kullanımı giderek artan suni/sentetik liflerin farklı alanlarda fonksiyonel kullanımına olanak sağlamaktadır.

Çevre dostu tekstillerin üretimine yönelik yenilikçi projeler sürdürülebilirliğin sağlanması adına ön plana çıkmıştır. Pamuk üretiminde daha az su ve zirai mücadele ilacı kullanımına, tekstil proseslerinde daha az enerji, kimyasal madde ve su kullanımına, tekstil proseslerinden daha az atık su çıkışına ve çıkan atık suyun tekrar kullanımına, üretim sırasında ortaya çıkan enerjinin yeniden kullanımına, fosil yakıtların kullanımının ve üretim sırasında oluşan karbon salınımının azaltılmasına olanak sağlayan üretim yöntemlerine yönelik çalışmalar ön plana çıkmıştır.

Doğal tekstil kaynaklarının azlığı ve suni/sentetik elyafın doğada yok olma süresinin uzunluğu sebepleriyle diğer sektörlerin atıklarından veya tekstil/hazırgiyim sektörlerinin atıklarından, geri dönüşüm yoluyla hammadde elde edilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Örneğin petrol kökenli polimer ürünlerin (genellikle pet şişeler) tekrar eritilerek çekilmeleriyle üretilen lifler otomotiv kumaşlarında, ayakkabı tekstillerinde, battaniye üretiminde kullanımı yaygınlaşmaktadır. Tekstil ürününe dönüştürülemeyecek olan atıklar dolgu malzemesi olarak kullanılabilmektedir.

Dünyada tekstil sektörü atıklarının, yapılarda yer alan yalıtım panellerinde kullanımı gelişmektedir. Çevre bilincinin artması ve üretim maliyetlerinin ekonomik seviyelere çekilmesi bu tip projelerle mümkün olacaktır. Gelişmiş ülkelerde atık malzeme, ikincil hammadde olarak görülmekte, ekolojik ve ekonomik sebepler geri dönüşümü zorunlu kılmaktadır.

Ülkemiz tekstil geri dönüşüm merkezi Uşak'tır. Uşak'taki geri dönüşüm sektörü, yurt içi ve yurt dışından tekstil atıklarını toplayarak, 2011 yılında 365 bin ton geri dönüştürülmüş pamuk (pamuklu ürünlerin taraklarda parçalanarak elyaf haline getirilmeleri ile) üretmiştir. Yine Uşak'ta günde 120 ton pet şişe elyafa dönüştürülmektedir.

Türk tekstil ve hazırgiyim sektörleri, AB ile entegrasyonunu en iyi şekilde tamamlamış sektörlerdendir. Halen Türkiye, Avrupa Hazırgiyim ve Tekstil Konfederasyonu (EURATEX), Uluslararası Suni-Sentetik Filament İplik ve Doğal İpek Kullanıcıları Birliği (AIUFASS), Avrupa Tekstil Poliolefincileri Birliği (EATP), Avrupa Yapay Lifler Birliği (CIRFS) ve Avrupa Pamuklu Sanayicileri Birliği (EUROCOTON) gibi AB sektörel kuruluşlarında temsil edilmektedir. AB sektörel kuruluşlarına tam üyelik dolayısıyla, sektörler AB'nin sanayi ve sektörel politikalarını izleme, sektörel menfaatler doğrultusunda yönlendirebilme potansiyeli de elde etmiştir.

2.2.12. Diğer Sektörler ve Yan Sanayi İle İlişkiler

Tekstil ve hazırgiyim sektörleri elyaftan başlayarak giysi ve kullanım eşyasına kadar uzun bir üretim zincirine sahiptir. Her iki sektör genel itibariyle elyaf, iplik, dokuma, örme, dokusuz yüzey, boya-terbiye, hazırgiyim ve konfeksiyon alt sektörlerinden oluşmaktadır.

Tekstil sektörü pamuk, yün gibi doğal elyaflar nedeniyle tarım ve hayvancılık sektörüyle, yapay elyaflar nedeniyle petro-kimya sanayiyle, boya-terbiye kimyasalları açısından da kimya sanayi ile etkileşim içindedir. Aksesuar, düğme, etiket, fermuar gibi küçük sanayiler ise varlıklarını hazırgiyim ve konfeksiyon sektörüyle birlikte sürdürmektedir.

Deri ürünleri sektörü tabaklama ve deri işleme, saraciye ürünleri, deri giyim eşyası, kürkten eşya ve ayakkabı alt sektörlerinden oluşmaktadır. Sektör, ham deri ve kürklük deri ihtiyacı sebebiyle hayvancılık sektörüyle, yaş işlenti ve finisaj işlemlerinde kullanılan kimyasallar açısından da deri kimyasalları sektörüyle etkileşim içindedir.

Bu bakımdan yatay ve dikey bağlantılarıyla ülke ekonomisi için önem arz eden THD sektörleri otomotiv ve mobilyadan inşaata ve tıbba, savunma sanayiden ağır sanayiye kadar pek çok sektörle teknik açıdan ilişki içindedir.

Küresel düzeyde üretim yapan THD sektörlerinin ayrılmaz birer parçası olan lojistik sektörü ve ürünlerin tüketiciyle buluşması noktasında etkili olan perakende ve mağazacılık sektörleri her üç sektörün endüstriyel entagrasyonunun önemli birer parçasıdır.

2.2.13. THD Sektörleri Rakip Ülkeler Analizi

Dünya ekonomisinde yaşanan dönüşüm dikkate alındığında Türkiye'nin THD sektörleri açısından rakip ülkeler değerlendirmesi önem arz etmektedir. Rakip ülkelerle karşılaştırıldığında

Türkiye'nin geleneksel avantajlarının yanı sıra, kriz döneminde alıcıların stoksuz çalışması ve küçük alımlara yönelmesi, üreticilerimiz lehine gelişim göstermiş, ayrıca en önemli rakip ülkelerde maliyet artışı ve yükselen birim fiyatlar, sektörün nispeten olumlu bir performans izlemesine yol açmıştır. AB ülkelerinin imzaladığı serbest ticaret anlaşmalarında (STA) Türkiye'nin sürecin dışında kalması, rekabetçiliğimizi etkileyen diğer bir faktördür.

Çin

Çin'in 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %31,64 , hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %38,57 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %21,42 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çin 1,3 milyarı aşkın nüfusu, 3,8 trilyon doları aşan dış ticaret hacmi ile dünyanın önde gelen ülkelerinden biridir. Ucuz işçilik ve ihracata dayalı büyüme modeli ekseninde, devlet destekleri ile gelişen THD sektörlerinin son yıllarda rekabet avantajını rakip ülkelerine göre nispeten gerileten en önemli unsur, üretim maliyetlerinin sürekli olarak artmasıdır. Çin'de kentleşme sürecinin hızlanmasıyla, bölgesel gelişme farklılıkları ve gelir dağılımı dengesizliği ortaya çıkmıştır. Diğer sanayilerin daha yüksek ücretler sunması, THD sektörlerini işçi bulma sıkıntısıyla karşı karşıya bırakmıştır.

Çin'de bankaların devlete ait olması, devletin belirlediği sektörlere kaynak aktarımını mümkün kılmaktadır. Teknoloji tabanlı sanayilerin gelişimini teşvik eden hükümetin, THD sektörlerine eskisi kadar yatırım yapmaması, sektörde faaliyet gösteren firmaların, üretim maliyetleri daha düşük olan komşu ülkelere yatırım yapmasına sebep olmuştur.

Ekonomideki hızlı büyüme enerji açığı doğurmuş, son yıllarda devletin hedefleri doğrultusunda çevre maliyetleri yükselmiş, özellikle deri ürünleri sektörünün ekolojik üretim maliyetleri artmıştır.

Çin'de deri ürünlerinde, alt ürün gruplarına göre yoğunlaşmış bölgeler bulunmaktadır. Deri ürünleri sektörünün en güçlü yönü ise, kullanılan derinin büyük oranda yurt içi üretimden temin edilebilmesidir. **[20]**

Bangladeş

Bangladeş'in 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %0,49 , hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %6,1 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %0,46 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bangladeş okuma-yazma oranının en düşük olduğu ülkedir. 2005 yılı sonrası kotasız ihracatta THD sektörleri pazar payını oldukça yükselten Bangladeş'te başlıca sanayi hazırgiyim üretimidir (2013 yılı ihracatının değer bazında %85,04'ü hazırgiyim ihracatıdır). Ülkede ileri sanayi tam kurulamamıştır, bulunan madenler tam olarak işlenememektedir. Çok büyük ölçekli üretim yapılamamasına, işyeri ve çalışma koşullarının güvensizliğine karşın, işgücü ve üretim maliyetlerinin düşük oluşu, Bangladeş hazırgiyim sektörünün dünyaca ünlü markalara üretim yapılabilmesine olanak tanımıştır. Çinli ve Hintli birçok üretici için Bangladeş cazip bir ülkedir. Ancak pamukta dışa bağımlı olan Bangladeş'te, tekstil sektöründe aynı başarı kaydedilememiştir.

Yüksek kaliteli Bangladeş derisi, deri ürünleri sektörünün ihtiyacını önemli ölçüde karşılamaktadır. Ancak deri üretiminde kullanılan deri işleme kimyasallarının tamamı ithal edilmektedir.

Hindistan

Hindistan'ın 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %7,11 , hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %3,67 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %3,89 düzeyinde gerçekleşmiştir.

1,2 milyar nüfusa sahip olan Hindistan, kullandığı enerjinin büyük bölümünü kendisi üretmektedir ve büyük kömür rezervlerine sahiptir.

Dünyanın önde gelen pamuk üreticilerinden biri olan Hindistan, pamuk konusunda dünya ticaretini etkileyebilecek yapıdadır. Nitekim 2012 yılı Mart ayında Hindistan'ın pamuk ihracatını düzenleme isteği (pamuk ihracatı yasağı) dünya çapında tepki çekmiştir. Deri ürünleri sektöründeki avantajı da deri teminini yurtiçinden yapabiliyor olmasıdır.

Hindistan'da moda ve tasarım konularına yeterince yatırım yapılmamakta, düşük maliyetli üretim kullanılarak, dünya çapında alıcılarla ucuz işgücü üzerine ilişkiler şekillendirilmektedir. Hizmet ve bilişim sektörlerinin oldukça gelişmiş olması ve hükümetin bilişim sektörüne destek vermesi, eğitimli işgücünün daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma koşulu sunan bilişim sektörüne kaymasına sebep olmuştur. Bu sebeple de hazırgiyim ve konfeksiyonun gelişim hızı tekstilin gerisinde kalmıştır.

Vietnam

Vietnam'ın 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %1,25, hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %4,28 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %4,94 düzeyinde gerçekleşmiştir.

DTÖ üyeliği, Vietnam'ın dış ticaret sisteminin liberalleşmesine, özellikle TH sektörleri ihracatının artmasına, doğrudan yabancı sermaye yatırımları bakımından daha cazip hale gelmesine sebep olmuştur. Özellikle ABD ile 2001 yılında yapılan İkili Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra TH ürünlerinin Amerika pazarına kolayca girmesi, üretimin ve ihracatın artmasında önemli rol oynamıştır.

Ayakkabı üretimi, doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde hızla artan Vietnam, 2013 yılında dünyanın 3. büyük deri ürünleri ihracatçısı konumuna gelmiştir.

Pakistan

Pakistan'ın 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %2,82 , hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %0,93 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %0,79 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Önemli pamuk üreticilerinden biri olan Pakistan'da, son yıllarda yaşanan doğal felaketler, hammadde üretiminin gerilemesine yol açmıştır. THD sektörlerinde, yüksek enerji fiyatları üretim maliyetlerini sürekli arttırmakta, enerji sıkıntısı nedeniyle zaman zaman üretim yapılamaz hale gelinmektedir. Pakistan, Hindistan'a benzer şekilde, tekstildeki güçlü üretim altyapısını hazırgiyimde ve konfeksiyonda gösterememiştir.

İhracatını arttırmasına, gelişmiş ülkelerin sağladığı tercihli ticaret olanakları katkıda bulunmaktadır. Ülkenin yaşadığı sel felaketinden sonra AB, Pakistan'dan yaptığı ithalatta, birçok ürün için (tekstil ve hazırgiyim ürünleri dahil) tercihli gümrük vergisi uygulaması getirmiştir.

Ucuz üretim yapabilme gücünü ve pamuk tabanlı tekstil ürünlerindeki geleneksel üstünlüğünü avantaja çevirebilen Pakistan, yapısal problemlerine rağmen, THD sektörlerinde önemli tedarikçilerden biri olma özelliğini korumaktadır.

Güney Kore (Kore Cumhuriyeti)

Güney Kore'nin 2013 yılı itibariyle dünya tekstil ihracatı içindeki pazar payı %4,01 , hazırgiyim ihracatı içindeki pazar payı %0,44 , deri ürünleri ihracatı içindeki pazar payı %1,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

50 milyon nüfusu ve 1.130 milyar dolar GSYH'si ile Güney Kore ihracata dönük kalkınma modelini benimsemiştir.

Büyük oranda uluslararası ticaretle bağlantılı olan Güney Kore ekonomisinde dev şirketler baskın rol oynar ve bu dev şirketlerin banka sahibi olmalarına izin verilmez. Doğal kaynakların yetersiz, iş gücü maliyetinin yüksek olduğu Güney Kore, son dönemde KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara başlamıştır.

Avrupa-Akdeniz Bölgesi (Mısır, Ürdün, Fas ve Tunus)

Agadır Anlaşmasıyla oluşturulan "AB-Akdeniz Serbest Ticaret Bölgesi" Mısır, Fas, Tunus ve Ürdün'e tekstil ve hazırgiyim sektörlerinde pazara girişte önemli avantajlar sağlamasına rağmen bu ülkelerde yaşanan sıkıntılar bölgenin potansiyeline engel olmaktadır.

Avantajlı coğrafi konumlarının yanında işsizlik, nüfus dağılımı düzensizliği, çalışma kültürünün yerleşmemiş olması, girişimcilik potansiyelinin sınırlı olması, eğitimli işgücü eksikliği ve iç karışıklıklar sektörlerin performansını etkilemekte, ucuz iş gücü kullanılarak düşük katma değerli üretim yapılmaktadır.

Uzun elyaflı pamuğu dünya pazarlarında talep gören Mısır, TTA'lar ve ABD ile imzaladığı QIZ (Nitelikli Sanayi Bölgeleri-Qualifying Industrial Zones) anlaşmaları sayesinde ihracat potansiyelini arttırmaktadır.

Diğer bölge ülkelerine göre istikrarlı yapısı ve Orta Doğu'daki barış sürecine katkıları ön plana çıkararak Batılı ülkelerden maddi yardımlar almayı başaran Ürdün'de, güvenilir ihraç pazarları bulmakta zorluk çeken üreticiler, nitelikli sanayi bölgelerinin oluşturulması ile (ABD'ye 2005 yılından bu yana gümrüksüz ihracat yapma imkânı sayesinde) ürünlerini geliştirme imkânına kavuşmuştur. Ürdün'ün hazırgiyim üretiminde kullanmak üzere ithal ettiği kumaşlarda gümrük vergisi sıfırdır.

Tunus'ta serbest ticaret kuralları geçerli olmakla beraber, bankacılık ve kambiyo mevzuatı tam serbest değildir. Ülkede faaliyet gösteren yabancı ortaklı firmaların büyük bölümü üretimlerinin tamamını ihraç etmektedir. AB dışı ülkelerden gelen ürünlere (özellikle de sermaye malı olmayanlara) tarife dışı engeller uygulanmaktadır. AB ile Ortaklık Anlaşması, Avrupa pazarına girişte sanayi ürünlerinde gümrüksüz giriş imkânı sağlamaktadır.

Tunus ve Fas, AB'ye, hariçte işleme ile yapılan ihracat potansiyeli ile dikkat çekmekte ancak Asya ülkelerinden kaynaklanan rekabetten olumsuz etkilenmektedirler. Öncelikli ihracat pazarının AB olması ve yeni pazarlara açılamamaları, THD sektörleri ihracatını AB'de yaşanan gelişmelere bağımlı hale getirmiştir. **[21]**

2.2.14. THD Sektörleri Hedef Pazarlar

AB Pazarı

Türkiye'nin en büyük pazarı olan AB, üç sektörde de dünyanın en büyük alıcı grubu konumundadır. Türkiye 2011 yılına kadar AB'nin tekstil ve hazırgiyimde ikinci büyük tedarikçisi konumundayken, hazırgiyimde 2013 yılında Bangladeş'in pazarda ağırlığının artmasıyla üçüncü sıraya gerilemiştir. AB'nin bu sektörlerde en büyük alıcıları ise Almanya, İtalya, İngiltere ve Fransa'dır.

Tablo 25: THD Sektörleri Açısından Türkiye'nin AB Pazarındaki Payı (2013)

	AB'nin Toplam İthalatı (milyon dolar)	AB'nin Türkiye'den İthalatı (milyon dolar)	Türkiye'nin Pazardaki Payı (%)
Tekstil	82.862	5.787	6,9
Hazırgiyim	166.619	13.581	8,1
Deri Ürünleri	52.231	575	1,1

Kaynak: ITC (AB ithalatına kendi üyesi ülkelerden yapılan ithalat da dâhil edilmiştir.)

Almanya; krizden en az etkilenen ve AB'nin en büyük sanayisine sahip en önemli pazarıdır. Türkiye'nin hazırgiyimde en büyük, tekstil ve deri ürünlerinde ise ikinci büyük pazarıdır. Almanya iç pazarında bölgeler arası farklı tüketim alışkanlıkları nedeniyle, ithalatçılar bu bölgelerde genelde farklı tecrübelere sahip temsilcilikler aracılığıyla satış yapmayı tercih etmektedir. **[22]**

İtalya; AB'nin en güçlü üretici ülkelerinden biri olup, ülkede Milano şehri, dünya çapında bir moda merkezi konumundadır. Bu bölge kalite ve tasarımın öne çıktığı bir pazardır. Diğer yandan krizden etkilenen bölgede sektörlerde faaliyet gösteren birçok şirketin yabancı yatırımcılar tarafından satın alındığı bildirilmektedir.

Dünya finans sektöründe söz sahibi olan İngiltere'de özellikle ithalata dayalı bir ticaret söz konusudur. Tekstil sanayiinin doğduğu bu ülkede bugün İngiliz markalı ürünler başka ülkelerde ürettirilerek uluslararası pazarlarda satışa sunulmaktadır. Bu durum ülkeye önemli bir katma değer sağlamaktadır. **[23]**

Dünyanın beşinci büyük ekonomisi Fransa hazırgiyim perakende sektöründe üçüncü sırada yer almaktadır. Fransa moda ve markanın en önemli olduğu ülkelerden biri olarak; kalite ve dayanıklılığın öne çıktığı bir tüketici yapısına sahiptir. Ancak ülke iç pazarında küçük özelleşmiş mağazalar büyük zincir mağazaların daha düşük fiyatlı ürünlerine karşı pazar kaybetmeye başlamıştır. Lüks tüketim pazarlarında hakim olan deri ürünleri sektörüne rağmen Fransa'nın iç pazarında, ucuz Asya ürünleri hakim olmaya başlaması dikkat çekicidir. **[24]**

AB'de potansiyel arz eden bir başka pazar Avrupa'nın ana limanı ve lojistik merkezi konumundaki Hollanda'dır. Hollandalı tüketiciler doğuya özgü detaylar içermeyen, modern ve uygun fiyatlı ürünleri tercih etmektedir. Özellikle ülkede 1-2 kişilik evlerin artıyor olması ev tekstili ve döşemelikte olan talebi arttırmaktadır.

2014 yılı itibariyle çevre ülkelerde diğer ticari ortaklarımızda yaşanan iç çatışmalar ve olumsuz gelişmeler hedefin tekrar AB ülkelerine doğru kaymasına sebep olmuştur.

AB ile ABD arasında müzakereleri devam eden Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'na yönelik gelişmeler de ülkemiz açısından son derece önemlidir.

ABD Pazarı

Küresel krizle birlikte daralan dünyanın en büyük pazarı ABD halen en önemli hedef pazar konumunu korumaktadır. Çin bu pazarda güçlü bir pozisyona sahiptir. Türkiye ise Çin'in DTÖ üyeliği sonrası bu pazarda önemli oranda pazar kaybına uğramıştır.

Tablo 26: THD Sektörleri Açısından Türkiye'nin ABD Pazarındaki Payı (2013)

	ABD'nin Toplam İthalatı (milyon dolar)	ABD'nin Türkiye'den İthalatı (milyon dolar)	Türkiye'nin Pazardaki Payı (%)
Tekstil	27.943	799	2,8
Hazırgiyim	83.809	400	0,5
Deri Ürünleri	19.369	52,4	0,3

Kaynak: ITC

ABD, tekstil, hazır giyim sanayilerinde ithalatını arttırırken AB'den farklı olarak üretim yapmaya devam etmektedir. Bu nedenle pazarda ABD pazarı diğer büyük pazarlara nazaran ithalata yönelik daha korumacı bir yaklaşım sergilemektedir. Pazara girişte gümrük tarifeleri, standartlar, çevre ve insan sağlığına uygun üretilmiş ürünler ve etiketleme kuralları önem arz etmektedir. ABD pazarı rakiplerin fazla, fiyat unsurunun belirleyici olduğu gelişmiş zorlu bir pazardır.

ABD'de en önemli dağıtım kanalları büyük toptancı firmalar olup, bu toptancılar ithal ettikleri ürünleri broker ya da alt dağıtım kanalları ile nihai tüketiciye ulaştırmaktadır. Bu ülkede doğrudan satış birimi açmak vergi mükellefiyetlerinin yükümlülükleri açısından daha zor bir yoldur. Bu iş için yeminli mali müşavir ile çalışmak gerekmektedir. Pazara girişte daha kolay bir alternatif ABD'li bir ortakla çalışmaktır. Bu ülkede reklam ve promosyon önemli pazarlama araçlarıdır. **[25]**

Rusya Pazarı

Kriz ortamında büyümeye devam eden Rusya, coğrafi konumu ve bavul ticareti de dikkate alındığında Türkiye için önemli bir pazar konumundadır. Türkiye'den Rusya'ya dış ticaret kayıtlarına girmeyen yılda ortalama 5 milyar dolarlık bir bavul ticareti olduğu tahmin edilmektedir.

90'lı yıllarda serbest pazar ekonomisine geçmesiyle yeterli kurumsal altyapısını hemen kuramayan Rusya'ya mal ticareti; alıcının beraberindeki malı bavulda götürülmesi şeklinde başlamıştır. Bavul ticareti aracılığıyla ihracatçı ülkeden resmi olarak çıkan mallar, Rusya'ya yasal olmayan bir şekilde girmektedir. 2012'de DTÖ'ye üye olan Rusya, bundan sonra aşırı korumacı gümrük düzenlemelerini uluslararası normlara uygun olarak düzenlemek zorunda kalacağından bavul ticaretiyle ortaya çıkan bu tartışmalı durum son bulması beklenmektedir.

Çin tüm dünyada olduğu gibi bu pazarın da hâkimidir. Türkiye ise 2013 yılında Rusya'nın tekstil ve hazırgiyimde ikinci, deri ürünlerinde üçüncü büyük tedarikçisidir.

Dünyada potansiyel sahibi en gözde pazarlardan Rusya'da giyim ve ayakkabı harcamaları ikinci sırada yer almaktadır. Kadın nüfusun fazla olması, gittikçe artan alışveriş merkezleri, markalı ürünlere rağbet ve artan orta gelir grubu, ithal ürünlere talebin fazla olması pazarın önemini arttıran önemli faktörlerdir. Ülkede tanıtım ve reklam tüketici tercihleri üzerinde önemli etki sağlamaktadır.

Diğer yandan giyim ve ayakkabı sektöründe Rusya %20-25 olan yerli ürün hâkimiyetini ilerleyen yıllarda geliştirmeyi planlamaktadır. **[26]**

2014 yılı başında Ukrayna'da yaşanan iç çatışma ve krizin bir tarafı olan Rusya'nın da ekonomik olarak negatif etkilenmesi Türkiye'yle ihracatı da olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde ülkemizin tekstil ve deri ürünleri sektörlerindeki en büyük pazarı durumundaki Rusya'ya ihracat kaybı %20'lerin üzerinde olmuştur.

Çin Pazarı

Dünya nüfusunun yaklaşık %20'sini barındıran Çin perakende pazarı ABD ve Japonya'nın ardından dünyanın üçüncü büyük pazarıdır. Yılda ortalama %10 büyüyen ekonomisiyle birlikte alım gücü ve hayat standartları artan Çin, kaliteli ve marka ürünlere yönelik olarak önemli bir pazar haline gelmektedir.

THD sektörleri açısından dünyanın en büyük üreticisi olan Çin buna bağlı olarak tekstil ve deri ürünleri sektörlerinde aynı zamanda en büyük ithalatçı konumundadır. Tekstil üretiminde

özellikle pamukta dışa bağımlı durumdadır. Çin'in en önemli pamuk tedarikçisi ABD ve Hindistan'dır.

Hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerinde dünyanın en büyük ihracatçısı olan Çin'in kendi iç pazarına yönelik en büyük tedarikçisi İtalya olup, hazırgiyimde Türkiye; İtalya, Kuzey Kore ve Vietnam'ın ardından dördüncü sırada yer almaktadır.

Bu pazarda tüketici gelirleri arttıkça gıda dışı harcamalar da artmaktadır. Çin'de yaş ortalaması yeni şeyleri denemeye eğilimli olduğu kabul edilen 35 yaş altı (33 yaş) insanların çok olması, pazarı daha cazip hale getirmektedir. Diğer yandan Çin hükümetinin küresel kriz neticesinde ihracatta kaybettiği iş hacmini kendi iç pazarına yöneltmek için iç tüketimi arttırmaya yönelik eylemler planladığı bilinmektedir.

660 şehri bulunan Çin'in perakende piyasasına hitap etmek isteyen firmalar yüzlerce şehirde binlerce dağıtım noktası kurmalıdır. Geniş coğrafyasıyla her bölge aynı gelir düzeyine sahip olamayan Çin'de doğu ve kıyı kesimler, batı ve orta kesimlere göre daha zengindir. Zengin bölgelerin pazar potansiyeli daha yüksektir. **[20]**

Arap Ligi Pazarı

Tarihten gelen bağlar ve aynı coğrafyada yer almanın getirdiği avantajlar ile Arap ülkeleri ile ülkemiz arasında ticaret potansiyeli yüksektir. 2011 yılından bu yana Türk-Arap Sanayi İşbirliği çalışmaları çerçevesinde ülkeler arası işbirliğinin arttırılması hedeflenmektedir. Çalışmalar, 22 Arap ülkesinin katılımıyla kurulmuş Arap Ligi (Arap Birliği) ülkeleri ile ortak yürütülmektedir. 2010-2013 yıllarında Türkiye'nin bu ülkelere THD ürünleri ihracatında %80'lere varan bir artış görülmektedir.

Her üç sektörde Irak, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapılan ihracat ön plana çıkmaktadır. Suudi Arabistan Arap ülkelerindeki en büyük ekonomilerden biri olarak güçlü bir pazar durumundadır. Dubai ve Abu Dhabi'nin içinde yer aldığı Birleşik Arap Emirlikleri'nde alışveriş ağırlıklı turizm hareketi burada önemli bir pazar potansiyeli oluşturmaktadır. Özellikle otel altyapı yatırımlarının fazla olması ev tekstili ürünlerinin şansını arttırmaktadır. Komşumuz Irak ise Türkiye'nin en çok battaniye ihraç ettiği önemli pazarlardan biridir. **[27]**

Arap Baharının etkili olduğu Mısır, Libya, Tunus, Fas gibi ülkelerde ise diğer büyük pazarlara nazaran alışveriş potansiyeli halen düşük olmakla birlikte, gençlerin yaşam tarzındaki batılılaşma pazarın gelecekte beklenen potansiyelini arttırmaktadır. Diğer yandan Çin mallarına ve yerli ürünlere karşı güvensizlik, batılı ülkelere dini ve politik sebeplerle duyulan tepkiye ve Türkiye'ye duyulan sempati sebebiyle bu pazarlarda Türk markalı ürünlerin şansı artmaktadır. **[28]**

Suriye iç savaşı sürmekteyken, yine önemli bir ticari ortağımız Irak'ta çıkan olaylar ve siyasi belirsizlik bölgedeki ticaretimizi olumsuz etkilemekte ve bu bölgeyle ticaret yapan işadamlarını diğer pazarlara yönlendirmektedir.

2014 yılı Ocak ayında imzalanan Türkiye-İran Tercihli Ticaret Anlaşması ile İran'ın, hazırgiyim ve ev tekstili gibi birçok sanayi ürününde Türkiye'ye tarife indirimi sağlaması kararlaştırılmıştır.

2.2.15. Sektörün Rekabet Gücü Değerlendirmesi

Dünya tekstil ve hazırgiyim ticareti, 2005 sonrası yaşanan gelişmeler neticesinde TTA imzalayan ülkeler arasında yoğunlaşmış, talebi etkileyen küresel kriz sebebiyle ihracat kanalları tıkanmış, sektör ürünlerine yönelik talep gelişmekte olan ülkelerin kendi pazarlarına doğru kaymıştır. Ancak bu dönemde büyük perakendecilerin ve marka sahiplerinin karşısına alternatif bir marka çıkmadığından dünya ticaretinde alıcı-tedarikçi ilişkileri değişmemiş, pazar kaymaları sınırlı düzeyde kalmıştır.

Hammadde temini, üretim maliyetlerindeki artışlar sebebiyle politika unsuru olarak birçok ülkenin ekonomik gündemine girmiştir. Özellikle 2010 yılında dünya pamuk arzında yaşanan sıkıntılar, hammadde tedarik zinciri güvenliği konusunda ülkelerin daha aktif politikalar izlemesine sebep olmuştur.

Ticaret hacmi bakımından en yoğun tekstil ve hazırgiyim ticareti Asya ülkelerinde gerçekleşmektedir. Bunun en büyük sebebi halen ucuz işgücünün bu kıtada yer almasıdır. Ancak Çin dahil birçok Asya ülkesinde iç talebin artışıyla yaşanan yapısal sorunlar ve refah düzeyinin artmasıyla işgücünde yaşanan sıkıntılar, Asya ülkelerinde ucuz işgücüyle üretime devam etmenin sürdürülebilir olmadığını göstermektedir. Sadece ucuz işçilikle rekabetin sağlanamayacağı, üretimde yetkinliğin, teknoloji ve tasarımda öncü olmanın, lojistik altyapı ve dağıtım kanallarında etkinliğin rekabette öne çıkan unsurlar olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 27: Türkiye'nin Rekabet Gücü Değerlendirmesi

<table>
<tr><td colspan="2">Türkiye'nin Rekabet Gücü</td></tr>
<tr><td>Girdi Koşulları
Genç ve yetişmiş işgücü: Nitelikli mavi yakalı ve beyaz yakalı insan kaynakları gelişmektedir.
İşgücü maliyeti: Türkiye'deki işgücü maliyetleri Çin, Hindistan ve AB'ye benzer yakınlık dinamiklerine sahip olan Tunus ve Fas'tan yüksektir.
Hammadde üretiminde göreceli kendine yeterlik: Üretime bağlı hammadde yetersizliği olmakla beraber geleneksel pamuk üretimi sektörü olumlu yönde etkilemektedir.
Makine kullanımı: Türkiye THD sektörlerine yönelik makine yatırımları konusunda dışa bağımlıdır. 2012 yılında 1.700 milyon dolar THD makineleri ithalatı yapılmıştır.
Enerji maliyeti: Enerji maliyetleri yüksektir.
Lojistik altyapısı: Lojistik altyapısı güçlüdür. Tatmin edici lojistik hizmetleri sunulmakta, hızlı teslimat yapılabilmektedir.
Finansman: Firmaların öz sermayeleri azalmış, kredi kullanım miktarları artmıştır.</td><td>Talep Koşulları
Avrupalı perakendecilerin satınalma stratejileri: Türkiye'nin AB pazarına yakınlığı, AB ile Gümrük Birliğimiz, vasıflı işgücümüz, lojistik altyapımız-hızlı teslimatımız THD sektörlerimizin AB'deki pazar payını yükseltmektedir.
AB pazarına aşırı bağımlılık: AB'ye olan bağımlılığımız, AB pazarında daralma, AB'nin Türkiye'den bağımsız STA'ları nedenleriyle farklı pazarlara yönelmek (Rusya, Avrasya, Ortadoğu gibi) önemlidir.
İç talep: Türkiye %23'ü 23–40 yaşları arasında bulunan genç nüfusu ile dünyanın en cazip pazarlarından biridir ve firmalar sahip olunan iç pazarın avantajlarını tam olarak kullanamamaktadır.</td></tr>
<tr><td>İlgili ve Destekleyici Sanayiler
Kümelenme yapıları: Kümelenmeler yaygınlaşmaya başlamıştır. Marmara, Ege ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde coğrafi kümelenme örnekleri bulunmaktadır.
Perakendecilik yapısı: Sektör perakendecilikte gelişmiştir fakat bazı pazarlar etkin kullanılamamaktadır.
Makine ithalatı bağımlılığı: Türkiye'de sektöre yönelik makine ve ekipman üretimi artmakla beraber ithalata bağımlılık devam etmekte, yurt içinde üretilen makine ve ekipmanlarda satış sonrası hizmetler yetersiz bulunabilmektedir. Türkiye'nin yabancı makine üreticilerinin teknik desteğine ihtiyacı vardır. Türkiye'deki makine parkı oldukça gençtir.
Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri: Sektörlerde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları oldukça etkin ve güçlüdür. Bu sebeple sektör stratejik yaklaşımla hareket edebilme kabiliyetini geliştirmeye başlamıştır. Kamu-özel sektör-üniversite işbirlikleri artmaktadır.</td><td>Firma Stratejisi ve Rekabet
Büyük dünya markalarına taşeronluk: İhracatımızın büyük bölümü dünyanın büyük alıcıları için gerçekleşmektedir. Burada oluşan rekabetin sektöre yenilikçilik getirmesi beklense de genel olarak rekabet fiyatlar üzerinde şekillenmektedir.
Sektörde firma sahipliği: Yetişmiş yönetici ve profesyonel yönetim eksikliği yaşanmaktadır. Bu sebeple kısa vade kazanımları uzun dönemli planlamanın önündedir ve firmalar uzun soluklu stratejiler geliştirememektedir.
Markalaşma: Türkiye'deki firmaların çoğu markalar geliştirmişler ancak yurt dışına açılamamışlardır. Markalaşmada yetersizlik olsa da gelişmeler olumluya kaymaktadır.
İşletmenin büyüklüğü: Sektörde orta ölçekli işletmelerin hakimiyeti hissedilmekte, butik üretim yapılabilmekte, yeniliklere süratle uyum sağlanabilmektedir.
Ar-Ge ve tasarım yeteneği: Tasarım kabiliyetine erişilmiştir. Küçük işletmelerin Ar-Ge, Ür-Ge faaliyetleri eksiktir.
Teknoloji kullanımı: Makine ve ekipmana önemli yatırım yapılmakta, yenilikçi teknolojiler kullanmaktadır.
Tedarik zinciri sahipliği ve yönetimi: Tedarik zinciri güçlüdür, farklı segmentlerde ürünleri birleştirebilme esnekliği vardır. Entegre üretim yapısı mevcuttur.
Firma stratejileri: Firmaların büyük çoğunluğu maliyet temelli stratejiyi benimsemekte, az sayıda işletme farklılaştırma stratejisini uygulamaktadır.</td></tr>
</table>

Ülkemiz THD sektörlerinde maliyetler en yakın pazar olan AB ülkeleri karşısında düşük olmasına rağmen son yıllarda bu avantajın tek başına sürdürülebilir olmadığı, rekabet performansında maliyet dışı faktörlerin de belirleyici olduğu net bir şekilde görülmüştür.

Yapılan bir araştırmaya göre, THD sektörlerinin uluslararası rekabet gücünü oluşturan faktörler Tablo 27'de özetlenmiştir. Araştırma sonuçları Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü "orta" olarak göstermektedir. **[29]**

Araştırmada; Tablo 27'de belirtilen konulara ilave olarak kamu tarafından yapılması gerekenler dolaylı faktör olarak değerlendirilmekte, yasal düzenlemeler ve korumacı önlemler gibi konuların önemi vurgulanmaktadır.

2.3. DESTEKLER

Türkiye'de destekler ekonomi politikasının önemli bir aracı olarak kullanılmakta ve birçok destek programı uygulanmaktadır. Ancak herhangi bir sektöre özgü olarak uygulanan bir destek bulunmamakta, destekler tüm sektörleri kapsamaktadır.

2.3.1. Yatırım Teşvikleri

Ekonomi Bakanlığı tarafından 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre uygulanan Yeni Teşvik Sistemi; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların teşviki uygulamalarından oluşmaktadır. Teşvik uygulamaları kapsamında firmalar gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi (KDV) istisnası, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği, gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi desteği, KDV iadesi şeklindeki destek unsurlarından yararlandırılmaktadır.

2.3.2. Dahilde İşlemi Rejimi (DİR)

DİR, ihracatçılara, ihraç mallarında kullanılmak kaydıyla dünya piyasa fiyatlarından hammadde sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir destektir. Rejim, ihraç ürünlerinin üretiminde kullanılan, ithalatı vergiye tabi ürünlere yönelik esasları belirlemekte olup, ithalatta şartlı muafiyet ve ithalat esnasında alınan vergilerin geri ödenme sistemlerinden oluşmaktadır.

Diğer yandan ithalat yerine yurt içi alımların özendirilerek döviz kaybının önlenmesi amacıyla Dahilde işleme belgesi sahibi firmaların ihraç edecekleri ürünlerin üretiminde kullanılan girdileri yurt içinden KDV ödemeksizin almaları olanağı sağlanmıştır.

2.3.3. İhracatta Devlet Yardımları

Ekonomi Bakanlığı ve Eximbank tarafından uygulanmaktadır. Bu kapsamda Ar-Ge Yardımı, Yurtdışı Fuar ve Sergilere Katılım Desteği, Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Yardımı, Pazar Araştırması Yardımı, Eğitim Yardımı, İstihdam Yardımı, Yurtdışında Ofis-Mağaza Açma, İşletme ve Marka Tanıtım Yardımı, Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması Yardımı (Turquality), Tasarım Yardımı ve Eximbank Kredileri kullandırılmaktadır. Öte yandan, 2010/8 sayılı Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Tebliği kapsamında Ekonomi Bakanlığı'nın önemli destekleri bulunmaktadır.

Türk Eximbank, Türkiye'nin "Resmi İhracat Finansman Kurumu" sıfatıyla, kısa vadeli kredi imkânlarının yanısıra, 2023 ihracat stratejisi kapsamında tekstil sektörünü desteklemek üzere, ihracata yönelik üretim yapan veya döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara ihracat hacimlerini ve kapasitelerini artırmalarına yönelik olarak gerçekleştirecekleri projelerinde orta ve uzun vadeli işletme sermayesi kredisi ve yatırım kredileri de kullandırmaktadır.

2.3.4. KOBİ Destekleri

KOBİ'ler farklı kurumların uygulamakta olduğu genel amaçlı devlet yardımlarından ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Ekonomi Bakanlığı, Halk Bankası tarafından sadece KOBİ'lere yönelik olarak farklı mevzuatlar kapsamında uygulanan yatırım ve işletme dönemi yardımlarından yararlanmaktadır.

KOSGEB'in geri ödemeli ve geri ödemesiz olarak sağladığı "Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama", "İşbirliği-Güçbirliği", "KOBİ Proje", "Tematik Proje", "Girişimcilik", "Genel" ve "Gelişen İşletmeler Piyasası" KOBİ destek programları bulunmaktadır.

Türkiye Halk Bankası tarafından, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu ve Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi muafiyeti sağlanan KOBİ Sanayi Kredileri kullandırılmaktadır.

Hazine Müsteşarlığı'nın garantör olduğu Avrupa Yatırım Bankası KOBİ kredileri, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası ve Türkiye Halk Bankası aracılığıyla KOBİ'lerin kullanımına sunulmaktadır.

2.3.5. Ar-Ge Destekleri

Başta Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) (patent başvurusu, bireysel girişimcilik, proje pazarı), Kalkınma Bakanlığı'nın kapsamlı destek programlarına ek olarak, Ekonomi Bakanlığı ve KOSGEB tarafından kullandırılan Ar-Ge desteklerini mevcuttur.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 5746 sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında sağlanan destek ve muafiyetleri; Ar-Ge merkezi, teknoloji merkezi, rekabet öncesi işbirliği projeleri, teknogirişim sermaye desteği kapsamında yürütmektedir. Ar-Ge merkezleri, Ar-Ge faaliyetlerini yurt içinde gerçekleştiren şirketlerin ayrı bir birimi şeklinde örgütlenmiş, en az 30 tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam edilen merkezlerdir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında teknoparklara vergisel destek sağlanmakta, San-Tez Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik kapsamında KOBİ-üniversite işbirliğine yönelik çalışma yürüten akademisyenlerin tez çalışmalarını katma değere dönüştürmelerine olanak sağlanmaktadır.

2.3.6. Kümelenme

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı üretkenliği arttıran, yatırımları çeken ve yenilikçiliği teşvik eden bir yapı olan kümelerin, küresel rekabette öne çıkması amacıyla, gerek "Kümelenme Destek Programı" gerekse "Küme Akademisi" çalışmaları ile sanayinin rekabet gücünün artırılması yönündeki çalışmalarına devam etmektedir. Kümelenme Destek Programı kapsamında iş planları tamamlandığında, iş planı toplam bütçesinin % 50'sine kadar, her bir destek kalemi bazında ise %75'ine kadar geri ödemesiz destek sağlanmaktadır. İşletmelerin rekabet edebilirliğini arttıran kümelenme, ekonomik kalkınmanın önemli bir parçasıdır.

3. DURUM ANALİZİ

3.1. GZFT (GÜÇLÜ YÖNLERİ, ZAYIF YÖNLER, FIRSATLAR, TEHDİTLER) ANALİZİ

Tablo 28: GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
• Büyük pazarlara (AB, Rusya ve Ortadoğu gibi) yakınlık • AB Gümrük Birliği • Hızlı teslimat • Lojistik altyapısının güçlü olması • Esnek üretim yapısı • Deneyim ve bilgi birikimi • Yeniliklere süratle uyum • Entegre üretim yapısı • Genç makina parkı • Güçlü üretim altyapısı • Gelişmiş bir tekstil terbiye sektörünün olması • Nitelikli işgücü • Genç nüfus • Uluslararası alanda sektörlere duyulan güven • Doğal hammadde varlığı • Girdi temin kolaylığı • Kaliteli hammadde temini • Kaliteli üretim • Pazarı anlamaya yatkınlık • Hızlı moda yapabilmek • Butik üretim yapabilme • Tasarım ve özgün olabilme kapasitesi	• AB'nin Türkiye'den bağımsız STA'ları • Dış ekonomik politikalarda AB'ye olan bağımlılık • AB sanayi ve ticaret politikaları ile yaklaşım farklılıkları • Küresel rekabette düşük fiyatlı ürünlerin varlığı • Çin ve Brezilya gibi gelişen yeni pazarlara coğrafi uzaklık • Mevcut yatırımlar hakkında veri eksikliği • Türkiye'nin coğrafi konumunun yeterince değerlendirilememesi • Yüksek üretim girdi maliyetleri • Asya ülkelerine kıyasla yüksek girdi maliyetleri (işçilik maliyeti vb.) • Enerji maliyetleri • Verimsizlik • Üretime bağlı hammadde yetersizliği (pamuk, ham deri ve yapay elyaf) • Verilen devlet desteklerinin sonuçlarının değerlendirilmemesi • Sektörde faaliyet gösteren firmaların Ar-Ge eksikliği • Sektörün Ar-Ge desteklerinden yeterince yararlanamaması • Küçük işletmelerde Ar-Ge, Ür-Ge faaliyetlerinin yapılmaması • Özgün ürün üretilememesi • Sektör tarafından yeterli oranda yüksek katma değerli ürün geliştirilememesi • Sektörün ihtiyaç duyduğu ileri teknolojili makine üretimi eksikliği • Kalifiye elemanların ve ara elemanların azalması • Pazarı etkin kullanamama • Pazarlama eksikliği • Pazar çeşitliliğinin ve ülke çeşitliliğinin az olması • Tanıtım zayıflığı • Markalaşmada yetersizlik • Ürün kalitesi konusunda yurt dışında yeterince tanınmama • Hedef pazarların ve hedef ülkelerin yeterince tanınmıyor olması • İhracat yapan firmalara tanınan imtiyazlar konusunda sorunlar yaşanması • AB çevre mevzuatına uyum sorunu • Temiz üretim maliyetleri • Uluslararası standardizasyon sorunu • Uluslararası ve bölgesel standardizasyona ilgisizlik • Piyasa gözetimi ve denetiminde yetersizlik • Merdiven altı üretimin denetimsizliği • Kayıtdışı istihdam
FIRSATLAR	**TEHDİTLER**
• İstikrarlı ve büyüyen ekonomi • Uluslararası platformlarda Türkiye'nin olumlu imajının artıyor olması • AB'de yaşanan kriz neticesinde stoksuz çalışan alıcıların hızlı teslimat yapan ülkemize yönelmesi • Arap ülkelerinde Türk dizilerinin yaygın izlenmesi neticesinde ortaya çıkan tüketici eğilimleri • Gelişmekte olan Avrasya ve Orta-Doğu pazarlarına yakınlık • Kamu-özel sektör işbirliğinin artıyor olması • Sektörün stratejik yaklaşımla hareket ediyor olması • Sektörel kuruluşların etkin olması • Kümelenmelerin yaygınlaşması • Moda, marka ve perakendecilikte gelişen sektör • Üniversite-sanayi işbirliğinin artıyor olması	• AB'nin halen yürütmekte olduğu bazı STA görüşmelerinde ülkemizin taraf olarak yer alamaması • Uluslararası pazarlarda tarife dışı engellerin artıyor olması • Kurdaki yüksek dalgalanma • İran-ABD arasında yaşanan gerginlik neticesinde İran pazarında yaşanan sıkıntılar • Bazı Asya ülkelerinin uluslararası pazarlarda ucuz işgücüne dayalı etkinliğinin artıyor olması (Bangladeş, Hindistan, Pakistan ve Vietnam) • İşgücünün hizmet sektörü gibi diğer gelişen sektörlere kayması • Küresel krizin devam ediyor olması neticesinde daralan AB pazarı • AB'nin yeni ticaret politikalarındaki TTA'ları sonucu pazar avantajımızın azalıyor olması • Arap Baharı çerçevesinde bölge ülkelerinde derinleşen istikrarsızlık

3.2. SORUN ALANLARI

GZFT analizinin değerlendirilmesi sonucunda THD Sektörüne yönelik sorun alanları rekabet gücü politikaları, girdi maliyetleri ve üretim altyapısı, Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik ve nitelikli işgücü, pazarlama, tanıtım ve dış ticaret, sektörel mevzuatlar ve denetim başlıkları altında toplanmıştır. Sektörlere ilişkin sorun alanları gruplandırılarak verilmiştir.

Tablo 29: Sektörlerin Zayıf Yönleri ve Tehditleri

	SORUN ALANLARI	ZAYIF YÖNLER - TEHDİTLER
1	**REKABET GÜCÜ POLİTİKALARI**	• AB'nin Türkiye'den bağımsız STA'ları • Dış ekonomik politikalarda AB'ye olan bağımlılık • AB sanayi ve ticaret politikaları ile yaklaşım farklılıkları • AB'nin halen yürütmekte olduğu bazı STA görüşmelerinde ülkemizin taraf olarak yer alamaması • Küresel rekabette düşük fiyatlı ürünlerin varlığı • Uluslararası pazarlarda tarife dışı engellerin artıyor olması • Çin ve Brezilya gibi gelişen yeni pazarlara coğrafi uzaklık • İran-ABD arasında yaşanan gerginlik neticesinde İran pazarında yaşanan sıkıntılar • Dalgalı kur politikası • Mevcut yatırımlar hakkında veri eksikliği • Türkiye'nin coğrafi konumunun yeterince değerlendirilememesi
2	**ÜRETİM ALTYAPISI VE GİRDİ MALİYETLERİ**	• Yüksek üretim girdi maliyetleri • Asya ülkelerine kıyasla yüksek girdi maliyetleri (işçilik maliyeti vb.) • Enerji maliyetleri • Verimsizlik • Bazı Asya ülkelerinin uluslararası pazarlarda ucuz işgücüne dayalı etkinliğinin artıyor olması (Bangladeş, Hindistan, Pakistan ve Vietnam) • Üretime bağlı hammadde yetersizliği (pamuk, ham deri ve yapay elyaf) • Verilen devlet desteklerinin sonuçlarının değerlendirilmemesi
3	**AR-GE, ÜR-GE, YENİLİKÇİLİK VE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ**	• Sektörde faaliyet gösteren firmaların Ar-Ge eksikliği • Sektörün Ar-Ge desteklerinden yeterince yararlanamaması • Küçük işletmelerde Ar-Ge, Ür-Ge faaliyetlerinin yapılmaması • Özgün ürün üretilememesi • Sektör tarafından yeterli oranda yüksek katma değerli ürün geliştirilememesi • Sektörün ihtiyaç duyduğu ileri teknolojili makine üretimi eksikliği • İşgücünün hizmet sektörü gibi diğer gelişen sektörlere kayması • Kalifiye elemanların ve ara elemanların azalması
4	**PAZARLAMA, TANITIM VE DIŞ TİCARET**	• Pazarı etkin kullanamama • Pazarlama eksikliği • Pazar çeşitliliğinin ve ülke çeşitliliğinin az olması • Tanıtım zayıflığı • Markalaşmada yetersizlik • Ürün kalitesi konusunda yurt dışında yeterince tanınmama • Hedef pazarların ve hedef ülkelerin yeterince tanınmıyor olması • Küresel krizin devam ediyor olması neticesinde daralan AB pazarı • İhracat yapan firmalara tanınan imtiyazlar konusunda sorunlar yaşanması • AB'nin yeni ticaret politikalarındaki TTA'ları sonucu pazar avantajımızın azalıyor olması • Arap Baharı çerçevesinde bölge ülkelerinde derinleşen istikrarsızlık
5	**SEKTÖREL MEVZUATLAR VE DENETİM**	• AB çevre mevzuatına uyum sorunu • Temiz üretim maliyetleri • Uluslararası standardizasyon sorunu • Uluslararası ve bölgesel standardizasyona ilgisizlik • Piyasa gözetimi ve denetiminde yetersizlik • Merdiven altı üretimin denetimsizliği • Kayıtdışı istihdam

TÜRKİYE TEKSTİL, HAZIRGİYİM VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ STRATEJİ BELGESİ ÖZETİ

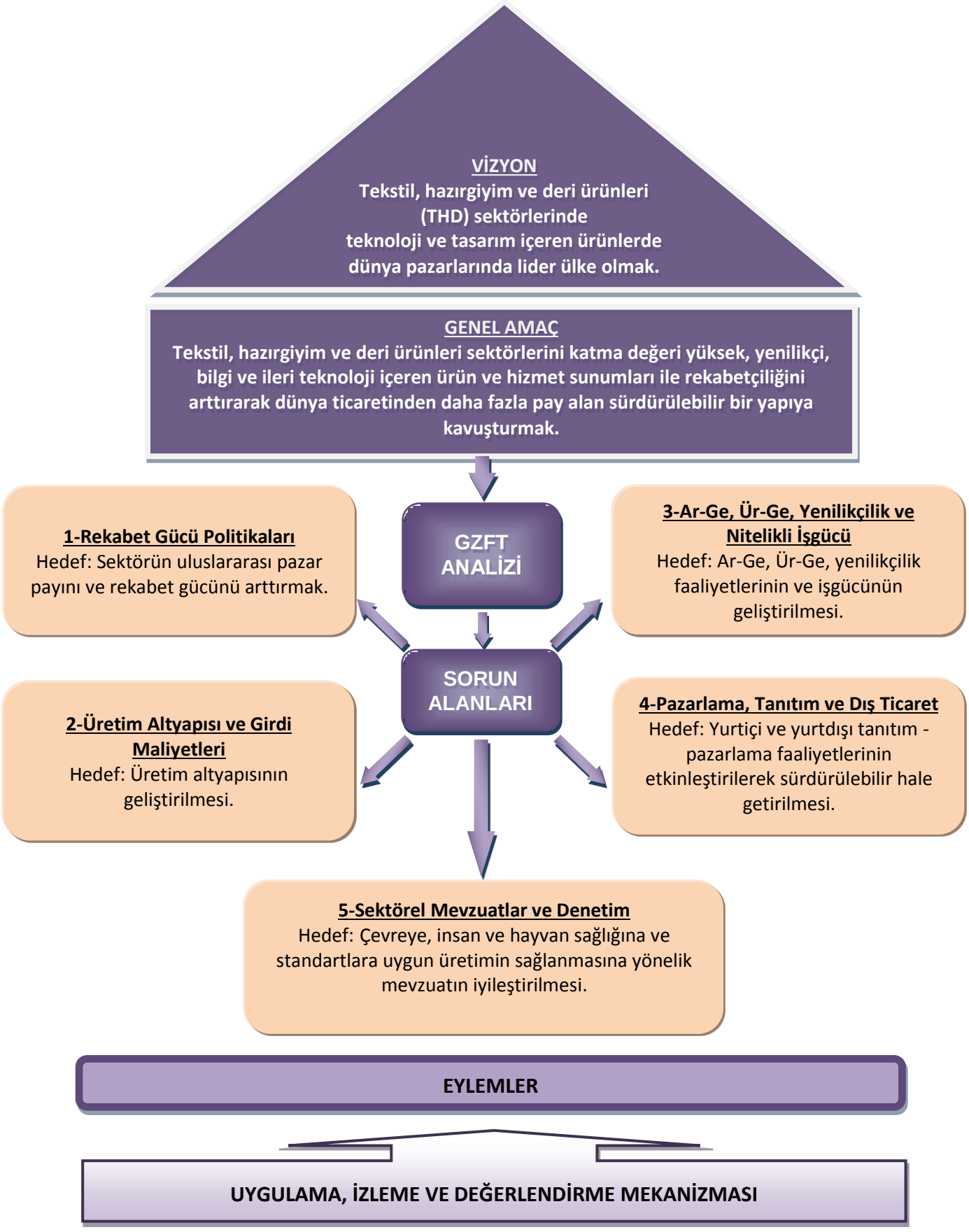

3.2.1. Rekabet Gücü Politikaları

Ülkemiz THD sektörleri dünya ticaretinde önemli bir yere sahip olduğundan; kur politikalarından, küresel gelişmelerden ve uluslararası ticaret anlaşmalarından oldukça fazla etkilenmektedir. Gümrük Birliği Anlaşmasında olduğu gibi uluslararası anlaşmalar bazı yönleriyle avantaj ve bazı yönleriyle dezavantaj oluşturmaktadır. Sektör, AB ile STA'sı olup da halen Türkiye ile STA imzalamamış ülkelerden dolayı ekonomik olarak etkilenmektedir. Halen Türkiye ile STA imzalamamış ülkeler arasında Meksika, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Cezayir gibi ülkeler bulunmaktadır.

İhracat ağırlıklı çalışan THD sektörleri için hızlı kur hareketleri risk oluşturmaktadır. Kurların ani çıkışları TL olarak borçlanmayı arttırırken, ani düşüşler ise alacaklar tarafında mali hesapları bozmakta ve zarara neden olmaktadır. Ayrıca düşük kur uluslararası piyasalarda TL olarak ödenen işçilik maliyetleri gibi girdi maliyetlerinin yükselmesine neden olmakta ve rekabet şartlarını zora sokmaktadır.

Sektör faaliyetlerinin hızla arttığı 1990'lı yıllarda yapılan plansız yatırımlar sektörde bazı alanlarda kapasite fazlasına sebep olmuştur. Arz talep dengesinin korunmasında ve küresel rekabet gücünün artmasında dengeli yatırımlar ve değer zincirinin bölgesel olarak gruplanmasına imkân sağlayan kümelenme faaliyetleri önem arz etmektedir.

Emek yoğun faaliyet gösteren sektörde düşük fiyatlı ürünlerin iç pazara girmesi yerli üreticileri zora sokmaktadır. Diğer yandan ihracata yönelik girdi ithalatının küresel rekabet şartlarında temin edilmesi değer zincirinin bir kısmı için önemlidir.

Düşük fiyatlı ithal ürünlere karşı iç piyasada rekabet şartlarını uluslararası anlaşmalar çerçevesinde çeşitli önlemlerle koruyan anti damping uygulamaları, korunma önlemleri, kotalar gibi politikalar yürütülürken, ihracatçıyı da küresel rekabete uygun ucuz ithal girdi temini tarafında veya mali açıdan destekleyen DİR ve KDV muafiyeti gibi birçok uygulama bulunmaktadır.

Kamu, rekabet şartlarını iyileştirmek, spekülatif piyasaların etkisini önlenmek, ülke riskini azaltmak ve sonuçta yatırım ortamını iyileştirmek için politikalarını uygun şekilde düzenlemektedir.

Kalkınma Planları doğrultusunda THD sektörlerine yönelik çalışmalar başlatılması ve alt komisyonlar kurulması, bu ve benzeri strateji belgeleriyle sektörün gelecek vizyonunu ele alarak eylemler planlanması sektörün rekabet gücünü olumlu yönde etkilemektedir.

3.2.2. Üretim Altyapısı ve Girdi Maliyetleri

Küresel piyasa şartlarında tüm sektörlerde olduğu gibi THD sektörlerinde de fiyat, rekabeti belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Asya ülkelerinin girdi maliyetleri açısından avantajlı yapısı bu sektördeki girişimcileri zorlamaktadır. Özellikle işçilik maliyetlerindeki haksız rekabet ortamı Türkiye'deki bu sektörlerin uluslararası düzeyde rekabet gücünü azaltmaktadır.

Ülkemizde tüketime bağlı olarak pamuk üretiminin yeterli olmaması, dünyada pamuk emtia fiyatlarındaki aşırı artış, hayvan varlığındaki sorunlar, enerji fiyatları, artan asgari ücretin yanında istihdam vergilerinin işçilik üzerindeki ağırlığı, küçük işletmelerin çokluğu sonucu ölçekleri nedeniyle üretim maliyetlerinin yüksek olması, düşük verim, işbirliklerinin azlığı gibi sorunlar maliyetleri arttıran en temel sebeplerdir.

Dünyanın önde gelen tekstil üreticilerinden biri olan ülkemiz için pamuk önemli bir girdidir. Tekstil ve hazırgiyim dış ticaret dengeleri düşünüldüğünde pamuk ve pamuk ipliği ithalatı dış ticaret fazlası veren sektörlerde performansı düşüren en büyük etken olmaktadır. Pamuk ekim

alanlarının ve miktarının yıllar itibariyle istikrarlı sürdürülememesi, pamukta kontaminasyon sorunu sektörün öne çıkan sorunları arasındadır.

Sektör, yapay elyafta da ihtiyacını karşılayamazken özellikle yapay elyafın alt birimi olan petrol türevi sentetik elyafta daha çok petro-kimya sanayine bağımlı bulunmaktadır. Diğer yandan ithalatın yüksek olduğu, ülkemiz ihtiyacı olan yapay elyaf grubundaki üretimi destekleyecek büyük yatırımlara da stratejik yatırım olarak destek verilmektedir.

Deri ürünleri sektöründe ise temel girdi olan ham deri tedariki büyük oranda ithalat yoluyla karşılanmakta bu da kalite sorunları ve benzeri hususlarda sektörü zora sokmaktadır. Deri ürünleri sektöründeki bu durum büyük oranda hayvancılık sektörüne bağımlıdır.

Uluslararası rekabetin yoğun olduğu bu dönemde sektörün girdi tedariki istikrarlı bir şekilde sağlanmalıdır. Bu kapsamda İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu bünyesinde yürütülen Girdi Tedarik Stratejisi (GİTES) ve Eylem Planı altında tekstil ve deri ürünleri sektörlerine yönelik özel bir çalışma gerçekleştirilmiş olup, söz konusu Eylem Planı Yüksek Planlama Kurulunca onaylanarak 25 Aralık 2012 Tarihli ve 28508 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve uygulamaya girmiştir.

3.2.3. Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik ve Nitelikli İşgücü

Ar-Ge faaliyetleri, teknolojik gelişmenin işlevsel bir aracı olup, yeni ürünün tasarımı ve imalatı için gerekli tüm çalışmaları içermektedir. Yeni ortaya çıkan bir kavram olarak Ür-Ge ise, pazara mevcut ürüne kıyasla müşteri ihtiyaçlarına daha uygun olan bir ürünün sunulmasını amaçlayan bir süreçtir.

Türkiye'nin gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmesinin yolu Ar-Ge'den geçmektedir. Sadece tüketen değil aynı zamanda üreten bir toplum olabilmek ve bu anlamda farklılaşabilmek için Ar-Ge'ye dayalı ekonomi politikaları uygulanmalıdır. Bu nedenle stratejilerin en sağlam ayaklarından biri Ar-Ge'ye yönelik faaliyetlerden oluşmaktadır.

THD sektörleri geleneksel sanayi kollarından olması dolayısıyla OECD tarafından düşük teknoloji içeren sektörler grubunda sınıflanmaktadır. Küçük ölçekli işletmelerden oluşan ve kurumsal yapısını tamamlamamış firmaların, Ar-Ge kültürünü henüz benimseyememiş olması dolayısıyla, sektörde yapılan Ar-Ge faaliyetleri teknoloji yoğun olarak ifade edilen diğer sektörlere göre düşük düzeyde kalmaktadır. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na 2007 yılından beri yapılan 1675 adet San-Tez proje başvurusunun 55'i tekstil sektöründe seçilmiş, 33 adet projenin teknoloji alanı tekstil, tekstil makineleri ve tekstil teknolojisi olarak belirlenmiştir.

Sektör 1980'li yıllarda girdiği küresel pazarlarda nasıl ayakta kalacağını keşfetmiş coğrafi pozisyonundaki avantajını, işçilik maliyetlerindeki dezavantajına rağmen kalite, verimlilik ve kalifiye işçilik kabiliyetlerini geliştirmek suretiyle beklenilenin aksine yükselterek bugüne ulaşmıştır. Bunda imalat sanayinde stratejik yaklaşımı uygulayan ilk sektörlerden olmasının da büyük payı vardır. Nitekim sektöre yönelik olarak Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda 2008–2010 yılları için düzenlenen "Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörlerine Yönelik Strateji Belgesi" imalat sanayinde kamunun koordinatörlüğünde yürütülen ilk sektörel strateji belgesi olmuştur. Nihayet sektörler kendi içinde de sivil toplum örgütleri yoluyla bu yaklaşımı uygulamaya devam etmektedir.

Ancak tüm bu gayretlere rağmen sektörün geleneksel üretim anlayışından kalma eksikleri bugüne taşınmaktadır. Sektörde Ar-Ge kültürünün halen gelişmemiş olması, Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetlerinin karıştırılması, Ar-Ge yönetimi ve koordinasyonunu sağlayabilecek düzeyde yetişmiş eleman eksikliği, proje yönetimi konusunda bilinçsizlik ve iyi uygulama örneklerinin

eksikliği sektörün mevcut desteklerden etkin bir biçimde faydalanmasına da engel teşkil etmektedir.

Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleri neticesinde yenilikçi ürün veya üretim teknikleri ortaya çıkmaktadır. Yeni her faaliyet uyum becerisi yüksek eleman gerektirdiğinden sektörün Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri hem beyaz, hem mavi yakalıların eğitim ve oryantasyonunu gerekli kılmaktadır.

Diğer yandan emek yoğun sektörlerin kapalı fabrika ortamında yoğun iş temposu gerektirmesi çalışanları cezbetme açısından olumsuzluk arz etmektedir. İleri teknoloji kullanımı bu zayıf yönünü hafifletse de 2009 krizinde işlerini kaybetmiş birçok sektör çalışanı genellikle sosyal ilişkileri güçlü tutan hizmet sektörüne yöneldiğinden, kriz öncesi performansını yakalayan sektör bu gün eleman eksikliği sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Oysaki kalifiye eleman olmadan yenilikçilik yapılması düşünülemez.

AB'nin 2020 Stratejisinde GSMH içinde yurtiçi Ar-Ge harcamalarının payını %3'e çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda sektörler değerlendirilirken "kalifiye işçilik ve yüksek ücret" sorunuyla karşılaşılmıştır. AB, bu zayıf tarafı emek yoğun faaliyetleri ileri teknoloji kullanımını ile azaltmak ve bilgi yoğun, marka ürünlerle ve ileri teknoloji içeren pazarlama teknikleri ile gelirleri arttırmak suretiyle güçlendirmeyi hedeflemektedir. Gelişmiş ülke yolunda Türkiye için de hedef benzer doğrultudadır.

3.2.4. Pazarlama ve Tanıtım

Tekstil ve hazırgiyim sektörlerinin ihracatı incelendiğinde toplam hacim içinde AB ülkelerinin payının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Tekstil ve hazırgiyim sektörleri birlikte değerlendirildiğinde ihracatın yaklaşık %65'inin, sadece hazırgiyimde ise %80'inin AB ülkelerine yapıldığı görülmektedir.

Dış ticarette AB'nin payının ağırlıklı olması, sektörü yoğun şekilde AB pazarına bağımlı hale getirirken, Çin ve benzeri Asya ülkelerinin pazarda var olması aynı kulvarda rekabeti zora sokmaktadır. Mevcut pazarlarda rakip ülkelere kıyasla ortaya çıkardığı farkın etkin şekilde tanıtılması ve bağımlılığı azaltmak için yeni pazarlara yönelmesi sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla sektörün pazarlama ve tanıtım faaliyetleri açısından dinamik olması gerekmektedir.

Deri ürünleri sektöründe ise Rusya en büyük alıcı olup, Rusya'nın 2012 yılında DTÖ üyesi olmasıyla ortaya çıkan yeni durumda gelişmelerin takibi ve bu yeni ortama uyum kapasitesinin arttırılması önem arz etmektedir. Özellikle bavul ticareti kapsamında yapılan kayıtsız ihracatın yeni dönemde farklı boyutlar kazanacağı tahmin edilmektedir.

Türk markalarını Çin ve diğer Asya ülkelerinin ürünlerinden farklılaştırmak için Türk markası kimliğini ürünlere kazandıran Turquality belgesi ve bu kapsamda verilen destekler ise sektör tarafından daha etkin şekilde kullanılmalıdır.

Diğer yandan, yeni markalarla yabancı ülkelere giriş yapan firmaların o ülkelerdeki sınai mülkiyet haklarını ve ihracatta talep edilen özel şartları bilmesi şarttır. Bazı hallerde ülkelerin koymuş olduğu tarife dışı teknik engellerde ise kamu ve özel sektör birlikteliğiyle uluslararası platformlarda mücadele edilmesi gerekmektedir.

Sektörlerin, Çin ve benzeri ülkelere karşı sürdürülebilir bir rekabet gücü yakalayabilmesi için katma değeri yüksek ürünler üretmesi ve kendi markasını üreterek tüketiciye ulaştırması bu stratejinin ana hedeflerindendir.

3.2.5. Sektörel Mevzuatlar ve Denetim

Tüketicilerin sürekli kullandığı ürünleri emek yoğun üretim teknikleriyle hizmete sunan THD sektörleri üretimden tüketime insan faktörüyle yoğun temas halindedir. Bu sebeple bu sektörler sosyal sorumluluğun hem üretim, hem ürün ayağında önem kazandığı iş kollarıdır.

Küresel rekabetin haksız bir şekilde yükseldiği bugünün koşullarında çalışma koşulları, çevre ve ürün güvenliği bakımından Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) bilincinin yaygınlaştırılması zor görünse de, sürdürülebilir rekabet açısından koşulların daha yaşanabilir şartlar için düzenlenmesi gerekmektedir. Türkiye'de hem çalışma koşulları, hem çevre ve hem de ürün güvenliği bakımından hukuki altyapı güçlü sayılmakta ancak uygulamada sorunlar yaşanmaktadır.

Sektörler yoğun çalışma koşulları, dış dünyadan soyutlanmışlık ve kapalı fabrika şartları içerisinde yaşanan sorunlar sebebiyle son dönemde kalifiye eleman bulma noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Aslında bu sorun sadece ülkemizde değil ekonomik refah düzeyi artan tüm rakip ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla imalat sanayinin sürdürülebilir rekabeti açısından en değerli sermayesi insan faktörüne ait düzenlemelerin onu motive edecek şekilde yapılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

İnsana yakışır iş, çevre ve insan sağlığına saygılı üretim anlayışı minimum gereklilikler bakımından hukuki olarak düzenlenmiş olsa da küresel düzeyde tüketici bilincinin artmasıyla bu alanlarda uygulanan tüm sosyal sorumluluk faaliyetleri ürünlerin pazarlanmasına da katkı sağlamaktadır. Sosyal düzeni sağlamış sorumlu bir sektör ülke imajını etkilemekte ve uluslararası pazarlarda pozitif bir algı ile karşılanmaktadır.

Ülkemiz çalışma koşulları Asya ülkeleri ile karşılaştırıldığında çok daha iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu durum sektöre üretimde verimlilik, disiplin ve üründe kalite noktasında avantajlar sağlamaktadır. Diğer yandan ülkemizde kayıt dışı istihdam her ne kadar azaldıysa da bu sektörün halen önemli sorunlarından biridir.

Üretimde kalite ve verimliliği etkileyen bir diğer önemli faktör standardizasyon noktasında ortaya çıkmaktadır. Özellikle ara mallarına uygulanan standardizasyon Türkiye koşullarında üretim yapan ülkeler için önem arz etmektedir.

Gümrük Birliği ve AB uyum süreci kapsamında ürünlere uygulanan minimum güvenlik şartlarının küresel pazarda teknik engel oluşturmadan sağlanması ve denetimlerinin yapılması esasıyla piyasa gözetimi denetimi faaliyetlerinin dinamik bir şekilde yürütülmesi mevzuatlar ve denetim açısından ele alınması gereken önemli bir diğer husustur.

Sonuç olarak daha yaşanabilir bir dünya ve insanın mutluluğu prensibiyle ticari faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi bu alanda yapılacak tüm faaliyetlere esas teşkil etmelidir.

4. VİZYON, GENEL AMAÇ, HEDEFLER VE EYLEMLER

Sorun alanları temel alınarak oluşturulan alt çalışma gruplarında yer alan paydaşların (kurum ve kuruluşlardan, üniversitelerden, sektörden ve ilgili diğer taraflardan katılımcılar) önerileri dikkate alınarak, hedefler ve bu hedeflere yönelik eylemler belirlenmiştir.

Çalışma, mevcut durum analizlerindeki tablolar ışığında paydaş gurupların görüş ve katkılarıyla yürütülmüştür. Analiz çalışmaları neticesinde paydaş gruplar tarafından, vizyon, sektöre yönelik genel amaç belirlenmiş ve genel amaca yönelik 5 temel stratejik hedef tespit edilmiştir.

Sorun alanları belirlenirken paydaşlar tarafından sektörün güçlü ve zayıf yönleri tespit edilerek zayıf yönlere ve tehditlere yönelik öneriler alınmıştır. Belirlenen zayıf yönlere ve tehditlere ilişkin öneriler paydaşların belirledikleri önem derecesine göre oylanmış, elemeler neticesinde sorun alanları itibariyle "Rekabet Gücü Politikaları", "Girdi Maliyetleri ve Üretim Altyapısı", "Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik ve Nitelikli İşgücü", "Pazarlama, Tanıtım ve Dış Ticaret", "Sektörel Mevzuatlar ve Denetim" şeklinde 5 başlık altında sınıflandırılarak hedefler oluşturulmuştur.

4.1. VİZYON

"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerinde teknoloji ve tasarım içeren ürünlerde dünya pazarlarında lider ülke olmak."

4.2. GENEL AMAÇ

4.2.1. Genel Amaç

"Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerini katma değeri yüksek, yenilikçi, bilgi ve ileri teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile rekabetçiliğini arttırarak dünya ticaretinden daha fazla pay alan sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak."

4.3. SORUN ALANLARI VE HEDEFLER

4.3.1. Hedefler

Sorun Alanı-1: Rekabet Gücü Politikaları
Hedef: Sektörün uluslararası pazar payını ve rekabet gücünü arttırmak.

Sorun Alanı-2: Üretim Altyapısı ve Girdi Maliyetleri
Hedef: Üretim altyapısının geliştirilmesi.

Sorun Alanı-3: Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik ve Nitelikli İşgücü
Hedef: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.

Sorun Alanı-4: Pazarlama, Tanıtım ve Dış Ticaret
Hedef: Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım - pazarlama faaliyetlerinin etkinleştirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi.

Sorun Alanı-5: Sektörel Mevzuatlar ve Denetim
Hedef: Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.

4.3.2. Eylemler

5 hedef başlığı altında yer alan 32 eylem, 7. Bölümde detaylarıyla açıklanmıştır.

5. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI

Strateji ve Eylem Planı'nın uygulama, İzleme ve değerlendirme süreci Yönlendirme Kurulu tarafından yürütülecektir. Eylemlerden sorumlu kurum ve kuruluş temsilcilerinin yer aldığı Yönlendirme Kurulu, gerektiği takdirde eylem planı üzerinde revizyon gerçekleştirebilecektir. Altı aylık aralıklarla toplanacak Yönlendirme Kurulu'nun başkanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Genel Müdürü tarafından yürütülecektir. Yönlendirme Kurulu toplantılarına gerektiğinde ilgili diğer kurum ve kuruluşların yetkilileri de davet edilecektir.

Sorumlu kurum ve kuruluşlar sorumlu bulundukları eylemlere ilişkin gelişmeleri ilgili kuruluşlarla koordine ederek altı aylık dönemler halinde Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirilecektir. Sekretarya tarafından altı aylık dönemler halinde Uygulama, İzleme ve Değerlendirme Raporu hazırlanarak Yönlendirme Kurulu'na sunulacaktır.

Uygulama, izleme ve değerlendirme sürecindeki tüm sekretarya işlemleri Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yapılacaktır.

6. STRATEJİ BELGESİNİN TEMEL POLİTİKA BELGELERİ İLE İLİŞKİSİ

Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı; Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Orta Vadeli Program (2015-2017), 2014 Yılı Programı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011-2014), GİTES ve Eylem Planı (2013-2015), 2023 Türkiye İhracat Stratejisi, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Stratejik Planı (2011-2015)'nda yer alan temel ilkeler ve vizyonlar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

6.1. TEMEL POLİTİKA BELGELERİ

6.1.1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Vizyon: İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye.

Gelişme Eksenleri:

- Rekabet Gücünün Artırılması,
- İstihdamın Artırılması,
- Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi,
- Bölgesel Gelişmenin sağlanması,
- Kamu hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları:

- Tekstil, hazır giyim ve deri sektöründe ileri teknolojiler içeren ve çok fonksiyonlu ürünler geliştirilecek ve Ar-Ge çalışmaları özendirilecektir. Bu sektörlerde hızlı değişen modanın yakın takibi, modayı etkileme ve moda tasarımına bağlı olarak ürün farklılaştırması yoluyla rekabet gücü sürdürülecektir.
- Tekstil, hazır giyim, deri, seramik, cam, mobilya, kuyumculuk gibi sektörlerin tüketime yönelik ürünlerinde özgün tasarım faaliyetleri özendirilecek, kaliteli tasarımcı yetiştirilmesi sağlanacak, ulusal ve uluslararası marka oluşturulması desteklenecek, tanıtım ve pazarlama konusundaki destekler ihracatçılarımızın ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilecektir.
- Tekstil, hazır giyim, deri gibi emek yoğun geleneksel sektörlerde katma değeri yüksek ürün ve faaliyetlere ağırlık verilerek uluslararası rekabete uyum sağlayacak yapıya dönüşüm desteklenecektir.

6.1.2. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Kapsam: Yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurlar.

Temel Amaçlar:

- Türkiye'nin uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke haline gelmesi.
- Ekonomik amaçların gerçekleştirilmesine paralel olarak Türk vatandaşlarının mutlu, müreffeh ve onurlu bir şekilde yaşaması; bu yönde bireylerin kendilerini

geliştirebilecekleri, özgür, sağlıklı, güvenli ve yüksek standartta yaşam sürebilecekleri sosyal bir ortamın oluşturulması.

- İnsan haklarının ve bireysel özgürlüklerin adil ve hızlı çalışan bir hukuk sistemiyle garanti altına alındığı; etkili, öngörülebilir ve kurumsallaşmış kamu politikaları ile fırsat eşitliği sunan; erişilebilir ve nitelikli kamu hizmetleriyle desteklenen toplumsal ve idari bir yapının oluşturulması.
- Nitelikli nüfus yapısına yönelik etkili nüfus, eğitim ve sağlık politikalarının uygulanmasının yanında; bireylerin değişime uyum sağlama becerilerinin geliştirilmesi, yeni bilgi ve teknolojilerin sadece kullanıcısı değil, araştırıcısı ve üreticisi olması; çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili düzenlemeler ile doğal kaynakların kullanılmasında nesiller arası hakkaniyet ve sürdürülebilirliğin esas alınması.
- Şehirlerin ve kırsal alanların kendine özgü koşul ve niteliklerine göre, daha iyi iş fırsatlarını ve yaşam ortamlarını sunabilir hale gelmesi.

İlkeler:

- İnsan odaklılık
- Katılımcılık
- Kapsayıcılık
- Hesap verebilirlik
- Şeffaflık

Hedefler:

- Nitelikli insan, güçlü toplum
- Yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme
- Yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre
- Kalkınma için uluslararası işbirliği

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Öncelikli Dönüşüm Programları: 2023 hedeflerine ve Onuncu Kalkınma Planı'nın amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan, temel yapısal sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine katkıda bulunabilecek, genellikle birden fazla bakanlığın sorumluluk alanına giren, kurumlar arası etkin koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları için 25 farklı program tasarlanmıştır. Bu programlardan bazıları aşağıdadır;

- Üretimde verimliliğin artırılması programı
- İthalata olan bağımlılığın azaltılması programı
- Yurtiçi tasarrufların arttırılması ve israfın önlenmesi programı
- İş ve yatırım ortamının geliştirilmesi programı
- İşgücü piyasasının etkinleştirilmesi programı
- Kayıtdışı ekonominin azaltılması programı
- İstatistiki bilgi altyapısını geliştirme programı
- Öncelikli teknoloji alanlarında ticarileştirme programı
- Kamu alımları yoluyla teknoloji geliştirme ve yerli üretim programı
- Taşımacılıktan lojistiğe dönüşüm programı
- Temel ve mesleki becerileri geliştirme programı
- Nitelikli insan gücü için çekim merkezi programı

6.1.3. Orta Vadeli Program (2015-2017)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Temel Amaç: Enflasyonla mücadeleye kararlılıkla devam etmek ve cari işlemler açığını tedricen düşürerek büyümeyi artırmak. Bu amaca yönelik olarak, para ve maliye politikasında sıkı duruş

devam ettirilecek, gelirler politikasıyla da bu duruş desteklenecek ve yapısal reformlara hız verilecektir.

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Makroekonomik Politikalar:

- Büyüme,
- Maliye Politikası,
- Ödemeler Dengesi,
- Para Politikası,
- Mali Piyasalar,
- İstihdam Politikaları.

Temel Öncelikler: Yurt içi tasarrufları artırmak, mevcut kaynakları üretken alanlara yönlendirmek, ekonominin üretim kapasitesini ve teknoloji seviyesini yükseltmek, verimlilik düzeyini ve ihracatın büyümeye katkısını artırmak.

6.1.4. 2014 Yılı Programı

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Temel Makroekonomik Amaçlar: 2014-2016 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programda yer alan temel amaç ve makroekonomik öncelikler çerçevesinde; uluslararası finans piyasalarındaki dalgalanmaların getirdiği belirsizlik ortamı ve risklere rağmen yüksek büyüme ortamına geçişin sağlanması için verimliliğin ve yurtiçi tasarrufların artırılması, cari işlemler açığının düşürülmesi, istihdam artışının sürdürülmesi, kamu mali dengelerinin gözetilmesi, enflasyonla mücadeleye devam edilmesi ve finansal istikrarın korunması.

6.1.5. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Vizyon: Girişimciliğe, yenilikçiliğe, bilimsel gelişmeye ve yüksek katma değerli teknoloji üretimine dayalı, bilgi tabanlı ve rekabetçi ekonomik yapısıyla dünyanın en gelişmiş on ülkesi arasında yer alan bir Türkiye'nin oluşumunda öncü olmaktır.

Stratejik Amaçlar:

- İlgili taraflarla işbirliği içinde, geliştirilen politikalar, stratejiler ve bu politika ve stratejiler doğrultusunda verilen desteklerle sanayinin planlı gelişimini sağlamak ve yüksek teknolojiye dayalı, dışa bağımlılığı azaltan ve yüksek katma değerli bir sanayi yapısının oluşumuna öncü olmak,
- Bilim, teknoloji ve yenilikçilik politikaları çerçevesinde, üretilen bilginin korunması ve ekonomik katma değere dönüşmesi sağlanarak ülke sanayisinin teknolojik yapısını güçlendirmek, araştırma altyapısını ve üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmek, girişimcilik, yenilikçilik ve sınai Ar-Ge kapasitesini artırmak,
- AB normlarıyla uyumlu, güvenli, sürdürülebilir, çevreye duyarlı ve verimlilik düzeyi artan bir üretim ve piyasa yapısının oluşumuna öncülük etmek,
- Hazırlanacak raporlar, yapılacak bilimsel araştırmalar ve yayınlar, yayımlanacak göstergeler ve düzenlenecek etkinliklerle, Bakanlığın görev alanlarındaki yapısal ve güncel sorunları belirlemek, çözüm önerileri geliştirmek.
- Bakanlığın kurumsal yapısı ile yönetim ve uygulama kapasitesini güçlendirmek; uluslararası düzeyde işbirliği kapasitesini geliştirmek.

6.1.6. Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011-2014)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Vizyon: Orta ve yüksek teknolojili ürünlerde Avrasya'nın üretim üssü olmak.

Genel Amaç: Türk Sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli ve ileri teknolojili ürünlerin üretildiği, nitelikli işgücüne sahip ve aynı zamanda çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümü hızlandırmak.

Stratejik Hedefler:

- Becerilerini sürekli geliştirebilen (güçlü) şirketlerin ekonomideki ağırlığının arttırılması,
- Orta ve yüksek teknolojili sektörlerin üretim ve ihracat içindeki ağırlığının arttırılması,
- Düşük teknolojili sektörlerde katma değeri yüksek ürünlere geçilmesi.

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Çevre dostu üretimi destekleyen, Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik yeteneklerini geliştiren, modernizasyon ve yenileme sağlayan yatırımların desteklenmesi ile sektör için gereken hammadde üretiminin yerli kaynaklardan ve yeterli miktarda karşılanması için petrokimya ve pamuk yatırımları desteklenecektir.

Yatay Sanayi Politikası Alanları:

- Yatırım ve İş Ortamı
- Uluslararası Ticaret ve Yatırım
- Beceriler ve İnsan Kaynağı
- KOBİ'lerin Finansmana Erişimi
- Firmaların Teknolojik Gelişimi
- Altyapı Sektörleri
- Çevre
- Bölgesel Kalkınma

6.1.7. GİTES ve Eylem Planı (2013-2015)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Vizyon: Girdi tedariğini güvence altına almış, ara malı üretiminde yetkinliğini artırmış bir ekonomi.

Genel Amaç: Sanayinin ihtiyaç duyduğu ve yeni ürün üretimi ile teknolojik gelişmenin gerektireceği girdilerin tedarikinde süreklilik ve güvenliğin sağlanması, etkinliğin ve verimliliğin artırılması, ihracatta sürdürülebilir küresel rekabet gücü artışının temini, daha fazla katma değerin Türkiye'de bırakılması ve ara malı ithalat bağımlılığının azaltılması.

Hedef: Türkiye'de önde gelen sektörlerin ithal girdi bağımlılığı ile Türkiye'de işletmelerin çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan girdi tedariği konusundaki yetersizliklerini bertaraf etmeyi, üretim için en önemli unsurların başında yer alan girdilerin tedariğinde kamu ve özel sektörde ortak bir anlayış ve bakış açısı geliştirmek.

Stratejik Hedefler: Girdi kaynaklarındaki belirsizliklerin, girdi ithalinde ülke/bölge bazlı coğrafi dağılımdaki aşırı bağımlılık gibi dengesizliklerin, hammadde niteliğindeki doğal kaynakların geleceğine dair risklerin en aza indirilmesi ve ihracata dönük üretimde daha etkin ve düşük maliyetli girdi tedarikinin sağlanması ile üretim ve ihracatın ara malı ithalatına bağımlılığının azaltılması ve bu suretle ihracatta sürdürülebilir rekabet gücüne katkı sağlanması.

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Emtia fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar ve küresel ticarette son dönemde artan oranda hissedilen korumacı politikalar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uyguladığı hammadde stratejileri, ülkemiz sanayi üretim yapısında mevcut ara malı ithalat bağımlılığının makroekonomik dengeler üzerindeki etkileri ve sanayinin girdi tedarikinde maliyet etkinliği sağlanmasının ihracatta doğrudan rekabet gücü kazandıracak olması GİTES çalışmalarının ana eksenini oluşturmuştur.

6.1.8. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Vizyon: Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023 yılında 500 milyar dolar ihracata ulaşarak, ülkemizin dünya ticaretinde lider ülkeler arasında yer almasının sağlanması.

Genel Amaç: 2023 yılında Türkiye'nin ihracatını 500 milyar dolara çıkarmak ve son 10 yılda Türkiye'nin yakaladığı ihracat ivmesinin devamını sağlayarak sürdürülebilir bir ekonomi için ihracat atılımını gerçekleştirebilmek.

Hedef: 2023 yılında Türkiye'nin dünya ihracatından aldığı payın % 1,5'e yükseltilmesi ve dünyanın ilk 10 ekonomisi arasında yer alması.

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Kapsamlı bir yol haritasını içeren bütünsel bir çerçeveden oluşmakta ve bu bütünsel çerçeve; bilimsel ve teknolojik dönüşümünü tamamlamış, ulaşım ve lojistik altyapısı güçlü, katma değeri yüksek ve ileri teknolojili ürünler ihraç eden, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir ihracat artışını gerçekleştiren bir Türkiye'ye ulaşmayı öngörmektedir.

6.1.9. MYK Stratejik Planı (2011-2015)

Vizyon/Genel Amaç/ Hedefler/Gelişme Eksenleri

Misyon: Paydaşlarla birlikte, yeterlilikleri tanımlayan ve tanıyan uluslararası düzeyde kalite güvencesi sağlanmış Ulusal Yeterlilik Sistemini kurmak ve işletmektir.

Vizyon: Eğitimin istihdamla uyumunu güvence altına alarak nitelikli insan kaynağının oluşmasına öncülük eden, uluslararası ölçekte tanınan, etkin ve saygın bir kurum olmak.

Sektöre Yönelik Politikalar/Müdahale Alanları

Stratejik Amaçlar:

- Ulusal Yeterlilik Sistemini oluşturmak,
- Eğitim ve istihdamda bireylerin hareketliliğini kolaylaştırmak,
- Hizmetlerin etkin sunumunu sağlayacak kurumsal kapasiteyi geliştirmek,
- Ulusal Yeterlilik Sistemi ve MYK'nın tanınırlığını artırmak.

7. EYLEM PLANI

Tablo 30: Eylem Planı Açıklaması

GENEL AMAÇ
Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerini katma değeri yüksek, yenilikçi, bilgi ve ileri teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile rekabetçiliğini arttırarak, dünya ticaretinden daha fazla pay alan sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak.

SORUN ALANI 1: REKABET GÜCÜ POLİTİKALARI					
HEDEF 1: Sektörün uluslararası pazar payını ve rekabet gücünü arttırmak.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
1.1	Türkiye'nin ve AB'nin müzakerelerine devam ettiği veya başlama yönünde girişimlerde bulunduğu olası STA'lara ilişkin olarak ilgili kamu kurumları ve sektör temsilcilerinin bir araya geldiği düzenli bir istişare platformu oluşturulacaktır.	Ekonomi Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Bakanlığı Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kalkınma Bakanlığı TOBB TİM İlgili STK'lar	2015 2018	Söz konusu platformda alınacak kararlar üçüncü ülkelerle yürütülmekte olan müzakerelerde sektör ürünlerine ilişkin taviz taleplerinin belirlenmesinde yol gösterici olacaktır. AB Komisyonu tarafından yürütülen ve Türkiye'nin yürütmekte olduğu STA'lar konusunda sektörün bilgilendirilmesi ve Türkiye'nin pozisyonunun oluşturulması esnasında sektör taleplerinin ve beklentilerinin mümkün olduğunca dikkate alınması amaçlanmaktadır.
1.2	Firmaları kur riski konusunda bilgilendirmeye yönelik olarak bölgesel seminerler düzenlenecektir.	TİM	Ekonomi Bakanlığı KOSGEB TOBB Eximbank İlgili STK'lar	2015 2018	İhracat işleminde ürünün maliyetinin yerli parayla belirlenip dövizle satılması dövizin iç piyasada tekrar yerli paraya tedavül edilmesi süreci işletmeler için risk oluşturmaktadır. Döviz kuru riski birçok araçla yönetilebilmektedir. Bu eylemle, küçük işletme niteliğinde olan firmaların kur riskine yönelik bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 1: REKABET GÜCÜ POLİTİKALARI					
HEDEF 1: Sektörün uluslararası pazar payını ve rekabet gücünü arttırmak.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
1.3	KOBİ'lere yönelik olarak ihracat alacaklarının ileriye dönük kur garantisi (forward-hedge) sağlanması ile ilgili bankalarla gerekli işbirliği anlaşmaları yapılacaktır.	TİM	Ekonomi Bakanlığı KOSGEB TOBB Eximbank BDDK İlgili STK'lar	2015 2016	Bankalar kur riskine karşı firmaların kurdan kaynaklanan risklerini sabitlemektedir. Böylece firmaların alacaklarını TL bazında önceden bilmeleri sağlanmaktadır. Bu eylemle özellikle KOBİ'lere kur riski anlamında destekler sağlanması ve çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır.
1.4	İhracat sigortası konusunda yaşanan sorunların çözümüne yönelik faaliyetler yürütülecektir.	Hazine Müsteşarlığı	Eximbank Ekonomi Bakanlığı TOBB TİM	2015 2017	Türkiye'deki KOBİ'lerin büyük kısmı ihracatlarını açık hesapla yapmakta, bazı dönemlerde/bazı ülkelerde paralarını tahsilde sorun yaşamakta ve bu durum firmaları sıkıntıya düşürmektedir. Bu sorunun önüne geçebilmek için ilgili Bakanlıkların desteği ile Eximbank'ın başkanlığında, TİM'in ve TOBB'un işbirliği ile bu faaliyetin yürütülmesi ve mevcut ihracat sigortasının tanıtılması hedeflenmektedir.
1.5	THD sektörlerinin kümelendiği bölgeler ile İstanbul ve diğer liman kentleri arasında, lojistik maliyetlerini düşürmeye yönelik tedbirler alınacaktır.	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı Maliye Bakanlığı	2015 2018	THD sektörlerinin rekabet gücünün arttırılmasına katkı sağlayan lojistik ve coğrafi konum avantajının artırılması amacıyla, Türkiye'nin doğusu ve batısı arasında lojistik köyler kurularak ve THD sektörlerine iltisak hattı yapılarak lojistik masraflarının azaltılması hedeflenmektedir.

SORUN ALANI 2: ÜRETİM ALTYAPISI VE GİRDİ MALİYETLERİ					
HEDEF 2: Üretim altyapısının geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
2.1	KOSGEB tarafından verilen İşbirliği-Güçbirliği desteklerinden faydalanan küçük ölçekli işletmelerin sayısı arttırılarak, verilen desteklerin sonuçları değerlendirilecektir.	KOSGEB	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Maliye Bakanlığı Hazine Müsteşarlığı TOBB TİM İlgili STK' lar	2015 2018	Sektörde ve tamamlayıcı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin, işbirliği - güçbirliği anlayışında bir araya gelerek "Ortak Sorunlara Ortak Çözümler" üretilmesi hedeflenmektedir. Bu yöntemle tedarik; pazarlama, düşük kapasite kullanımı, rekabet gücü zayıflığı, finansman başta olmak üzere tek başlarına çözümünde zorlandıkları birçok soruna çözüm bulunması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda verilen desteklerin sonuçları izlenerek desteklerde ortaya çıkan sorunlara yönelik geri besleme yapılması sağlanacaktır.
2.2	Girdi Tedarik Stratejisi (GİTES) kapsamında yapılan çalışmalarla işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Ekonomi Bakanlığı Ulusal Pamuk Konseyi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	2015 2016	Başbakanlığın 2010/12 sayılı genelgesi ile kurulan İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu tarafından hazırlanan Girdi Tedarik Stratejisi (GİTES) ile sanayinin ihtiyaç duyduğu girdilerin tedarikinde etkinliğin ve verimliliğin arttırılması, ithalat bağımlılığının azaltılması, yurt içinde yaratılan katma değerin arttırılması, rekabet gücünün iyileştirilmesi ve buna yönelik politika önerilerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 2: ÜRETİM ALTYAPISI VE GİRDİ MALİYETLERİ					
HEDEF 2: Üretim altyapısının geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
2.3	Yerli pamuk üretiminin dengede tutulması ve yerli pamuk kalitesinin arttırılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı Ulusal Pamuk Konseyi	2015 2018	Pamuk arzında yaşanan dalgalanmaların önüne geçebilmek için yerli pamuk üretimini 1 milyon ton seviyelerinde tutabilecek dinamik bir mekanizmanın geliştirilmesi, üretilen pamuk kalitesinin arttırılması esasları temelinde çalışmaların yürütülmesi hedeflenmektedir.
2.4	Pamuk üretimi yapan, lisanslı depoculuk sistemini kullanarak ürününü lisanslı depolara teslim eden üreticilerin desteklenmesi sağlanacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2015 2018	Üreticilerin lisanslı depolara talebini arttırarak lisanslı depoculuğun yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Pamukta lisanslı depoculuğun yaygınlaşması tek balya sistemine geçişte önemli katkı sağlayacak ve bu durum pamuklu ürünlerde sektörün kalite ve verimini arttıracaktır.

SORUN ALANI 2: ÜRETİM ALTYAPISI VE GİRDİ MALİYETLERİ					
HEDEF 2: Üretim altyapısının geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
2.5	Hayvansal liflerin sanayi üretimine yönelik olarak uluslararası standartlara göre elde edilmesi, tasnif edilmesi ve depolanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	TOBB Türkiye Deri Sanayicileri Derneği	2015 2016	Ülkemizde kırkım işlemi yapılırken aynı hayvanın farklı bölgelerinde, farklı kalitelerdeki yünler toplanarak aynı kategoride değerlendirilmektedir. Mevcut durumda yeterli kalitede elde edilemeyen yün-yapağı gibi hayvansal lifler bazı hallerde de tamamen atılarak telef olmaktadır. Bu sorunların önüne geçilmesi için Ankara Keçisi ve Ankara Tavşanı dahil hayvansal menşeli liflerin, tekstil sanayinin ihtiyaç duyduğu kaliteli hammaddenin teminine yönelik olarak arzına ilişkin tedbirler alınması amaçlanmaktadır.
2.6	Yatırım programına alınmış olan Besi OSB'lerin bir an önce faaliyete başlamasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB Türkiye Deri Sanayicileri Derneği	2015 2018	4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununu ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan OSB Uygulama Yönetmeliği ile birlikte "Tarıma Dayalı İhtisas OSB'lerin Kurulmasına ve İşletilmesine Dair Yönetmelik" kapsamında Besi Organize Sanayi Bölgesi kurulma çalışmaları hızlandırılacaktır. Bu tedbir ile hayvan varlığı konusundaki kritik eşiğin altına düşülmemesi ve sektördeki kalite kaybının önlenmesi amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 2: ÜRETİM ALTYAPISI VE GİRDİ MALİYETLERİ					
HEDEF 2: Üretim altyapısının geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
2.7	Hazırgiyim ve ayakkabı sektöründe kayıtlı kadın istihdamının arttırılmasına yönelik destekler sağlanacak ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Maliye Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu	2015 2018	Hazırgiyim ve ayakkabı sektöründe makine başında çalışan kadınların beceri gerektiren hassas işlerde daha başarılı olduğu gerçeğinden yola çıkarak bu sektörde kadınların istihdamının arttırılması amacıyla, işçi ücreti işveren hissesi desteği ve sosyal destekler gibi unsurların sağlanması amaçlanmaktadır.
2.8	Sektörün finansmana erişim konusunda yaşamış olduğu sorunların çözümüne yönelik olarak bir platform oluşturulacaktır.	KOSGEB	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı Maliye Bakanlığı TOBB TİM Türkiye Bankalar Birliği İlgili STK'lar	2015 2016	Oluşturulacak platformda sektörde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansmana erişim konusunda ihtiyaçlarının belirlenerek, bir çözüm paketi raporu oluşturulması amaçlanmaktadır.

MÜDAHALE ALANI 3: AR-GE, ÜR-GE, YENİLİKÇİLİK VE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ					
HEDEF 3: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
3.1	THD sektörlerinde Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik ve tasarıma yönelik eğitim ihtiyacının detaylı olarak analiz edildiği bir rapor hazırlanacaktır.	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi (BUTEKOM) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TÜBİTAK TOBB YÖK Tekstil Mühendisleri Odası İlgili STK'lar	2015	Üniversitelerde THD sektörü için hazırlanan eğitim müfredatlarında Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik ve tasarıma yönelik içeriklere yer verilmesi için sektörün konuyla ilgili taleplerinin ve ihtiyacının belirlenmesine yönelik çalışma yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmada ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyesinde branşlaşmanın sağlanması, mesleki eğitim-öğretim faaliyetlerinin desteklenmesi gibi konulara yer verilmesi hedeflenmektedir.
3.2	Ar-Ge ve yenilik öncesi işbirliklerinin sağlanacağı bilgi platformları oluşturulacaktır.	TİM	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı KOSGEB TÜBİTAK İhracatçı Birlikleri Tekstil Mühendisleri Odası İlgili STK'lar	2015 2016	Üretim yapan firmaların faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları teknik problemlerin çözümleri için birbirleriyle, akademisyenlerle ve araştırmacılarla bilgi alışverişinde bulunabileceği web tabanlı bir platformun (styleturkish portali üzerinde) oluşturulması planlanmaktadır. Bu ortamlarda teknik personelin tanışarak bilgi paylaşımının arttırılması ve bilgi düzeylerinin oluşan işbirlikleri ile arttırılması hedeflenmektedir.

MÜDAHALE ALANI 3: AR-GE, ÜR-GE, YENİLİKÇİLİK VE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ					
HEDEF 3: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
3.3	Sektörde faaliyet gösteren firmalara mevcut Ar-Ge destekleri ve proje teklifi verme konusunda seminerler verilecektir.	TOBB	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TÜBİTAK KOSGEB YÖK Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi (BUTEKOM) İlgili STK'lar	2015 2018	Firmaların mevcut desteklerden faydalanabilmesi için proje kültürü oluşturma, proje teklifi verme konusunda özellikle KOBİ'lere yönelik olarak seminerler düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda güncel desteklerin ayrıntılı olarak anlatılması hedeflenmektedir.
3.4	5746 sayılı "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri Hakkındaki Kanun" kapsamında yer alan desteklerden yararlanmak için işbirliklerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	TOBB İhracatçı Birlikleri YÖK İlgili STK'lar	2015 2018	Sektörde faaliyet gösteren firmaların rekabet öncesi işbirliği projeleriyle, 5746 sayılı "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri Hakkındaki Kanun" kapsamında yer alan desteklerden yararlanmaları ve bu sayede işbirliklerinin arttırılarak sinerji oluşturulması amaçlanmaktadır.
3.5	THD sektörlerindeki tasarım ofislerinin Ar-Ge desteklerinden faydalanması sağlanacaktır.	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Türk Patent Enstitüsü İlgili STK'lar	2015 2018	Sektörde yer alan firmaların tasarım faaliyetlerinin 5746 sayılı "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri Hakkındaki Kanun" kapsamında desteklenmesi amaçlanmaktadır.

MÜDAHALE ALANI 3: AR-GE, ÜR-GE, YENİLİKÇİLİK VE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ					
HEDEF 3: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
3.6	Akıllı ve teknik tekstil ürünlerinin geliştirilmesi konusunda bir araştırma raporu hazırlanacaktır.	Tekstil Mühendisleri Odası	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TÜİK Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi (BUTEKOM) YÖK İstanbul Tekstil Araştırma Merkezi TİM İlgili STK'lar	2015 2018	Bu eylemle ülkemizin teknik tekstil kapasitesinin nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi, uluslararası düzeyde iyi uygulamalar incelenerek üniversite, sanayi, kamu kurumları işbirliği ile çalışma modellerinin geliştirilmesi, stratejik öneme sahip alanların öncelikle desteklenmesi, sürdürülmekte olan faaliyetlerin koordine edilmesi, özel yatırım programlarının tanımlanması, eğitim programlarının bu amaca yönelik olarak güncellenmesi amaçlanmaktadır.
3.7	Mesleki yeterlilik belgesine sahip olan kişilerin istihdamı desteklenecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Maliye Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) MYK	2015 2018	4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa geçici eklenen 10. Maddeye göre 31.12.2015 tarihine kadar geçerli olmak üzere 6111 sayılı torba Kanunun düzenlendiği 13 Şubat 2011 tarihinden sonra işe girmiş olan mesleki yeterlilik belgesi sahibi kişilerin işveren sigorta primlerine destek sağlanmaktadır. Bakanlar Kurulu, Kanunla düzenlenen bu desteğin uygulanma süresini 2015 yılından itibaren beş yıla kadar uzatmaya yetkilidir. Desteğin yeniden ele alınarak uzatılması öngörülmektedir.

MÜDAHALE ALANI 3: AR-GE, ÜR-GE, YENİLİKÇİLİK VE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ					
HEDEF 3: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik faaliyetlerinin ve işgücünün geliştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
3.8	Sektörde Ar-Ge merkezi olan firma temsilcileri, TÜBİTAK, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, üniversiteler ve sektör temsilcilerinden müteşekkil Türkiye Tekstil Teknoloji Platformu (TTTP) Danışma Kurulu oluşturulacaktır.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	TÜBİTAK YÖK TİM İlgili STK'lar	2015 2018	2008 yılında oluşturulan TTTP çalışmaları kapsamında, yeniden yapılanan Avrupa Tekstil Teknoloji Platformu çalışmalarından daha fazla yararlanmak amacıyla; Sektörde Ar-Ge merkezi olan firma temsilcileri, TÜBİTAK, üniversiteler ve Bakanlık temsilcilerinden müteşekkil TTTP Danışma Kurulu oluşturulması ve böylelikle teknoloji platformu çalışmalarının etkinleştirilmesi amaçlanmaktadır.
3.9	Tekstil, hazırgiyim ve deri ürünleri sektörlerinde işgücü piyasalarına yönelik sektörel imaj güçlendirilecek ve kurumsal sosyal sorumluluk konusunda firmaların farkındalığı arttırılacaktır.	TİM	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) TOBB İşçi ve İşveren Sendikaları İlgili STK'lar	2015 2018	Sektörün nitelikli işgücüne olan ihtiyacını karşılamak amacı ile sektörde faaliyet gösteren firmalara kurumsal sosyal sorumluluğun önemini anlatan çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 4: PAZARLAMA, TANITIM VE DIŞ TİCARET					
HEDEF 4: Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım - pazarlama faaliyetlerinin etkinleştirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
4.1	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün marka, tasarım tescili ve korunması prosedürleri konusunda firmalar bilgilendirilecektir.	Türk Patent Enstitüsü	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı TİM İlgili STK'lar	Sürekli	Firmaların kendi markaları ile satışlarını gerçekleştirmesi, ülke itibarının yanı sıra firmaların uluslararası arenada kalite algısının yükselmesi anlamına gelmektedir. Bu kapsamda, hem ulusal hem de uluslararası marka, tasarım ve coğrafi işaret tescillerine ve korunmasına ilişkin başvuru prosedürlerinin bilinirliğinin artırılması hedeflenmektedir.
4.2	Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) içermeyen Türk pamuğunun tanıtımı yapılacaktır.	Ulusal Pamuk Konseyi	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı İzmir Ticaret Borsası	2015 2018	Dünyada %75 oranında GDO'lu pamuğa karşın Türkiye'de pamukların tamamı GDO'suzdur. Bu kapsamda GDO'suz Türk pamuğunu uluslararası pazarda avantaja dönüştürmek için broşür veya kamu spotu şeklinde tanıtımının yapılması amaçlanmaktadır.
4.3	THD sektörlerine yönelik pazarlardaki rakip ülkelerin analizlerini içeren ayrıntılı raporlar hazırlanacaktır.	TİM	Ekonomi Bakanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TOBB TÜSİAD MÜSİAD TUSKON İlgili STK'lar	2015 2018	Sektöre yönelik hali hazırda yayımlanan raporlar mevcut ihtiyacı karşılayamamaktadır. Raporların daha faydalı olabilmesi amacıyla, rapor içeriklerinin rakip ülkelerde uygulanan teşvikleri, varsa STA'lar ve etkilerini, üretim ve rekabet gücü analizlerini, tarife ve tarife dışı engellerin analizini vb. bilgileri içermesi hedeflenmektedir.

SORUN ALANI 4: PAZARLAMA, TANITIM VE DIŞ TİCARET					
HEDEF 4: Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım - pazarlama faaliyetlerinin etkinleştirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
4.4	Sektörlerle ilgili hazırlanan dış ticaret raporlarında yapılan değerlendirmelere esas veriler, uluslararası sınıflandırmalar kullanılarak değer ve miktar bazında yayımlanacaktır.	TİM	TÜİK Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı TOBB	2015 2018	Sektöre yönelik hali hazırda yayımlanan dış ticaret raporları mevcut ihtiyacı karşılayamamaktadır. Sektöre yönelik olan raporların daha faydalı olabilmesi için genellikle değer bazında yapılan analizlerin miktar bazında da yapılması hedeflenmektedir.

SORUN ALANI 5: SEKTÖREL MEVZUATLAR VE DENETİM					
HEDEF 5: Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
5.1	Ulusal Çevresel Etiketleme Sistemi'nin kurulması çalışmaları kapsamında işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Avrupa Birliği Bakanlığı TİM Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi (BUTEKOM)	2015 2018	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlık çalışmalarına başlanan Ulusal Çevresel Etiketleme Sistemi'nin kurulması çalışmalarında işbirliği ve koordinasyon sağlanması amaçlanmaktadır.
5.2	Deri ürünlerinin etiketlenmesine yönelik mevzuat oluşturulacaktır.	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Avrupa Birliği Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı Türkiye Deri Sanayicileri Derneği	2015 2018	Tüketicinin bilgilendirilmesi amacıyla ayakkabı için yürürlükte olan "Ayakkabının Yapımında Kullanılan Malzemelerin Etiketlenmesine Dair Yönetmeliğin" diğer deri ürünlerinde de uygulanabilmesi için mevzuat düzenlemesi ve devamında piyasa gözetimi ve denetimlerinin yapılması amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 5: SEKTÖREL MEVZUATLAR VE DENETİM					
HEDEF 5: Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
5.3	Sektörün ihtiyaçlarına yönelik olarak "Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) Belgelendirme Sistemi" oluşturulacaktır.	TİM	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı TÜRKAK KOSGEB TSE	2015 2018	Sektörde çalışmayı cazip hale getirebilmek amacıyla KSS faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Fakat KSS alanında yer alan "SA 8000" gibi belgelendirme sistemleri, sektörün ihtiyaçlarına cevap verememekte ve maliyetleri arttırmaktadır. Sektöre uygun KSS standardı oluşturulması ve sektörün kendini denetleyebildiği bir KSS zinciri meydana getirmesi amaçlanmaktadır.
5.4	Sektörün ara malı veya nihai ürünler için ihtiyaç duyduğu standartlara yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı TSE TOBB TİM İlgili STK'lar	2015 2016	Haksız rekabetin önlenmesi ve bu hususstaki şikâyetlerin koordineli şekilde yürütülmesi için standart çalışmaları önem arz etmektedir. Ulusal standart çalışmalarında sektörün görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilecek çalışmalardaki verimin arttırılması amaçlanmaktadır.

SORUN ALANI 5: SEKTÖREL MEVZUATLAR VE DENETİM					
HEDEF 5: Çevreye, insan ve hayvan sağlığına ve standartlara uygun üretimin sağlanmasına yönelik mevzuatın iyileştirilmesi.					
No	**Eylem Tanımı**	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**	**Süre**	**Açıklama**
5.5	Kayıt dışı istihdam ile iş sağlığı ve güvenliği kapsamında projeler gerçekleştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İlgili Sendikalar	2015 2018	Bu eylemde kayıt dışılığın azaltılması ile iş sağlığı ve güvenliği konularında farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır. Bu güne kadar çeşitli fonlarla desteklenmiş projeler gerçekleştirilmiş olup bu projelerin sektörün kümelendiği diğer illerde de uygulanması hedeflenmektedir.
5.6	Sektörün çevre maliyetlerinin desteklenmesine yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ekonomi Bakanlığı KOSGEB TÜBİTAK Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) İlgili STK'lar	2015 2016	Sektörün çevreye daha duyarlı üretim yapmasını sağlamak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları tarafından çevre maliyetlerinin azaltılmasına yönelik olarak verilen desteklerin tanıtılması ve çeşitlendirilmesi hedeflenmektedir.

8. KATILIMCILAR

KAMU KURUM VE KURULUŞLARI

- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Avrupa Birliği Bakanlığı
- Başbakanlık - Hazine Müsteşarlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Ekonomi Bakanlığı
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
- Kalkınma Bakanlığı
- Maliye Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı
- Ege Üniversitesi
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
- Mesleki Yeterlilik Kurumu
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
- Türk Patent Enstitüsü
- Türk Standartları Enstitüsü
- Türk Eximbank

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

- Akdeniz İhracatçı Birlikleri
- Bossa Tic. A.Ş.
- Bursa Tekstil ve Konfeksiyon Ar-Ge Merkezi
- Ege Giyim Sanayicileri Derneği
- Ege İhracatçıları Birliği
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri
- Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
- Osmanbey Tekstilci İşadamları Derneği
- Örme Sanayicileri Derneği
- Öz İplik-İş Sendikası

- Pamuklu Tekstil Sanayicileri Birliği
- Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği
- Tekstil Mühendisleri Odası
- Tekstil Terbiye Sanayicileri Derneği
- Tüm İç Giyim Sanayicileri Derneği
- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
- Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği
- Türkiye Ayakkabı Sektörü Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı
- Türkiye Deri Sanayicileri Derneği
- Türkiye Ev Tekstili Sanayicileri ve İşadamları Derneği
- Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği
- Türkiye İhracatçılar Meclisi
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- Türkiye Tekstil Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Sendikası
- Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası
- Uludağ İhracatçı Birlikleri
- Ulusal Pamuk Konseyi
- Uniteks Tekstil Gıda Motorlu Araçlar San. Tic. A.Ş.
- Yünsa Yünlü San. ve Tic. A.Ş.

KAYNAKLAR

1. Uluslararası Ticaret Merkezi, Ticaret Haritası Veri Tabanı (International Trade Center, Trademap)
2. Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı
3. Ekonomi Bakanlığı, İthalatın Değerlendirilmesi Sunumu, 14 Şubat 2012 İstanbul
4. IPSOS Online Alışveriş Tracking Araştırması 2012
5. IPSOS Hazırgiyim Harcamaları Raporu 2008
6. SGK İstatistik Yıllıkları, İşyeri ve Sigortalılara Ait İstatistikler
7. Tekstil Sektöründe KOBİ'ler İçin Sürdürülebilir Ağlar ve İlişkiler Zinciri Oluşturulması Ortak Programı (İTKİB, UNIDO, UNDP, ILO)
8. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu 2011 Çalışma İstatistikleri ve İşgücü Maliyeti Araştırması
9. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Reel Sektör Verileri Kapasite Kullanım Oranı Raporları
10. Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, Tekstil İşveren Dergisi Veri Tabanı
11. İTKİB Yeni Rekabet Ortamında Türk Tekstil ve Hazırgiyim Sektörü Raporu,2007
12. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), Centre for Tax Policy and Administration, 2009
13. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Verileri
14. Türkiye Deri Sanayicileri Derneği, Sektörel İstatistikler
15. FAO (Milletler Gıda ve Tarım Örgütü), World Statistical Compendium for Raw Hides and Skins, Leather and Leather Footwear, 1993-2012
16. Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu, 35'inci Uluslararası Tekstil Makineleri Ticareti Yıllık İstatistiği (International Textile Manufacturers Federation, 35th Annual International Textile Machinery Shipment Statistics)
17. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), Classification of Manufacturing Industries Based on Technology Intensity
18. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Yürütülen Ar-Ge Destek ve Teşvik Mekanizmalarının Tekstil Sektörüne Etkileri Uzmanlık Tezi

19. Türk Standardları Enstitüsü Dergisi (Standard) 602. Sayısı

20. İTKİB Ülke Raporları, Deri ve Deri ürünleri Pazarı Olarak Çin Halk Cumhuriyeti, (Mart 2013)

21. İTKİB Ülke Raporları, Tekstil ve Hazırgiyim Pazarı Olarak Tunus, (Ağustos 2012)

22. İTKİB Ülke Raporları, Halı Pazarı Olarak Almanya, (Aralık 2012)

23. İTKİB Ülke Raporları, Tekstil Sektörü Açısından İngiltere (Aralık 2012)

24. İTKİB Ülke Raporları, Hazırgiyim ve Deri Sektörleri Açısından Fransa (Aralık 2012)

25. İTKİB Ülke Raporları, ABD Raporu (Temmuz 2010)

26. İTKİB Ülke Raporları, Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü açısından Rusya Federasyonu, (Ocak 2013)

27. İTKİB Turquality Raporları, Hazırgiyim Tüketici Araştırması - Birleşik Arap Emirlikleri

28. İTKİB Turquality Raporları, Hazırgiyim Tüketici Araştırması – Mısır

29. MÜSİAD Araştırma Raporları-57 (Küresel Rekabet Baskısı Altında Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Dönüşüm Stratejileri ve Yeni Yol Haritası)

30. Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, Tekstil İşveren Dergisi Veri Tabanı http://www.tekstilisveren.org/detay.aspx?haberid=407 (16 Haziran 2014)

31. Dünya Bankası Veri Tabanı http://data.worldbank.org/topic/science-and-technology

32. CIRFS European Man-Made Fibres Association